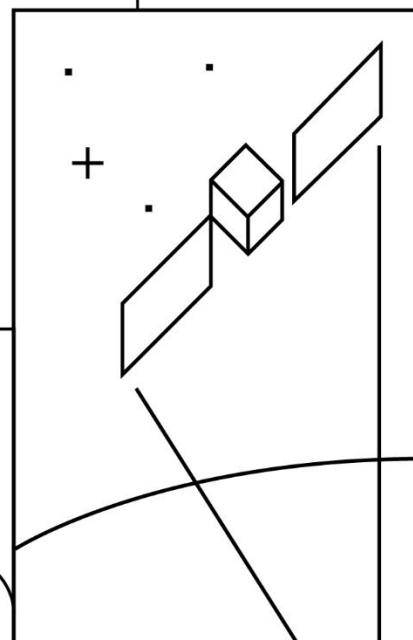
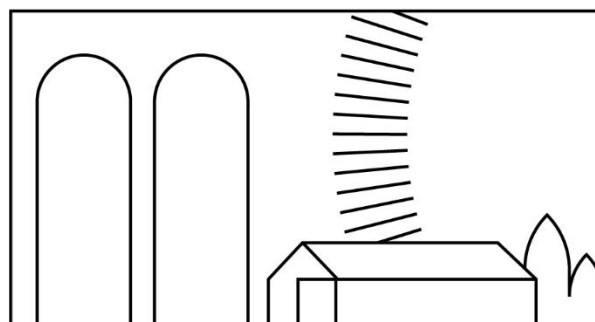
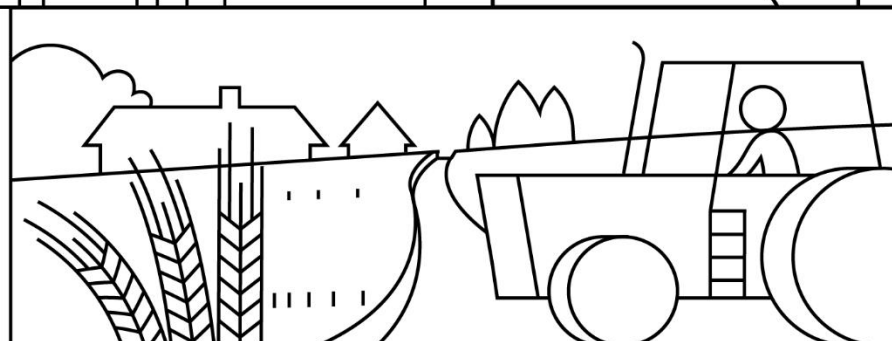


Keskkonnateadlikkuse e-küsitlus põllumajandustootjatele, 2017. ja 2021. aasta võrdlus

Eesti maaelu arengukava 2014-2020 4. ja 5. prioriteedi
2022. aasta hindamistegevuste raames läbi viidud uuring



Euroopa Maaelu Arengu
Põllumajandusfond:
Euroopa investeeringud
maapiirkondadesse



Sisukord

Jooniste loetelu	2
Tabelite loetelu.....	5
Lühikokkuvõtte uuringust	5
Uuringu eesmärk	7
Ülevaade vastajatest	7
Uuringu tulemused	8
Üldküsimused	8
Rohumaaviljelus	13
Muld ja agrotehnoloogia	20
Elurikkus.....	25
Keskkonnateadlikkus	32
Maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõuded (HPK) ning kliimat ja keskkonda säästvad põllumajandustavad (rohestamine)	35
Maaelu arengukava keskkonnatoetused	39
Ettepanekud ja kommentaarid maaelu arengukava toetuste kohta	67
Keskkonnateadlikkuse e-küsitlus põllumajandustootjatele 2017. ja 2021. aastal meetoodika	70

Jooniste loetelu

Joonis 1. 2017. ja 2021. aastal e-küsitluses osalenud põllumajandustootjate jagunemise suurusgrupiti	8
Joonis 2. Erinevate tegevusalade esinemine ettevõtetes suurusgrupiti	9
Joonis 3. Põllumajandustoetuste taotlemine e-küsitlusele vastanute suurusgruppides	11
Joonis 4. Põllumajandustoetuste taotlemine e-küsitlusele vastanute suurusgruppides	11
Joonis 5. Tootjate hinnang oma huvi kasvule säästva keskkonnakasutuse vastu põllumajanduses pärast MAK keskkonnameetmetega liitumist.....	12
Joonis 6. Tootjate hinnang oma majandusliku elujõulisuse ja investeerimisvõime suurenemisele tänu MAK raames makstavatele põllumajandustoetustele	12
Joonis 7. Tootjate hinnang erinevatele MAK raames makstavatele keskkonnatoetustele oma majandusliku elujõulisuse ja investeerimisvõime suurenemisele	13
Joonis 8. 2017. aastal küsimustikule vastanud lühiajaliste rohumade hooldajate hooldusviisid lühiajalistel rohumadel ning aastas keskmiselt tehtavate niidete arv.....	14
Joonis 9. 2021. aastal küsimustikule vastanud lühiajaliste rohumade hooldajate hooldusviisid lühiajalistel rohumadel ning aastas keskmiselt tehtavate niidete arv.....	14
Joonis 10. Lühiajaliste rohumade iga-aastane väetamine.....	15
Joonis 11. Mineraalsete väetiste kasutamine lühiajaliste rohumade väetamisel.....	15
Joonis 12. Orgaaniliste väetiste kasutamine lühiajaliste rohumade väetamisel.....	16
Joonis 13. 2017. aastal küsitlusele vastanud põllumajandustootjate püsiohumadel aastas keskmiselt tehtavate niidete arv	16
Joonis 14. 2021. aastal küsitlusele vastanud põllumajandustootjate püsiohumade hooldusviisid ning aastas keskmiselt tehtavate niidete arv	17
Joonis 15. Püsiohumade iga-aastane väetamine	17
Joonis 16. Mineraalsete väetiste kasutamine püsiohumade väetamisel.....	18
Joonis 17. Orgaaniliste väetiste kasutamine püsiohumade väetamisel	18
Joonis 18. Põllumajandustootjate soov harida üles püsiohumad	19
Joonis 19. Püsiohumade üles harimise soovi põhjused.....	19
Joonis 20. Rohumaadelt kogutud heina ja/või silo koguste arvestamise meetod.....	20
Joonis 21. Küsitlusele vastanud tootjate maade kohta koostatud väetustarbekaardi või mullaproovide analüüsitulemuste kasutamine.....	21

Joonis 22. Tootjate väetamispraktikate lähtealused	21
Joonis 23. Üheaastaste põllukultuuride iga-aastane väetamine	22
Joonis 24. Erinevat tüüpi väetiste kasutamine üheaastaste põllukultuuride põldude väetamisel	22
Joonis 25. Erinevat tüüpi väetiste kasutamine üheaastaste põllukultuuride põldude väetamisel	23
Joonis 26. Tootjate kasutatavate põllutöomasinate GPS seadmete ja rakenduste valmidus digitaalsete väetistarbekaartide kasutamiseks	23
Joonis 27. Tootjate valmidus mullaviljakuse taseme selgitamiseks võtta mullaproove ka juhul, kui see ei oleks kohustuslik	24
Joonis 28. Kasutatavad mullaharimise tehnoloogiad üheaastaste põllukultuuride põldudel	24
Joonis 29. Põhu kasutamine ettevõtetes	25
Joonis 30. Põhu saagi arvestamise meetodid	25
Joonis 31. Tootjate hinnang elurikkusele oma ettevõtte põllumajandusmaal	26
Joonis 32. Tootjate hinnang oma teadmiste tasemele ja huvile põllumajandusmaastiku lindude vastu	27
Joonis 33. Tootjate hinnang oma teadmiste tasemele ja huvile põllumajandusmaastiku taimede vastu	28
Joonis 34. Tootjate hinnang oma teadmiste tasemele ja huvile mulla elustiku vastu	28
Joonis 35. Tootjate hinnang oma teadmiste tasemele ja huvile põllumajandusmaastiku kasulike putukate vastu	29
Joonis 36. Tootjate põllumajandusmaastikuga seotud elurikkuse kohta kogutud teadmiste allikad	30
Joonis 37. Tootjate põllumajandusmaastikuga seotud elurikkuse kohta kogutud teadmiste allikad	30
Joonis 38. Tegevused, mille läbi tootjad on oma ettevõttes säilitanud või suurendanud elurikkust	31
Joonis 39. Tegevused, mille läbi tootjad on oma ettevõttes säilitanud või suurendanud elurikkust	32
Joonis 40. Tootjate hinnang keskkonnakaitse olulisusele ettevõttes	33
Joonis 41. Tootjate keskkonnasõbraliku majandamise motivaatorid	33
Joonis 42. Hea Põllumajandustava järgimine tootjate endi hinnangul	34
Joonis 43. Tootjate hinnang intensiivse põllumajanduse probleemidele nende tegutsemispiirkonnas	34
Joonis 44. Tootjate hinnang täiendavatele keskkonnavaladele piirangutele ja nõuetele, mida oldaks valmis täitma, kui selle eest toetust makstakse	35
Joonis 45. Tootjate vastus ettevõtte kohustuse kohta jätta rohestamise nõude raames igal aastal põllumaast vähemalt 5% aktiivsest kasutusest kõrvale ehk ökoalaks	36
Joonis 46. Ökoalade säilitamise kohustusega tootjate suhtumine nimetatud nõudesse	36
Joonis 47. ÜPT toetust taotlenud tootjate suhtumine HPK maastikuelementide säilitamise nõudesse	37
Joonis 48. ÜPT toetust taotlenud tootjate suhtumine HPK maastikuelementide säilitamise nõudesse	37
Joonis 49. Tootjate põllumajanduskultuuride mitmekesistamise kohustus rohestamise nõude raames	38
Joonis 50. Rohestamise nõude raames põllumajanduskultuuride mitmekesistamise kohustusega tootjate suhtumine nimetatud kohustusse	38
Joonis 51. KSM toetuse taotlejate (2017 n=292, 2021 n=405) hinnang, milline KSM toetuse nõue on nende jaoks kõige raskemini täidetav	39
Joonis 52. KSM toetuse taotlejate (2017 n=292, 2021 n=405) sertifitseeritud seemne kasutamise osakaal teraviljade (ja tatar ja mais) KSM toetuselusest külvipinnast	40
Joonis 53. Põhjused, miks ÜPT taotlejad, kes ei taotlenud KSM, KSA, MUL, MAHE ega KSM lisategevuste toetuseid, ei taotle KSM toetust (2017 n= 2268, 2021 n=1825)	40
Joonis 54. Väited, mis iseloomustavad põllumajandustootjate vaateid keskkonnasõbraliku majandamise mesilaste korjealade rajamise lisategevuse kohta	41
Joonis 55. Kuidas hooldavad/kasutavad MUL toetuse taotlejad (2017 n=31, 2021 n=52) piirkondliku mullakaitse toetuse toetuseluseid maid	42
Joonis 56. Piirkondliku mullakaitse toetuseluste rohumade rajamiseks või uuendamiseks kasutatavad maaharimise viisid (2017 n=31, 2021 n=52)	42
Joonis 57. Puuvilja- ja/või marjakultuure kasvatavate tootjate peamised KSA toetuse mittetaotlemise põhjused	43
Joonis 58. Tootjate (2017 n=44, 2021 n=31) hinnang, millised KSA toetuse nõuded on kõige raskemini täidetavad	44
Joonis 59. KSA toetuse taotlejate (2017 n=5, 2021 n=18) hinnang, millised toetuse nõuded on kõige raskemini täidetavad	45

Joonis 60. Põhjused, miks köögivilja, ravim- ja maitsetaimi või maasikat kasvatavad tootjad ei taotlenud keskkonnasõbraliku köögivilja-, ravimtaime- ja maitsetaimikasvatuse ning maasikakasvatuse (KSK) toetust	46
Joonis 61. Köögivilja, ravim- ja maitsetaimi või maasikat kasvatavad tootjate, kes ei taotlenud KSK toetust, kuna toetuse nõuded ei ole jõukohased, hinnang millised KSK toetuse nõuded on kõige raskemini täidetavad (2017 n=54, 2021 N=24).....	46
Joonis 62. Põhjused, miks SORT toetusosaluste põllukultuuride kasvatajad (2017 n=125, 2021 n=153) ei taotlenud SORT toetust	47
Joonis 63. Toetusosaluseid puuvilja- ja/või marjakultuure kasvatavate tootjate peamised SORT toetuse mittetaotlemise põhjused (2017 n=62, 2021 n=72).....	48
Joonis 64. OTL toetuse taotlejate (2017 n=128, 2021 n=203) peamised ohustatud tõugu loomade pidamise motivaatorid	49
Joonis 65. Tootjate kinnitus ettevõtte omandis või kasutuses olevate poollooduslike koosluste kohta (olenemata sellest, kas nendele mõnda toetust taotletakse)	49
Joonis 66. Tootjate vastus ettevõtte omandis või kasutuses olevate poollooduslike koosluste hooldamise kohta (olenemata sellest, kas nendele mõnda toetust taotletakse)	50
Joonis 67. Poollooduslikke kooslusi omavate või kasutavate ning osaliselt või täielikult hooldavate tootjate poolloodusliku koosluse hooldamise toetuse (PLK) taotlemine	50
Joonis 68. Hooldatavate PLK-de (>15 ha, välja arvatud puisniit) niitmise võtted (2017 n=36, 2021 n=710)	51
Joonis 69. Raskemini täidetavad PLK toetuse nõuded taotlejate (2017 n=36, 2021 n=250) hinnangul.....	51
Joonis 70. Raskemini täidetavad PLK toetuse nõuded taotlejate (2017 n=36, 2021 n=250) hinnangul.....	52
Joonis 71. Küsimustikule vastanud PLK toetuse taotlejate (2017 n=36, 2021 n=250) valmidus PLK-sid hooldada ka selle eest toetust saamata	53
Joonis 72. Küsimustikule vastanud PLK toetuse taotlejate (2017 n=36, 2021 n=250) hinnang toetuse nõuetest tulenevate lisakulutuste ja saamata jäänud tulu piisavale kompenseerimisele PLK toetuse läbi.....	53
Joonis 73. Poollooduslike koosluste suurimad väärtused tootjate hinnangul olenemata sellest, kas nende omandis või kasutuses on PLK-sid	54
Joonis 74. Põhilised tegurid, mis ohustavad poollooduslike koosluste väärtuste säilimist tootjate hinnangul olenemata sellest, kas nende omandis või kasutuses on PLK-sid	54
Joonis 75. Põhilised tegurid, mis ohustavad poollooduslike koosluste väärtuste säilimist tootjate hinnangul olenemata sellest, kas nende omandis või kasutuses on PLK-sid	55
Joonis 76. Poolloodusliku koosluse hooldamise toetuse võimalik abi maapiirkonna elujõulisuse ja jätkusuutlikkuse kasvule PLK toetuse taotlejate (2017 n=36, 2021 n=250) hinnangul	55
Joonis 77. Tootjate (2017 n=36, 2021 n=710) teadlikkus oma valduses olevatel PLK-del asuvatest pärandkultuuri objektidest.....	56
Joonis 78. Poollooduslikke kooslusi hooldavate ja sealsetest pärandkultuuri objektidest teadlike tootjate (2017 n=20, 2021 n=342) huvi objekte hooldada ja säilitada	56
Joonis 79. Tootjate (2017 n=36, 2021 n=710) valmidus PLK elupaikadel põhinevaid tooteid ja teenuseid pakkuda ...	57
Joonis 80. Vajalik tugi poollooduslikke kooslusi hooldavate tootjate (2017 n=36, 2021 n=710) hinnangul	57
Joonis 81. MAHE toetuse taotlejate (2017 n=250, 2021 n=345) hinnang, millised MAHE toetuse nõuded või tegevused on kõige raskemini täidetavad	58
Joonis 82. NAT toetuse taotlejate teadlikkus oma põllumajandusmaal paiknevatest Natura 2000 loodusväärtustest ning teadmiste allikad	59
Joonis 83. NAT toetuse taotlejate hinnang oma rahulolule seoses põllumajandusmaa Natura 2000 võrgustiku osaks olemisega	59
Joonis 84. NAT toetuse taotlejate hinnang, kas NAT toetus toetas tegevuse jätkamist praeguses asukohas	60
Joonis 85. NAT toetuse taotlejate hinnang, kas toetus kompenseeris alale kehtestatud looduskaitsepiiranguid ..	60
Joonis 86. NAT toetuse taotlejate, kellel on lühiajalisi ja/või püsirohumaaid, sh poollooduslikke kooslusi, Natura 2000 aladel asuvate rohumaade kasutus- või hooldusviis	61
Joonis 87. NAT toetuse taotlejate, kellel on lühiajalisi ja/või püsirohumaaid, sh poollooduslikke kooslusi, Natura 2000 aladel asuvate rohumaade kasutus- või hooldusviis	61

Joonis 88. NAT toetuse taotlejate põllumajandusmaa paiknemine erineva rangusastmega kaitsevööndites	62
Joonis 89. NAT toetuse taotlejate hinnang, kas sihtkaitsevööndi piirangud põllumajandusmaal on liiga ranged	62
Joonis 90. NAT toetuse taotlejate hinnang, kas neil jääb piiranguvööndis või hoiualal paikneval põllumajandusmaal kehtestatud piirangute tõttu midagi tegemata	63
Joonis 91. LHT toetuse taotlejate (2017 n=448, 2021 n=391) motivaatorid loomade heaolu kõrgemate nõuete täitmiseks	63
Joonis 92. LHT toetuse taotlejate (2017 n=448, 2021 n=391) hinnang, millised LHT nõuded või tegevused on kõige raskemini täidetavad	64
Joonis 93. Tootjate, kes kasvasid loomi ja/või linde ning ei taotlenud MAHE ega LHT toetust (2017 n=304, 2021 n=295), hinnang, miks nad ei taotle LHT toetust	64
Joonis 94. Kui suur osa NAM toetuse taotlejate erametsamaast asub Natura 2000 alal	65
Joonis 95. Millisest allikast said NAM toetuse taotlejad (2017 n= 1470, 2021 n=1061) teada võimalusest Natura 2000 erametsamaa toetust taotleda	65
Joonis 96. Kas ja millise allika kaudu on NAM tootjad (2017 n= 1470, 2021 n=1061) teadlikud oma metsamaal paiknevatest Natura 2000 loodusväärtustest (liik/elupaik)	66
Joonis 97. NAM tootjate (2017 n=1470, 2021 n=1061) hinnang, kas Natura 2000 toetus erametsamaale kompenseeris sellele alale kehtestatud looduskaitsepiiranguid	66

Tabelite loetelu

Tabel 1. Ülevaade 2017. ja 2021. aastal e-küsitlusele vastanute põllumajandustoetuste taotlemisest (vastaja võis valida mitu vastusevarianti, olenevalt sellest, mis toetusi ta küsitlusele eelnenud aastal taotlenud oli)	10
--	----

Lühikokkuvõtte uuringust

Eesti maaelu arengukava (MAK) üheks eesmärgiks on soodustada põllumajandusmaa keskkonnasõbralikku kasutamist ning põllumajanduskeskkonna heas seisus säilimise seisukohast on olulise tähtsusega seal toimetavate inimeste keskkonnateadlikkus. Seetõttu on Põllumajandusuuringute Keskus (PMK) regulaarselt korraldanud pindala- ja/või loomatoetuste taotlejate küsitlusi, mille eesmärgiks on välja selgitada põllumajandustootjate üldine teadlikkus ja informeeritus keskkonda puudutavates küsimustes, levinumad tegevuspraktikad, hinnangud oma keskkonnavalaste teadmiste kohta ning arvamused MAK toetuste (nõuete) kohta. PMK viis 2017. aastal MAK 2014–2020 hindamise raames läbi keskkonnateadlikkuse e-küsitluse. 2021. aasta lõpus tehti kordusküsitlus, et hinnata, mil määral on tootjate teadlikkus, hinnangud ning tegevuspraktikad MAK perioodi jooksul muutunud. Käesolevas analüüsis võrreldi 2017. aasta alguses ning 2021. aasta lõpus läbiviidud põllumajandustootjate e-küsitluste vastuseid.

2017. aastal saadeti küsimustik tootjatele, kes olid taotlenud pindala- ja/või loomatoetusi 2015. ja/või 2016. aastal ning 2021. aastal tootjatele, kes olid pindala- ja/või loomatoetusi toetusi taotlenud 2020. aastal ning kellel oli PRIA kliendiregistris töötav e-maili aadress. Lisaks saadeti mõlemal küsitluskorral NAM toetuse taotlejatele, kel deklareeritud põllumajandusmaad ei olnud, lühike ankeet ainult selle toetuse teemaliste küsimustega. NAM taotlejad, kelle kasutuses oli põllumajandusmaad ja kes olid taotlenud ka teisi pindala- ja/või loomatoetusi, said vastamiseks pika põhiankeedi.

2017. aastal laekus põhiküsimustikule 3328 vastust (vastamisaktiivsus 32%) ning NAM küsimustikule 1703 vastust (vastamisaktiivsus 48%), lõpuni vastatud ankeete oli vastavalt 2560 ja 1469 ning osaliselt vastatud ankeete vastavalt 768 ja 234. 2021. aastal laekus põhiküsimustikule 3474 vastust (vastamisaktiivsus 28%) ning NAM küsimustikule 1233 vastust (vastamisaktiivsus 38%), lõpuni vastatud ankeete oli vastavalt 2712 ja 1061 ning osaliselt vastatud ankeete vastavalt 762 ja 172. Analüüsi kaasati mõlemal aastal ainult lõpuni vastatud ankeedid.

Uuringu tulemused on jaotatud teemablokkidesse. Küsimustik koosnes 2017. aastal 101 ning 2021. aastal 128 küsimusest ja oli mõlemal korral üles ehitatud nii, et vastavalt valikutele üldküsimuste blokis (tegevusvaldkond, toetused) tulid järgmised küsimused. Edasised küsimused hõlmasid rohumaaviljelust, mulda ja agrotehnoloogiat,

elurikkust, keskkonnateadlikkust ning maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõudeid ning kliimat ja keskkonda säästvaid põllumajandustavasid.

Ankeedi II osas keskenduti MAK keskkonnatoetustele – uuriti tootjate hoiakuid ja tegevuspraktikaid seoses keskkonnasõbraliku majandamise, piirkondliku mullakaitse, keskkonnasõbraliku aianduse, kohalikku sorti taimede kasvatamise, ohustatud tõugu looma pidamise, poollooduslike koosluste hooldamise, mahepõllumajanduse, Natura 2000 põllumajandusmaa ja erametsamaa ning loomade heaolu toetuste taotlemisega.

Mõlemal küsitluskorral paluti tootjatel põhiankeedi lõpus kommenteerida maaelu arengukava toetusi vabas vormis ning teha omapoolseid ettepanekuid. Kommentaare ja soovitusi laekus 2017. aastal 725 ja 2021. aastal 476 vastajalt (vastavalt 28% ja 13% lõpuni vastatud ankeetide koguarvust).

Uuringu eesmärk

Põllumajandusuuringute Keskus viis 2017. aastal Eesti Maaelu Arengukava (MAK) 2014–2020 hindamise raames läbi põllumajandustootjate e-küsitluse, mille eesmärgiks oli välja selgitada:

- põllumajandustootjate üldine teadlikkus ja informeeritus keskkonda puudutavates küsimustes;
- põllumajandustootjate levinumad tegevuspraktikad;
- põllumajandustootjate hinnang oma keskkonnavalaste teadmiste kohta;
- põllumajandustootjate arvamused maaelu arengukava toetuste (nõuete) kohta.

2021. aasta lõpus viidi läbi kordusküsitlus, et hinnata, mil määral on tootjate teadlikkus, hinnangud ning tegevuspraktikad käesoleva MAK perioodi jooksul muutunud. Oluline on märkida, et ehkki kasutatakse terminit põllumajandustootja, ei hõlmanud küsitlused vaid tootjaid, kes tegelesid aktiivselt põllumajandusega ning oma põllu- või aiasaaduste müügiga, vaid sooviti võimalikult paljude PRIA pindala- ja/või loomatoetusi taotlenute vastuseid.

Põllumajandusuuringute Keskus on varasematel aastatel maaelu arengukava püsihindamise raames põllumajandustootjate seas korraldanud kaks keskkonnateadlikkuse postiküsitlust (2004. ja 2007. a) ja kaks e-küsitlust (2009. ja 2014. a). Esimesed küsitlused keskendusid tootjate üldise keskkonnateadlikkuse taseme teadasaamisele. 2009. aastal lisandusid küsimused MAK 2. telje meetmete kohta ning 2014. aasta küsitluses lisandus veelgi küsimusi ja/või täpsustusi põllumajandustootjate majandamistavade kohta.

Ülevaade vastajatest

Küsitlusele vastajaid oli 2017. aastal 2560 (neist 63% mehed ja 37% naised) ning 2021. aastal 2712 (neist 66% mehed ja 34% naised).

2017. aastal olid vastajatest 80% ettevõtte omanikud, 8% esindajad, 7% juhatuse liikmed ning 2% töötajad. 4% oli märkinud vastusevariandi „teised“ ning ligikaudu viiendikul neist juhtudest oli tegu omaniku pereliikme või lähisugulasega. Ilmselt tekitas mõnedes vastajates segadust termin „ettevõtte“, kuna ligi kolmandik vastusevariandi „teised“ valinutest pidas vajalikuks täpsustada, et ei oma ettevõtet, vaid tegutseb FIE või eraisikuna. Nii küsimustikus kui käesolevas aruandes on kasutatud mõistet „ettevõtte“ tootjate põllumajanduslike majapidamiste kohta, tegemata vahet, kas tegemist on eraisiku, füüsilisest isikust ettevõtja või äriühinguga.

2021. aastal olid vastajatest 78% ettevõtte omanikud, 7% juhatuse liikmed ning 3% töötajad. 5% vastajatest oli valinud vastusevariandi „Muu“, neist 15% täpsustasid, et on maaomanikud. Sarnaselt 2017. aasta küsitlusega, tekitas vastajates segadust termin „ettevõtte“ ning 41% vastusevariandi „teised“ valinutest täpsustas, et ei oma ettevõtet, tegutseb FIE või eraisikuna.

2017. aastal kuulus enim vastanuid (67%) vanusegruppi 41–65, vanusegruppides 66+ ja 18–40 oli vastavalt 18% ja 15% küsimusele vastanutest. 2021. aastal kuulus enim vastanuid (61%) vanusegruppi 41–65, vanusegruppides 66+ ja 18–40 oli vastavalt 28% ja 10% küsimusele vastanutest.

Ainult praktiline põllumajanduslik kogemus (põllumajanduslik haridus puudub) oli 2017. aastal 58% vastanutest. Põllumajanduslik kutse- või keskeriharidus oli 23% ning põllumajanduslik kõrgharidus 13% vastajatel. 6% küsimusele vastanud tootjatel oli nii põllumajanduslik kutse- või keskeriharidus kui ka kõrgharidus. Ainult praktiline põllumajanduslik kogemus (põllumajanduslik haridus puudub) oli 2021. aastal 57% vastanutest. Põllumajanduslik kutse- või keskeriharidus oli 24% ning põllumajanduslik kõrgharidus 13% vastajatel. 5% küsimusele vastanud tootjatel oli nii põllumajanduslik kutse- või keskeriharidus kui ka kõrgharidus.

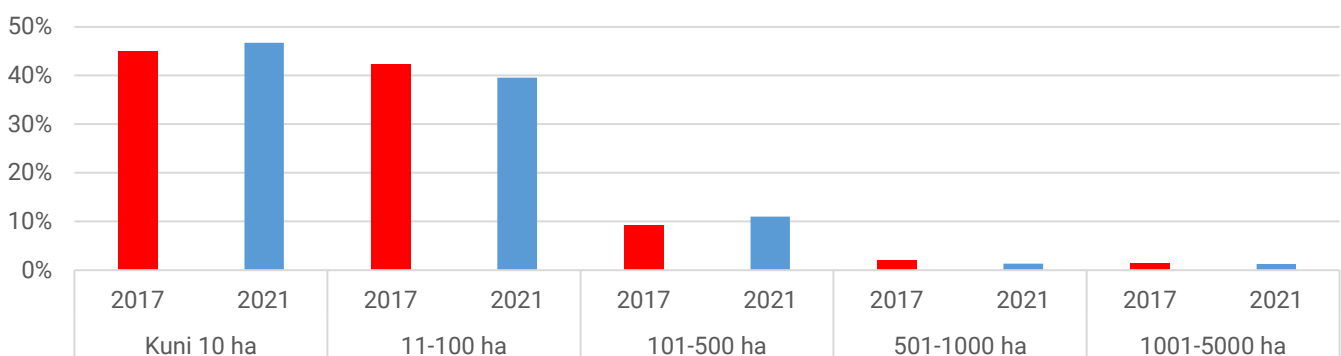
Uuringu tulemused

Uuringu tulemused on jaotatud teemaplokkidesse. Küsimustik koosnes 2017. aastal 101 ning 2021. aastal 128 küsimusest. Küsimustikud olid üles ehitatud nii, et vastavalt valikutele üldküsimuste plokis (tegevusvaldkond, toetused), tulid järgmised küsimused. Edasised küsimused hõlmasid rohumaaiviljelust, mulda ja agrotehnoloogiat, elurikkust, keskkonnateadlikkust ning maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõudeid ning kliimat ja keskkonda säästvaid põllumajandustavasid. Ankeedi II osas keskenduti MAK keskkonnatoetustele – uuriti tootjate hoiakuid ja tegevuspraktikaid seoses keskkonnasõbraliku majandamise, piirkondliku mullakaitse, keskkonnasõbraliku aianduse, kohaliku sorti taimede kasvatamise, ohustatud tõugu looma pidamise, poollooduslike koosluste hooldamise, mahepõllumajanduse, Natura 2000 põllumajandusmaa ja erametsamaa ning loomade heaolu toetuste taotlemisega. Lõpetuseks paluti tootjatel kommenteerida maaelu arengukava toetusi vabas vormis ning teha omapoolseid ettepanekuid.

Analüüsimaks võimalikke erinevusi ÜPT ja MAK keskkonnatoetuste (KSM ja MAHE) taotlejate suhtumises elurikkusesse, vaadeldi eelpoolmainitud toetuste taotlejate vastuseid eraldi gruppides. ÜPT gruppi kuulusid tootjad, kes taotlesid ÜPT toetust ning ei taotlenud KSM ega MAHE toetust (2017. aastal n=1922 ja 2021. aastal n=1856). KSM gruppi kuulusid kõik antud toetust taotlenud vastajad (2017. aastal n=292 ja 2021. aastal n=405). MAHE grupi moodustasid 2017. aastal 292 tootjat, kellest 219 taotles mahepõllumajandusega jätkamise toetust ning 31 mahepõllumajandusele ülemineku toetust ning 2021. aastal 345 tootjat, kellest 327 taotles mahepõllumajandusega jätkamise toetust ning 18 mahepõllumajandusele ülemineku toetust.

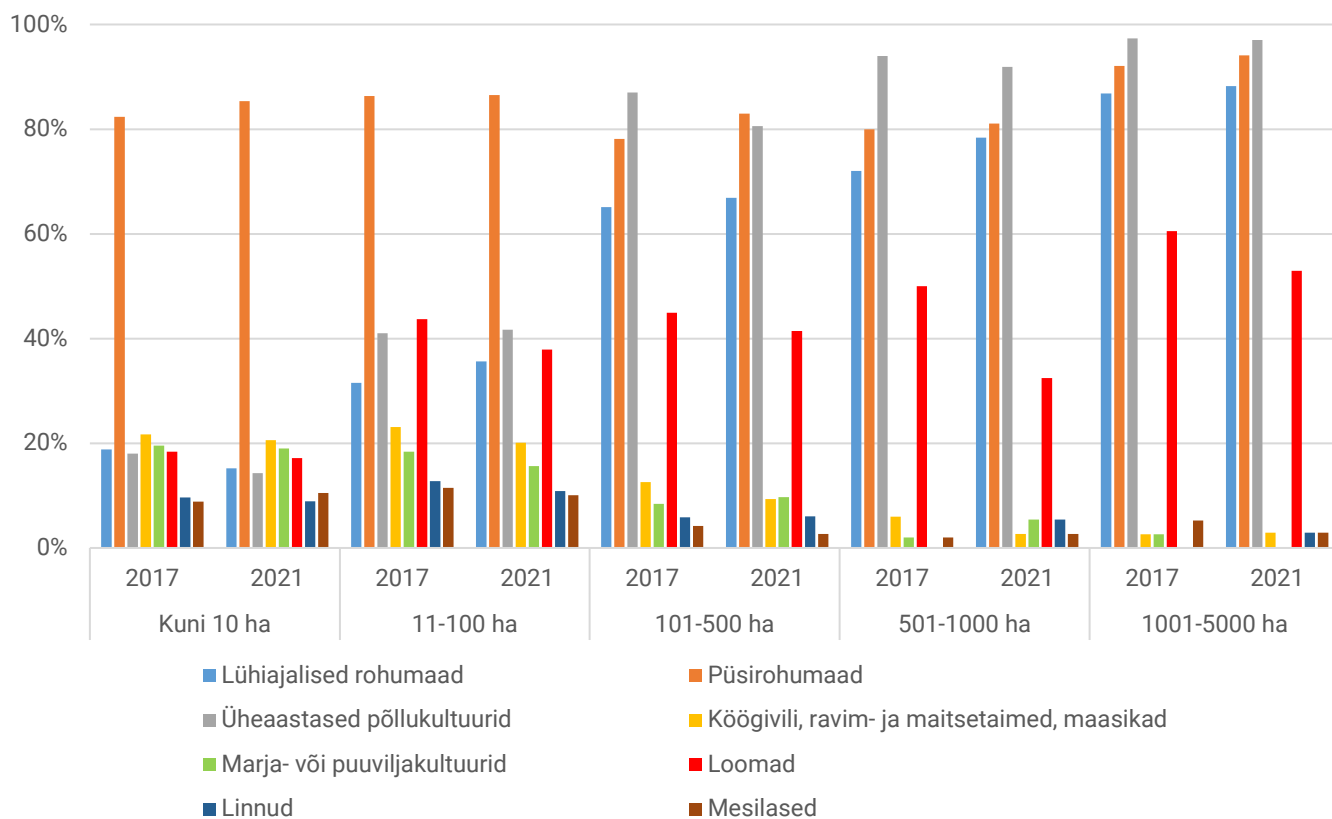
Üldküsimused

2017. aasta küsitlusest analüüsiti kokku 2560 põllumajandustootja vastuseid. Kõige enam oli e-küsitlusele vastanute hulgas tootjaid, kelle ettevõtte suurus jäi vahemikku 0–10 ha ja 11–100 ha – vastavalt 45% ja 42% (Joonis 1). Ettevõtteid suurusega 101–500 ha esindas 9% ning nii 501–1000 ha kui ka 1001–5000 ha vaid 2% vastanutest. Lõpuni täidetud ankeete oli 2021. aastal 2712. Kõige enam oli e-küsitlusele vastanute hulgas tootjaid, kelle ettevõtte suurus jäi vahemikku kuni 10 ha ja 11–100 ha – vastavalt 46% ja 40%. Tootjaid suurusega 101–500 ha esindas 11% ning nii 501–1000 ha kui ka 1001–5000 ha vaid 1% vastanutest. 1% oli ka neid, kel 2020. aastal põllumajandusmaad deklareeritud ei olnud. Üle 5000 ha suuruseid ettevõtteid kummalgi aastal vastanute seas esindatud ei olnud (PRIA andmete põhjal oli Eestis selliseid ettevõtteid 2017. a kaks ja 2021. a vaid üks). 2017. ja 2021. aasta küsitluste vastuseid võrreldes selgub, et tootjate jagunemine suurusgruppidesse ei ole oluliselt muutunud. Veidi on suurenenud kuni 10 ha suuruste ning 101–500 ha suuruste ettevõtete osakaal ning vähenenud 11–100 ha suuruste ettevõtete osakaal.



Joonis 1. 2017. ja 2021. aastal e-küsitluses osalenud põllumajandustootjate jagunemise suurusgrupiti

Analüüsiti ka erinevate tegevusalade esinemist ettevõtetes suurusgrupiti (Joonis 2). Püsirohumaid oli mõlemal küsitlusaastal igas suurusgrupis valdaval hulgal (78–94%), lühiajalisi rohumaid ja üheaastaseid põllukultuure oli sagedamini suurematel tootjatel, seevastu köögivilja, ravim- ja maitsetaimi või maasikaid, marja- või puuviljakultuure kasvasid sagedamini väiksemad tootjad. Linde ja mesilasi peeti kõige sagedamini kuni 10 ha ja 11–100 ha suurusgruppi kuuluvates ettevõtetes.



Joonis 2. Erinevate tegevusalade esinemine ettevõtetes suurusgrupiti (vastaja võis valida mitu vastusevarianti)

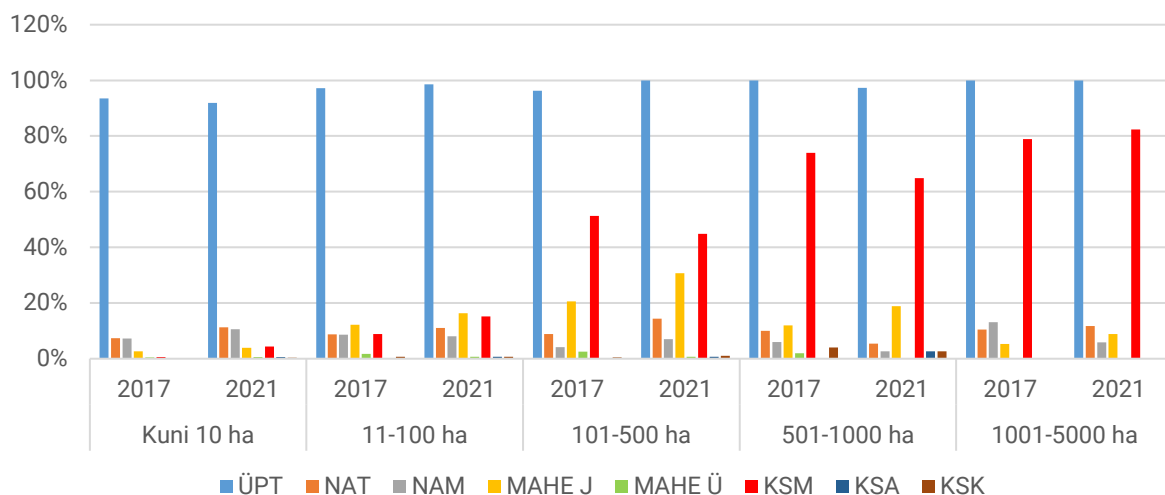
Küsitlustele vastanud tootjatel paluti märkida, milliseid põllumajandustoetuseid nad küsitlusele eelnenud aastal taotlesid (Tabel 1).

Tabel 1. Ülevaade 2017. ja 2021. aastal e-küsitlusele vastanute põllumajandustoetuste taotlemisest (vastaja võis valida mitu vastusevarianti, olenevalt sellest, mis toetusi ta küsitlusele eelnenud aastal taotlenud oli)

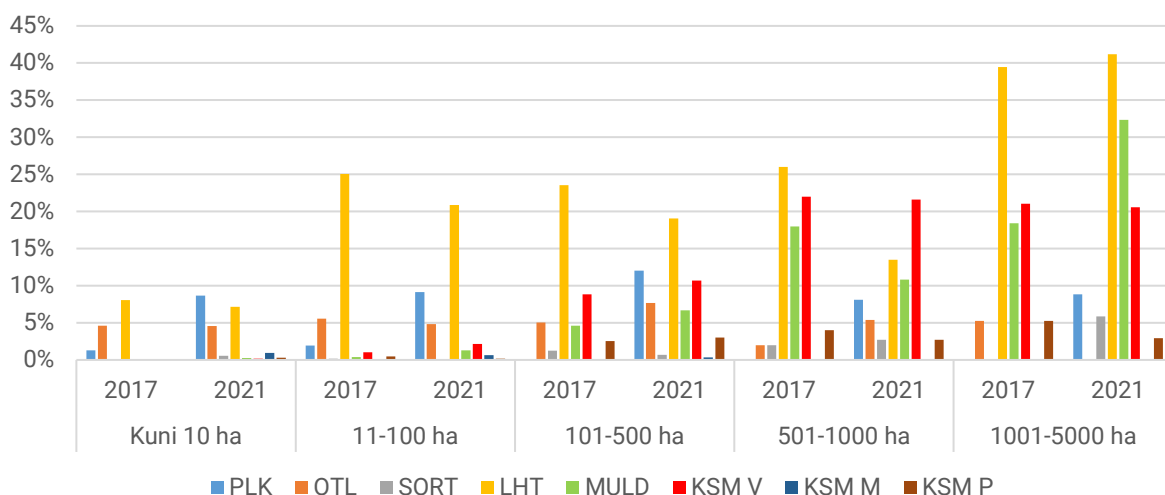
	2017		2021	
	Vastanute arv	Osakaal (%)	Vastanute arv	Osakaal (%)
1. Ühtne pindalatoetus ning kliimat ja keskkonda säästvate põllumajandustavade toetus (ÜPT)	2445	96	2594	96
2. Natura 2000 põllumajandusmaa toetus (NAT)	210	8	311	11
3. Natura 2000 erametsamaa toetus (NAM)	196	8	246	9
4. Mahepõllumajandusega jätkamise toetus (MAHE)	219	9	327	12
5. Mahepõllumajandusele ülemineku toetus (MAHE)	31	1	18	1
6. Keskkonnasõbraliku majandamise toetus (KSM)	292	11	405	15
7. Keskkonnasõbraliku aianduse toetus puuvilja- ja marjakasvatuse ning sellega seotud tegevuste elluviimise eest (KSA)	5	0.2	18	1
8. Keskkonnasõbraliku aianduse toetus köögivilja-, ravimtaime- ja maitsetaimkasvatuse ning maasikakasvatuse tegevuse elluviimise eest (KSK)	10	0.4	16	1
9. Poolloodusliku koosluse hooldamise toetus (PLK)	36	1	250	9
10. Ohustatud tõugu looma pidamise toetus (OTL)	128	5	135	5
11. Kohalikku sorti taimede kasvatamise toetus (SORT)	7	0.3	13	0.5
12. Loomade heaolu toetus (LHT)	448	18	391	14
13. Piirkondlik mullakaitse toetus (MULD)	31	1	52	2
14. Täiendava veekaitse lisategevus (KSM lisategevus)	51	2	72	3
15. Mesilaste korjealade rajamise lisategevus (KSM lisategevus)	1	0	20	1
16. Põllulindude soodustamise lisategevus (KSM lisategevus)	15	1	17	1

Ootuspäraselt kõrge (mõlemal küsitlusaastal 96%) oli ühtse pindalatoetuse ning kliimat ja keskkonda säästvate põllumajandustavade toetuse (ÜPT) taotlejate osakaal. Eesti Maaelu Arengukava (MAK) 2014–2020 toetustest taotleti 2017. aastal kõige rohkem loomade heaolu toetust (LHT) ning 2021. aastal keskkonnasõbraliku majandamise toetust (KSM). Enim on suurenenud poolloodusliku koosluse hooldamise toetuse (PLK) taotlejate hulk (2017. aastal 1% ning 2021. aastal 9% vastajatest).

Vaadeldi ka erinevate toetuste taotlemist ettevõtetes suurusgrupiti (Joonis 3; Joonis 4). ÜPT taotlejate hulk oli kõikides suurusgruppides ühtlaselt kõrge, kõigis suurusgruppides üle 90% ning 1001–5000 ha suuruste ettevõtete seas mõlemal aastal 100% vastajatest. KSM toetuse taotlejate hulk erines suurusgrupiti märgatavalt, suurusgrupis kuni 10 ha oli KSM toetuse taotlejaid alla 5% ning suurusgrupis 1001-5000 ha 2017. aastal 79% ning 2021. aastal 82% vastanutest. Sarnane on ka MULD toetuse taotlejate jagunemine suurusgrupiti.

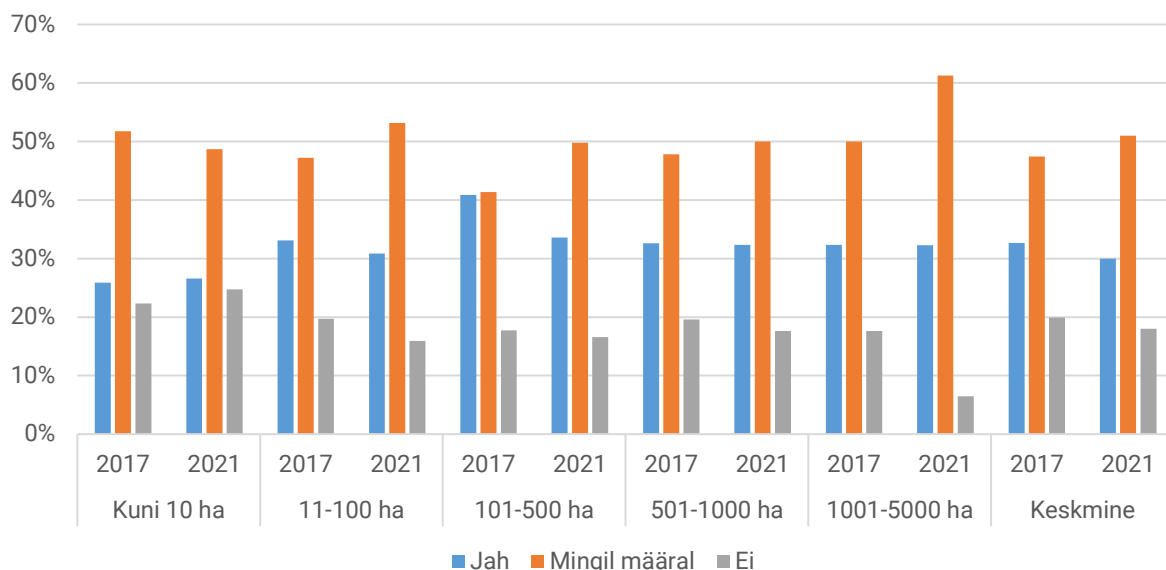


Joonis 3. Põllumajandustoetuste taotlemine e-küsitlusele vastanute suurusgruppides (vastaja võis valida mitu vastusevarianti)



Joonis 4. Põllumajandustoetuste taotlemine e-küsitlusele vastanute suurusgruppides (vastaja võis valida mitu vastusevarianti)

MAK keskkonnameetmetega (Tabel 1, toetused nr 2–16) liitunud tootjatelt küsiti, kas antud toetuste taotlemine on suurendanud nende huvi säästva keskkonnakasutuse vastu põllumajanduses. MAK toetuste taotlejatest tundis 2017. aastal 33% ning 2021. aastal 30%, et MAK toetuste taotlemine suurendas nende huvi säästva keskkonnakasutuse vastu põllumajanduses (Joonis 5). Vastusevariandi „Mingil määral” valis 2017. aastal 47% ning 2021. aastal 51% vastanutest. Tootjate osakaal, kelle hinnangul MAK toetuste taotlemine ei ole suurendanud nende huvi säästva keskkonnakasutuse vastu põllumajanduses, langes 20%-lt 18%-ni.



Joonis 5. Tootjate hinnang oma huvi kasvule säästva keskkonnakasutuse vastu põllumajanduses pärast MAK keskkonnateetmetega liitumist

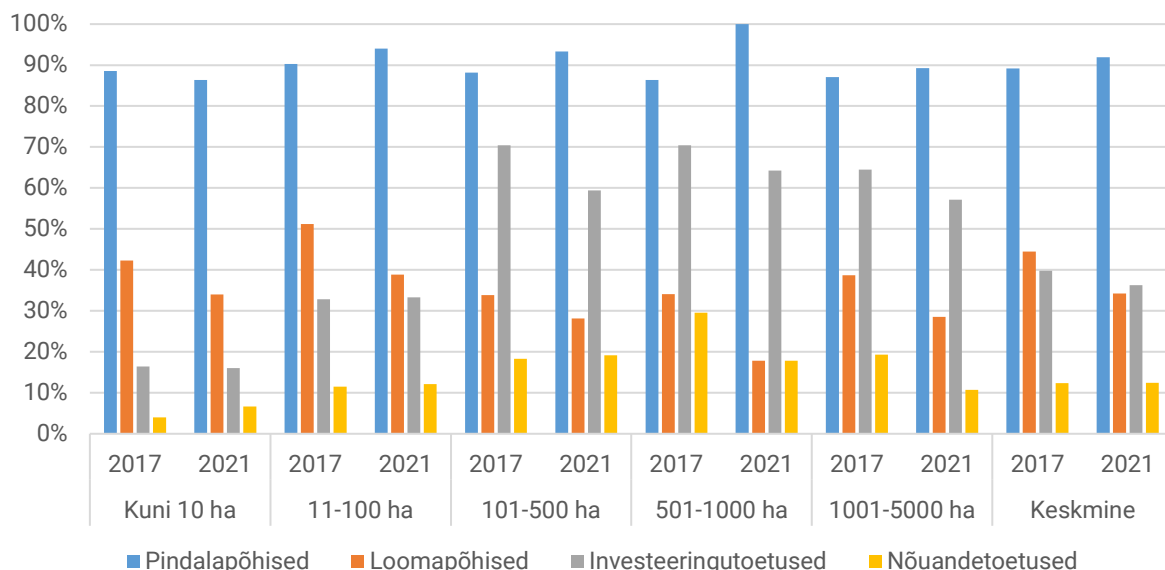
Tootjate osakaal, kelle hinnangul on nende majanduslik olukord paranenud ja investeerimisvõime suurenenud tänu MAK raames makstavatele põllumajandustoetustele, oli 2017. aastal 44% ning 2021. aastal 29% vastanutest (Joonis 6). Suuremad ettevõtted hindasid oma majanduslikku elujõulisust ja investeerimisvõime suurenemist tänu MAK raames makstavatele põllumajandustoetustele kõrgemalt. Võrreldes 2017. ja 2021. aasta vastuseid selgus, et kõigis suurusgruppides langes jaatavalt vastanud tootjate osakaal. Enim tajusid MAK toetuste majanduslikku kasu 2017. aastal 100–500 ha ning 2021. aastal 1001–5000 ha suurused ettevõtted. Väiketootjate (kuni 10 ha) seas tõusis tootjate osakaal, kes MAK keskkonnatoetuste majanduslikku abi ei tajunud 29%-lt 47%-ni.



Joonis 6. Tootjate hinnang oma majandusliku elujõulisuse ja investeerimisvõime suurenemisele tänu MAK raames makstavatele põllumajandustoetustele

Tootjatelt, kes hindasid, et nende majanduslik olukord paranes ja investeerimisvõime suurenes tänu MAK raames makstavatele põllumajandustoetustele, küsiti millised toetused on parandanud nende majanduslikku olukorda ja investeerimisvõimet (Joonis 7). Suurim majanduslik kasu oli tootjate hinnangul pindalapõhistel toetustel (vastusevariandi valis 2017. aastal 89% ja 2021. aastal 92% vastajatest). Investeeringutoetuste kasu tõid peamiselt välja suuremad tootjad. Nõuandetoetuste kasu majanduslikule olukorrale ja investeerimisvõimele hindavad tootjad

väiksemaks kui pindala-, looma- ja investeeringupõhiste toetuste kasu. Loomatoetuste majanduslikku kasu tajuvate tootjate osakaal vähenes kõigis suurusgruppides.



Joonis 7. Tootjate hinnang erinevatele MAK raames makstavatele keskkonnatoetustele oma majandusliku elujõulisuse ja investeerimisvõime suurenemisele (vastaja võis valida mitu vastusevarianti)

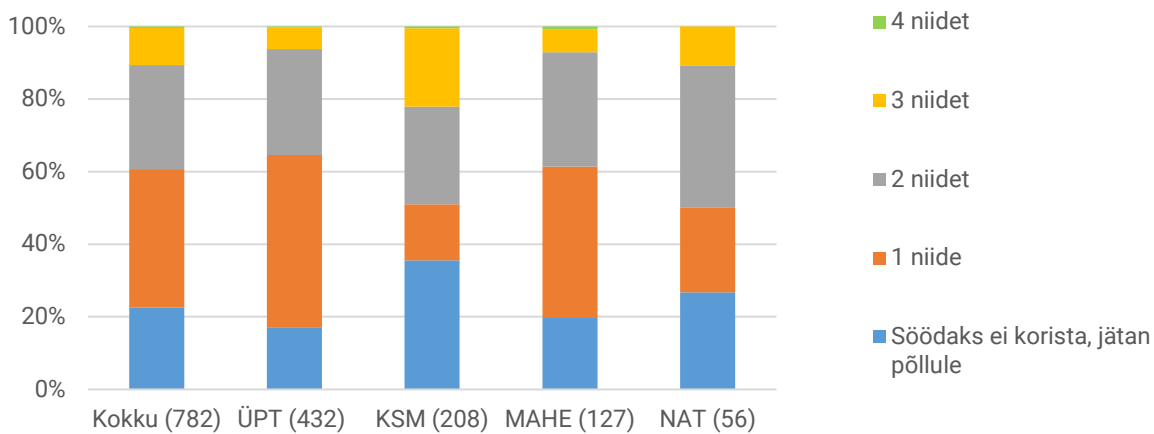
Rohumaaviljelus

Rohumaade majandamine tähendab inimtegevuse (näiteks niitmine, karjatamine, väetamine) tulemusena heintaimkoosluste mõjutamist, mille eesmärk on tavaliselt koosluse tootlikkuse suurendamine. Rohumaade väetamise eesmärk on saada suurem ja toitainerikkam saak, kiirendada heintaimede juurdekasvu ning tõsta vastupanuvõimet ebasoodsatele talvitumistingimustele. Elurikkuse seisukohast, mida vähem väetatakse, seda liigirikkamaks saab taimekooslus areneda (ei domineeri lämmastikku armastavad liigid). Rohumaade hilisem niitmine (eelkõige maaspesitseva linnu olemasolul ja õiekülastajatele õieressursi tagamiseks) või võimalusel vahel ka niitmata jätmine omab samuti olulist rolli elurikkuse säilitamisel ja suurendamisel.

Lühiajalised rohumaad on alla viie aasta vanused põllumaale rajatud rohumaad, mis on osa viljavaheldusest/külvikorrast ning mida uuendatakse regulaarselt, et saada võimalikult palju rohumassi. Lühiajalised rohumaad on enamasti intensiivsemas kasutuses kui püsirohumaad ning tingimused elustikule ebasoodsamad. Püsirohumaadeks nimetatakse meil vägagi erinevaid rohumaid, mille ühisosaks on, et nad on asunud sama koha peal vähemalt viis aastat. Osad püsirohumaad võivad olla pigem liigivaesed ning küllaltki intensiivselt majandatavad rohumaad, teised aga pikema aja vältel kujunenud liigirikkad ja väärtuslikud rohumaad või ekstensiivselt majandatavad poollooduslikud kooslused ehk pärandniidud. Püsirohumaad ja poollooduslikud kooslused on olulised, kuna seal on tagatud tingimused kõrgeks elurikkuseks. Püsirohumaade säilitamine aitab kaasa ka kliimaeesmärkide täitmisele säästva süsinikuringe tagamisel, samuti vähendab toitainete leostumist ja erosiooni.

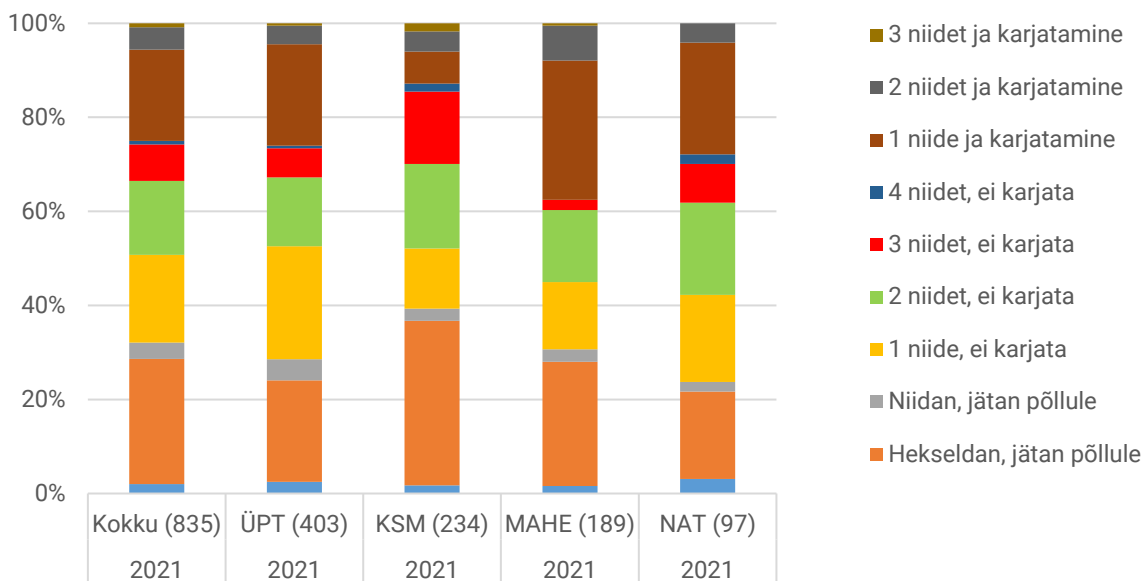
Lühiajalisi rohumaid (LR) oli 2017. aasta küsitlusele vastanutest ligi kolmandikul (31%, 782 vastajat) ning püsirohumaid (PR), sh poollooduslikke kooslusi valdaval osal vastajatest (84%, 2144 vastajat). 2021. aasta küsitlusele vastanutest oli lühiajalisi rohumaid (LR) samuti ligi kolmandikul (31%, 835 vastajat) ning püsirohumaid (PR), sh poollooduslikke kooslusi valdaval osal vastajatest (86%, 2321 vastajat).

Tootjatelt küsiti, mitu niidet koristatakse vastaja ettevõttes kasutatavatel lühiajalistel rohumaadel aastas keskmiselt. 2021. aastal lisati küsimusele uusi vastusevariante ning täpsustati olemasolevaid. 2017. aastal küsimusele vastanute seas oli populaarseim lühiajaliste rohumaade hooldamise viis ühe niite tegemine (38% vastanutest), kaks niidet tegid 29% ja kolm niidet 10% tootjatest (Joonis 8). Niidet ei koristanud söödaks 23% ja enim oli nende seas KSM taotlejaid.



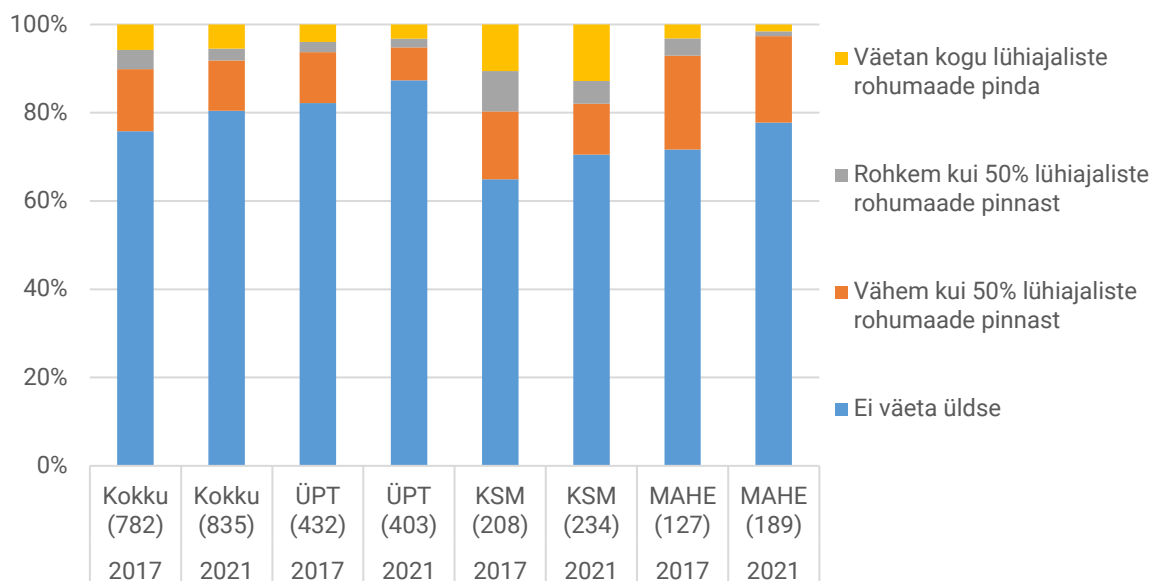
Joonis 8. 2017. aastal küsimustikule vastanud lühiajaliste rohumade hooldajate hooldusviisid lühiajalistel rohumadel ning aastas keskmiselt tehtavate niidete arv

2021. aastal küsimustikule vastanutest 27% hekseldas ning jättis heksli põllule; ühe niite tegi (karjatamata) 19%, 2 niidet (karjatamata) 16%, 3 niidet (karjatamata) 8% ning 4 niidet (karjatamata) 1% tootjatest (Joonis 9). Ühe niite tegi ning samas ka karjatas oma lühiajalisi rohumaid samuti 19% vastanutest. Heksli jätsid põllule enim KSM tootjad (35%), samuti tegid nad teistest gruppidest oluliselt sagedamini 3 niidet (karjatamata) (15%). MAHE tootjad praktiseerisid teistest sagedamini 1 niidet koos karjatamisega (30%).



Joonis 9. 2021. aastal küsimustikule vastanud lühiajaliste rohumade hooldajate hooldusviisid lühiajalistel rohumadel ning aastas keskmiselt tehtavate niidete arv

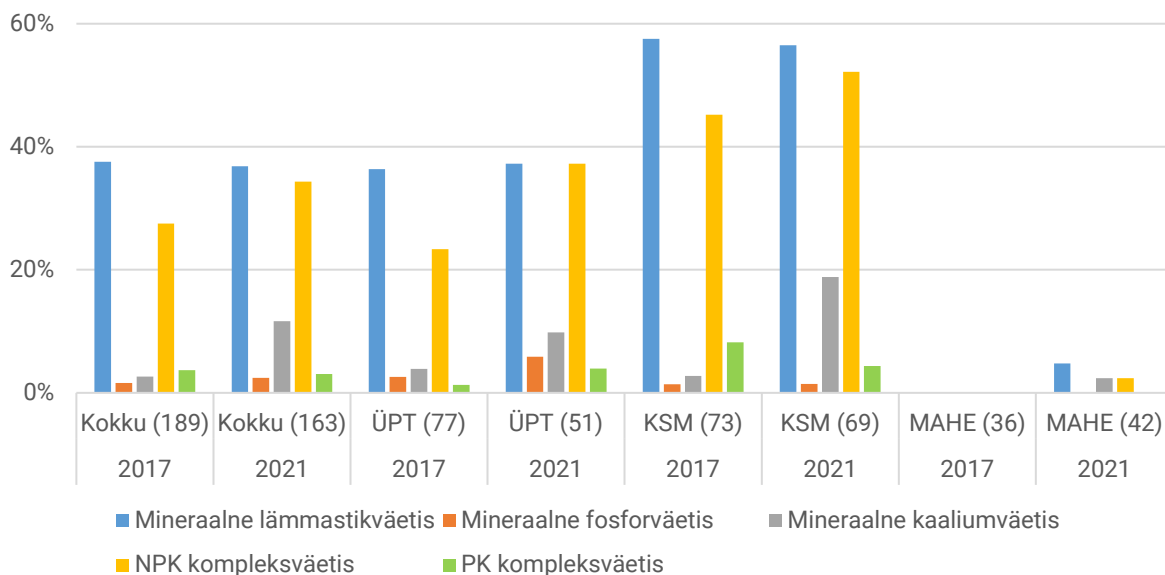
Lühiajalisi rohumaid ei väetanud üldse 2017. aastal 76% ja 2021. aastal 80% küsitlusele vastanud lühiajaliste rohumade hooldajatest (Joonis 10). Tootjate osakaal, kes oma valduses olevaid lühiajalisi rohumaid üldse ei väetanud, oli ÜPT toetuse taotlejate seas suurem kui KSM ja MAHE toetuse taotlejate seas. Tootjate osakaal, kes väetasid vähem kui 50% lühiajaliste rohumade pinnast, oli 2017. aastal 14% ning 2021. aastal 11% vastanutest. Tootjate osakaal, kes väetasid rohkem kui 50% lühiajaliste rohumade pinnast, oli 2017. aastal 4% ning 2021. aastal 3% vastanutest. Tootjate osakaal, kes väetasid rohkem kui 50% või kogu lühiajaliste rohumade pinnast, oli KSM toetuse taotlejate seas mõnevõrra suurem, kui ÜPT ja MAHE toetuse taotlejate seas.



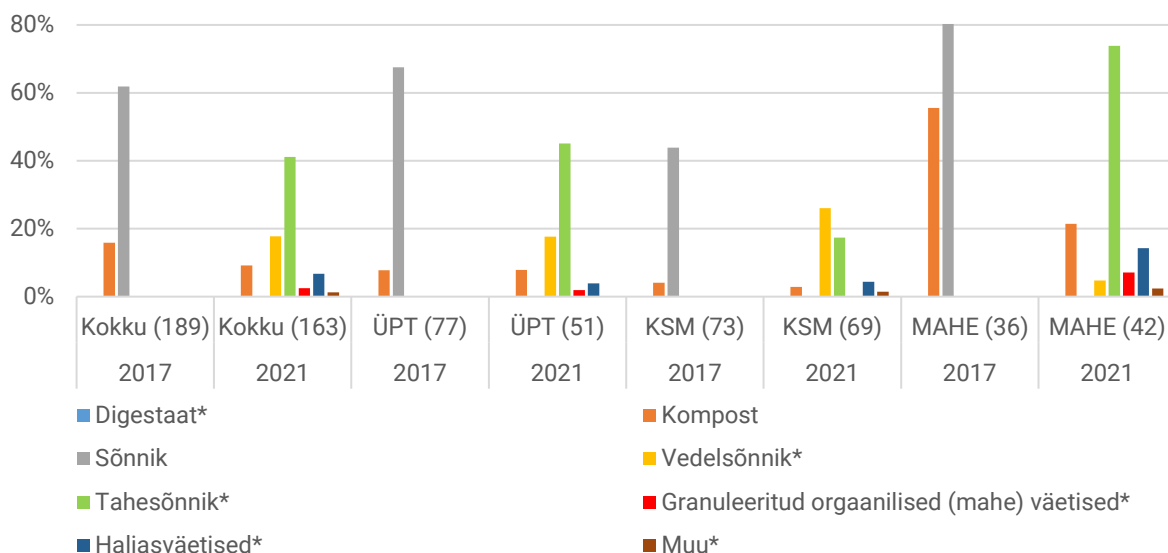
Joonis 10. Lühiajaliste rohumaa iga-aastane väetamine

Tootjatelt, kes oma lühiajalisi rohumaid väetasid, küsiti, mis tüüpi väetist või väetisi nad selleks tavaliselt kasutasid. 2021. aastal lisati küsimusele uued vastusevariandid „Digestaat“, „Haljasväetised“ ja „Muu“. Vastusevariant „Sõnnik“ asendati 2021. aastal kahe uue vastusevariandiga – „Vedelsõnnik“ ja „Tahesõnnik“.

Lühiajaliste rohumaa väetamiseks kasutati peamiselt sõnnikut (Joonis 11; Joonis 12). 2017. aastal märkis 62% vastajatest, et kasutas lühiajaliste rohumaa väetamiseks sõnnikut ning 2021. aastal kasutas 41% vastajatest tahesõnnikut ning 18% vedelsõnnikut. Mineraalset lämmastikväetist kasutas 2017. aastal 38% ning 2021. aastal 37% vastanutest. KSM toetuse taotlejate seas oli rohkem tootjaid, kes kasutasid mineraalset lämmastikväetist ning NPK kompleksväetist, kui MAHE ja ÜPT toetuse taotlejate seas (MAHE toetuse saajatele on enamiku mineraalväetiste kasutamine keelatud). Mineraalse kaaliumväetise kasutajate hulk suurenes KSM toetuse taotlejate seas 3%-lt 19%-ni.



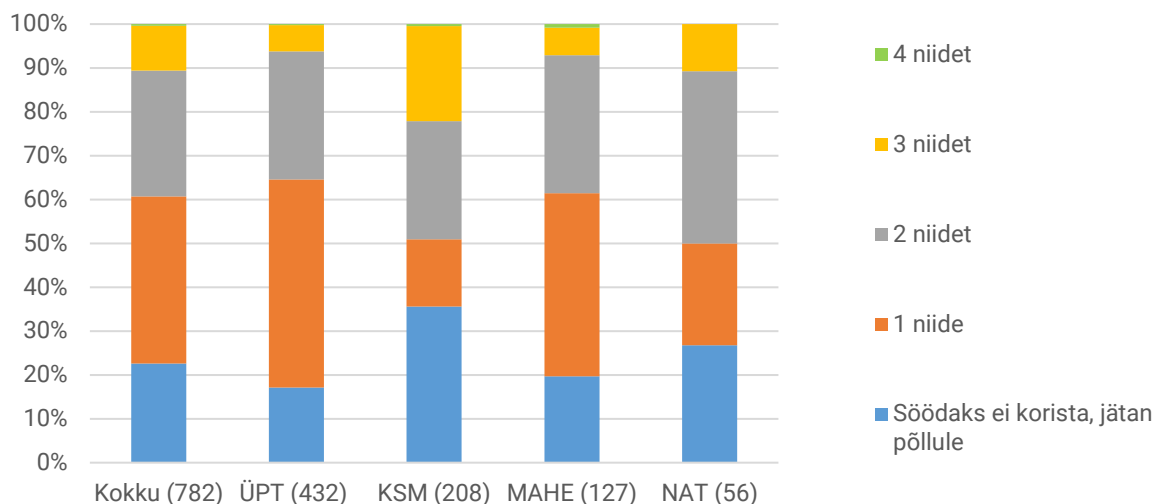
Joonis 11. Mineraalsete väetiste kasutamine lühiajaliste rohumaa väetamisel (vastaja võis valida mitu vastusevarianti)



* vastusevariant lisati 2021. aastal

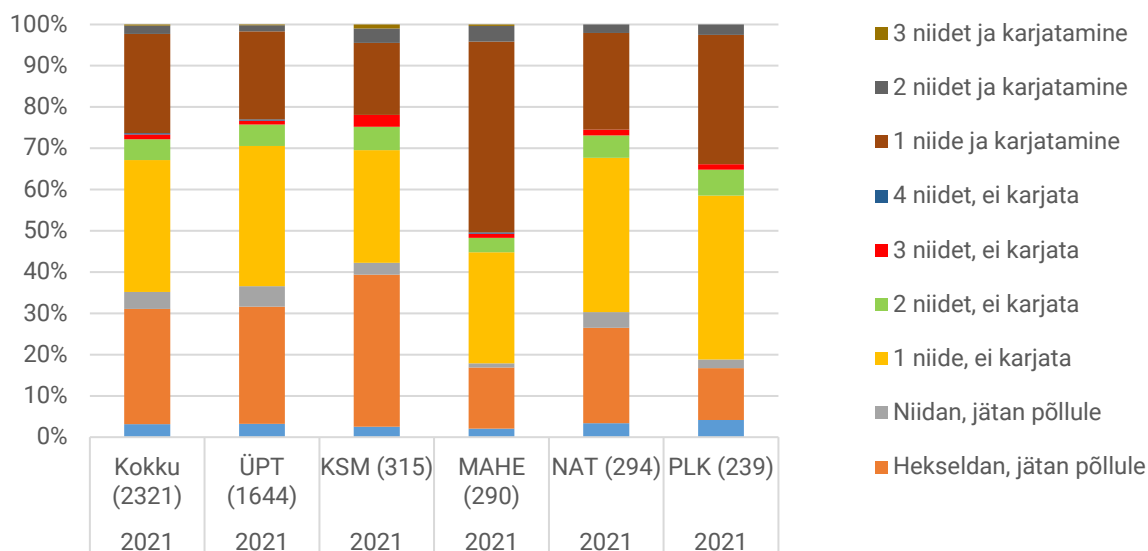
Joonis 12. Orgaaniliste väetiste kasutamine lühiajaliste rohumaade väetamisel (vastaja võis valida mitu vastusevarianti)

Püsirohumaad omavate või kasutatavate tootjatelt küsiti, mitu niidet koristatakse vastaja ettevõttes kasutatavate püsirohumaadelt aastas keskmiselt. 2021. aastal täpsustati vastusevariante ning lisati ka uusi, mistõttu ei ole küsitlused otseselt võrreldavad. 2017. aastal küsitlusele vastanutest 38% tegi püsirohumaadelt keskmiselt ühe niite, 29% tegi kaks niidet ning 23% valis vastusevariandi „Söödaks ei korista, jätan põllule“ (Joonis 13). ÜPT ning MAHE toetuse taotlejate seas oli enim (vastavalt 47% ja 42%) neid, kes tegid püsirohumaadelt ühe niite. KSM toetuse taotlejate seas oli enim (36%) tootjaid, kes söödaks ei koristanud ning NAT toetuse taotlejate seas oli enim (39%) tootjaid, kes tegid kaks niidet.



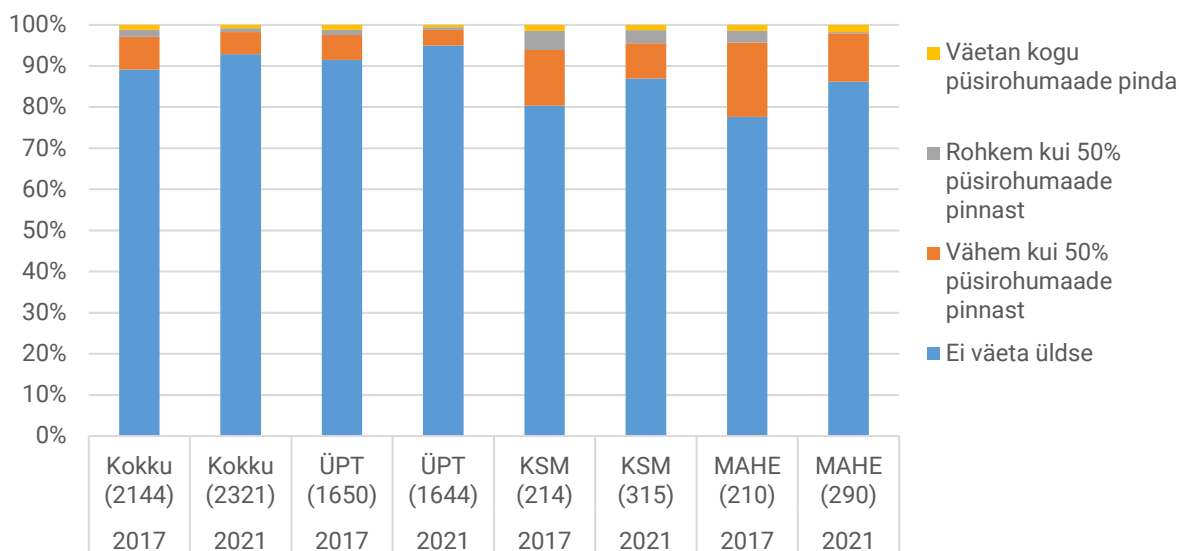
Joonis 13. 2017. aastal küsitlusele vastanud põllumajandustootjate püsirohumaadel aastas keskmiselt tehtavate niidete arv

2021. aastal küsitlusele vastanutest 32% tegi ühe niite (karjatamata), 28% hekseldas ja jättis heksli koristamata ning 24% tegi ühe niite ning samas ka karjatas (Joonis 14). Heksli jätsid koristamata kõige sagedamini KSM toetuse taotlejad (37%). Loomi karjatati kõige enam MAHE püsirohumaadel (50%).



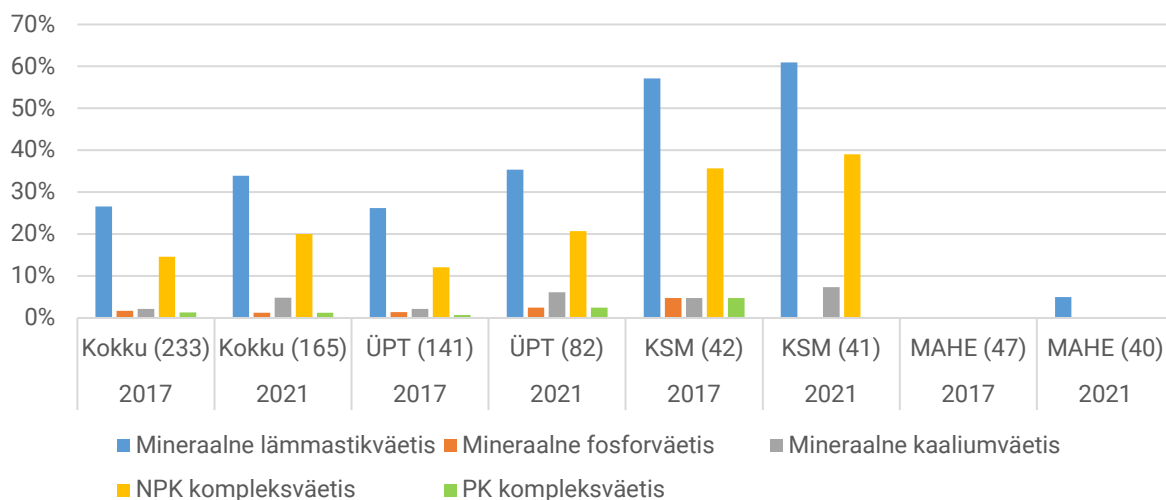
Joonis 14. 2021. aastal küsitlusele vastanud põllumajandustootjate püsirohumaade hooldusviisid ning aastas keskmiselt tehtavate niidete arv

Küsitlustes uuriti ka tootjate püsirohumaade iga-aastase väetamise praktikaid. Tootjate osakaal, kes püsirohumaad üldse ei väetanud, oli 2017. aastal 89% ning 2021. aastal 93% (Joonis 15) ning tootjate osakaal, kes püsirohumaad üldse ei väetanud, oli tõusnud kõigis võrreldud toetuse taotlejate gruppides. Vähem kui 50% püsirohumaade pinnast väetas 2017. aastal 8% ning 2021. aastal 5% küsitlusele vastanutest. Kogu püsirohumaade pinda väetavate tootjate osakaal jäi mõlemal aastal alla 1%.

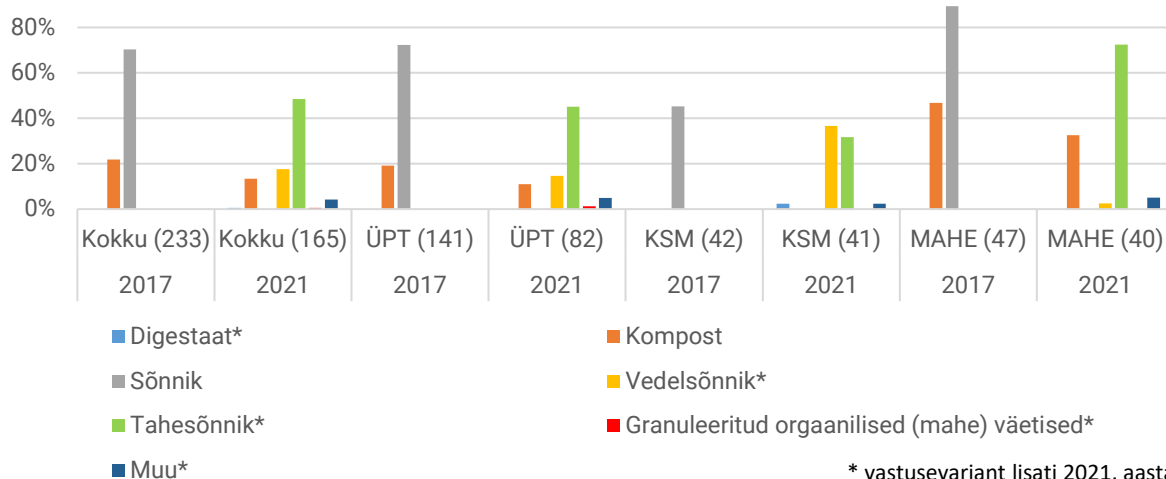


Joonis 15. Püsirohumaade iga-aastane väetamine

Püsirohumaad väetavatelt tootjatelt küsiti, mis tüüpi väetist või väetisi nad selleks tavaliselt kasutasid. 2021. aastal lisati küsimusele kolm uut vastusevarianti – „Granuleeritud orgaanilised (mahe) väetised“, „Digestaat“ ja „Muu“. 2017. aastal valikus olnud vastusevariant „Sõnnik“ asendati 2021. aastal vastusevariantidega „Tahesõnnik“ ja „Vedelsõnnik“. 2017. aastal märkis enim tootjaid, et kasutas püsirohumaade väetamiseks sõnnikut (70% vastanutest). 2021. aastal täpsustati vastusevariante ning 48% vastanutest märkis, et kasutab tahesõnnikut ja 18% vedelsõnnikut (Joonis 16; Joonis 17). Mineraalset lämmastikväetist kasutas 2017. aastal 27% ning 2021. aastal 34% vastanutest. KSM toetuse taotlejate seas on mineraalse lämmastikväetise kasutajate hulk, võrreldes ÜPT ja MAHE toetuse taotlejatega, märgatavalt suurem (2017. aastal 57% ning 2021. aastal 61% KSM toetuse taotlejatest).



Joonis 16. Mineraalsete väetiste kasutamine püsirohumaade väetamisel (vastaja võis valida mitu vastusevarianti)

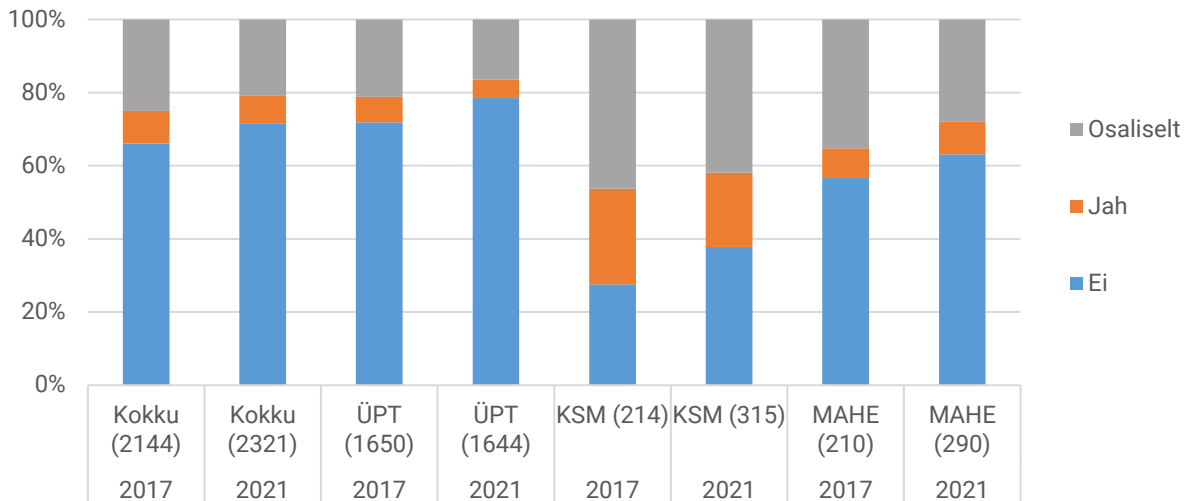


* vastusevariant lisati 2021. aastal

Joonis 17. Orgaaniliste väetiste kasutamine püsirohumaade väetamisel (vastaja võis valida mitu vastusevarianti)

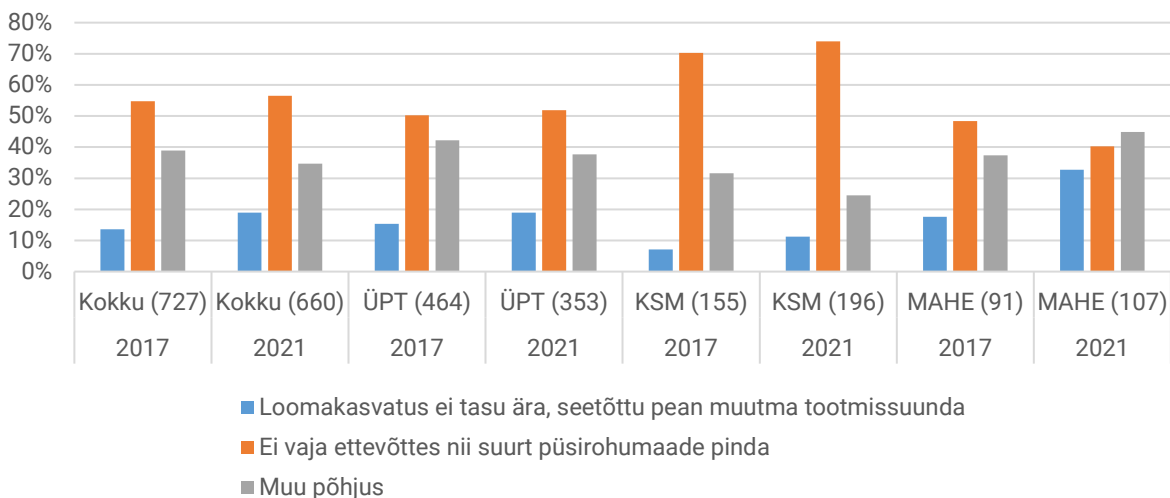
Euroopa Liidu liikmesriikidel on kohustus jälgida, et otsetoetuste taotlejate pindalatoetuste taotlustega hõlmatud püsirohumaad all olev pind ei väheneks. Püsirohumaade säilitamine on vajalik elurikkuse, sh mulla elurikkuse hoidmise ning orgaanilise aine (sh süsiniku) sidumise huvides.

Oma püsirohumaad soovis täielikult üles harida ja põllukultuuride alla viia 2017. aastal 9% ning 2021. aastal 8% vastanutest (Joonis 18). Osaliselt soovis püsirohumaad üles harida 2017. aastal 25% ning 2021. aastal 21% vastanutest. Tootjate osakaal, kes ei soovinud püsirohumaad üles harida, suurenes 66%-lt 72%-ni ning tootjate osakaal, kes püsirohumaad üles harida ei soovinud kasvas kõigis vaadeldud gruppides (ÜPT, KSM ja MAHE toetuse taotlejad).



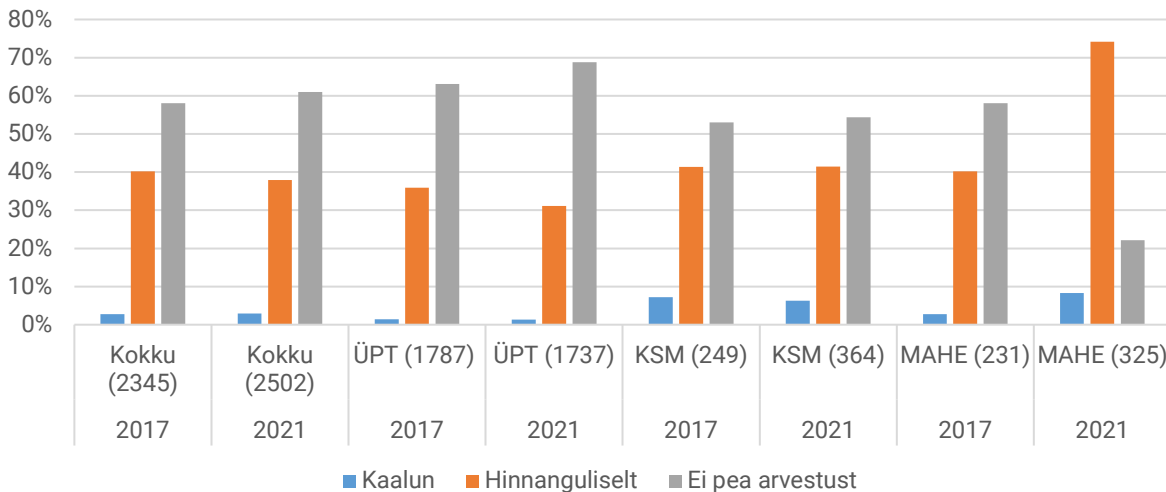
Joonis 18. Põllumajandustootjate soov harida üles püsirohumaad

Tootjate, kes soovisid oma püsirohumaad osaliselt või täielikult üles harida, küsiti, mis on selle põhjuseks. Enim oli vastanute seas tootjaid, kelle ettevõtte ei vaja nii suurt püsirohumaade pinda (2017. aastal 55% ja 2021. aastal 57% vastanutest; Joonis 19). Tootjaid, kelle hinnangul ei tasu loomakasvatus ära ning on vaja muuta tootmissuunda, oli 2017. aastal 14% ning 2021. aastal 19% vastanutest. KSM toetuse taotlejate seas oli, võrreldes ÜPT ja MAHE toetuse taotlejatega, suurem osakaal tootjaid, kes ei vaja nii suurt püsirohumaade pinda. MAHE toetuse taotlejate seas tõusis tootjate osakaal, kelle hinnangul ei tasu loomakasvatus ära, 18%-lt 33%-ni.



Joonis 19. Püsirohumaade üles harimise soovi põhjused (vastaja võis valida mitu vastusevarianti)

Mõlema küsitluse vastustest selgus, et lühiajalistelt ja püsirohumaadelt kogutud heina ja/või silo koguste üle ei peeta valdavalt arvestust. Nimetatud vastusevariandi valis 2017. aastal 58% ning 2021. aastal 61% vastanutest (Joonis 20). Hinnanguliselt arvestas rohumaadelt kogutud silo ja/või heina kogust 2017. aastal 40% ning 2021. aastal 61% vastanutest. Tootjaid, kes kogutud silo ja/või heina koguseid kaalusid, oli kõigis gruppides suhteliselt vähe (mõlemal aastal 3% kõigist vastanutest). MAHE toetuse taotlejate seas vähenes märgatavalt tootjate osakaal, kes arvestust ei pidanud, ning suurenenud tootjate osakaal, kes arvestas rohumaadelt kogutud heina ja/või silo kogust hinnanguliselt.



Joonis 20. Rohumaadelt kogutud heina ja/või silo koguste arvestamise meetod (vastaja võis valida mitu vastusevarianti)

Muld ja agrotehnoloogia

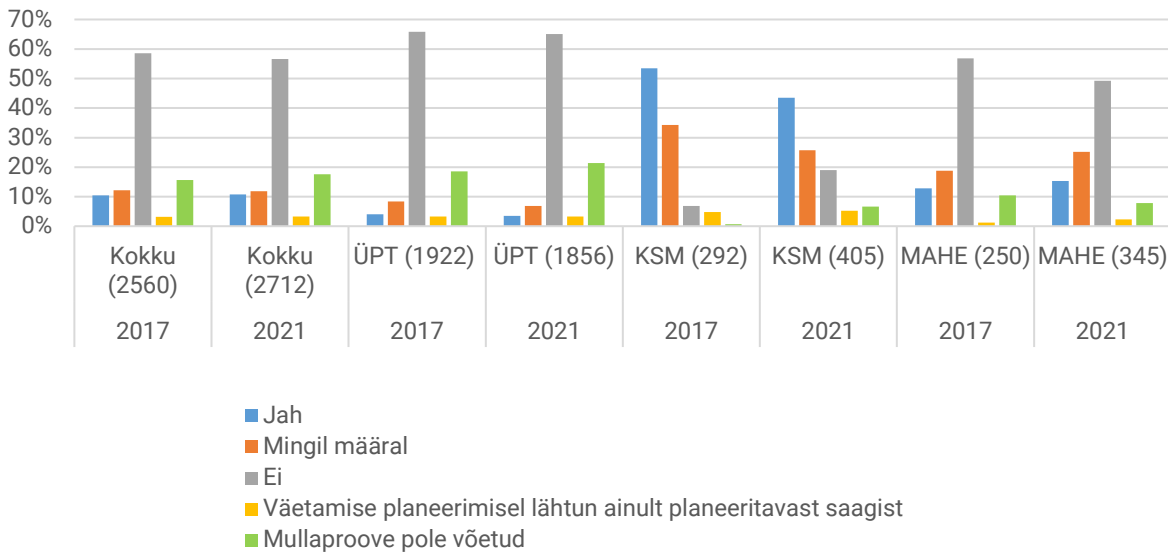
Jätkusuutlik tootmine sõltub mulla kvaliteedist ja viljakusest, mille teadlikuks säilitamiseks ja parandamiseks on vaja tunda nii oma muldi kui selle hoidmiseks sobilikke võimalusi ja praktikaid.

Väetamine

Keskkonnasõbraliku majandamise juurde kuulub nii viljavaheldus- või külvikorrplaani kui ka väetusplaani koostamine. MAHE ja KSM toetuse saajatel on määrusest tulenev nõue, et neil peavad olema kehtivad mullaproovid põllumajandusliku majapidamise iga 5 hektari põllumaa kohta. Mullaproovi analüüsitulemuste või väetustarbekaardi alusel saab tootja kavandada väetamist vastavalt põllu väetustarbele. Oma põldude kohta koostatud väetustarbekaarti või mullaproovide analüüsitulemusi kasutanud tootjate osakaal oli 2017. ja 2021. aastal enam-vähem võrdne (vastavalt 10% ja 11% vastajatest) ning mingil määral kasutanud tootjate osakaal oli mõlemal aastal 12% vastanutest (Joonis 21). Väetustarbekaarti ega mullaproovide tulemusi ei kasutanud rohkem kui pooled tootjad (2017. aastal 59% ning 2021. aastal 57% vastajatest). Väetamise planeerimisel lähtus ainult planeeritavast saagist mõlemal aastal 3% vastajatest. Tootjate, kelle maadelt ei olnud mullaproove võetud, osakaal kõigist vastajatest oli 2017. aastal 16% ning 2021. aastal 18%. Tootjatest, kelle maadelt ei olnud mullaproove võetud, enamiku moodustasid ÜPT toetuse taotlejad (taotlesid ÜPT toetust ning ei taotlenud KSM ega MAHE toetust).

KSM toetuse taotlejate seas tõusis tootjate osakaal, kes väetustarbekaarti või mullaproovide analüüsitulemusi ei kasutanud (7%-lt 2017. aastal 19%-ni 2021. aastal). Väetustarbekaarti või mullaproovide analüüsitulemuste kasutajate osakaal KSM toetuse taotlejate seas langes 53%-lt (2017) 43%-ni (2021) ning KSM toetuse taotlejate osakaal, kelle maadelt mullaproove ei võetud, tõusis 1%-lt (2017) 7%-ni (2021).

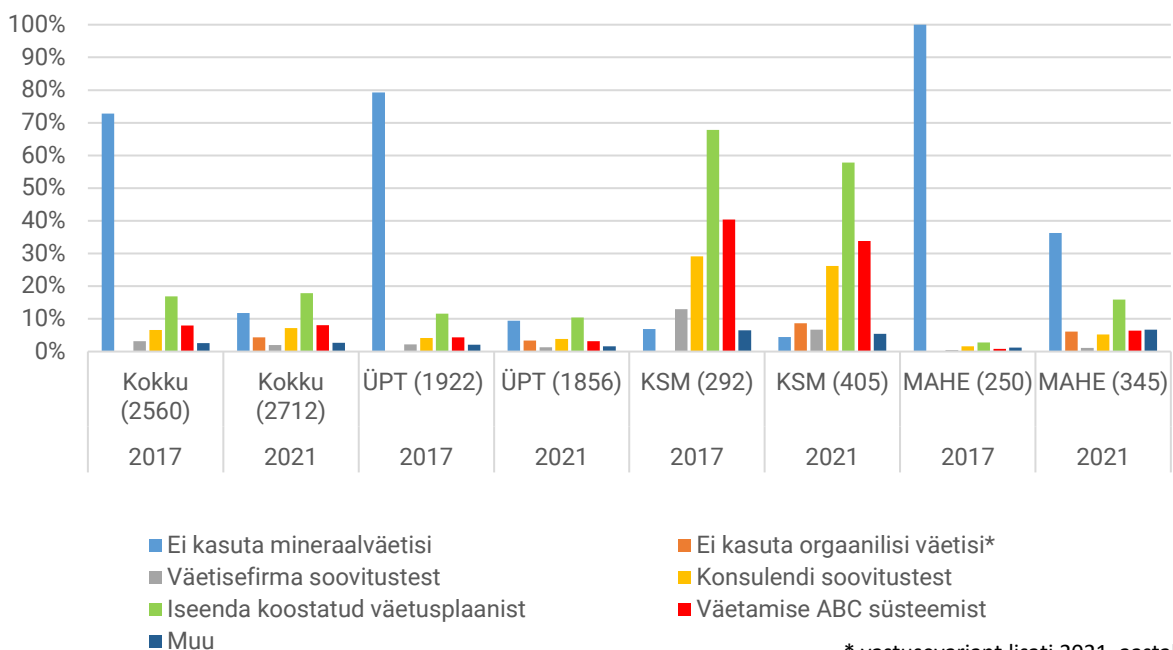
MAHE toetuse taotlejate seas oli suurenenud tootjate osakaal, kes mingil määral kasutasid väetustarbekaarti või mullaproovide analüüsitulemusi (2017. aastal 19% ning 2021. aastal 25% küsitlusele vastanud MAHE toetuse taotlejatest) ning vähenenud tootjate osakaal, kes väetustarbekaarti ega mullaproovide analüüsitulemusi ei kasutanud (2017. aastal 57% ning 2021. aastal 49%).



Joonis 21. Küsitlusele vastanud tootjate maade kohta koostatud väetustarbekaardi või mullaproovide analüüsitulemuste kasutamine

Järgmiseks küsiti tootjatelt, millest lähtuvalt nad oma ettevõttes väetisi kasutavad. 2021. aastal lisati küsimusele uus vastusevariant „Ei kasuta orgaanilisi väetisi“ ning mõlemal aastal sai vastaja valida mitu vastusevarianti. 2017. aastal oli populaarseimaks vastusevariandiks „Ei kasuta mineraalväetisi“, mida valis 73% kõigist küsimustikule vastanutest (2021. aastal valis nimetatud vastusevariandi 12% kõigist vastanutest) (Joonis 22). 2021. aastal jaotusid vastajate osakaalud vastusevariantide vahel ühtlasemalt ning populaarseimaks vastusevariandiks oli „Lähtun iseenda koostatud väetusplaanist“, mida valis 18% vastanutest (2017. aastal valis nimetatud vastusevariandi 17% kõigist vastanutest).

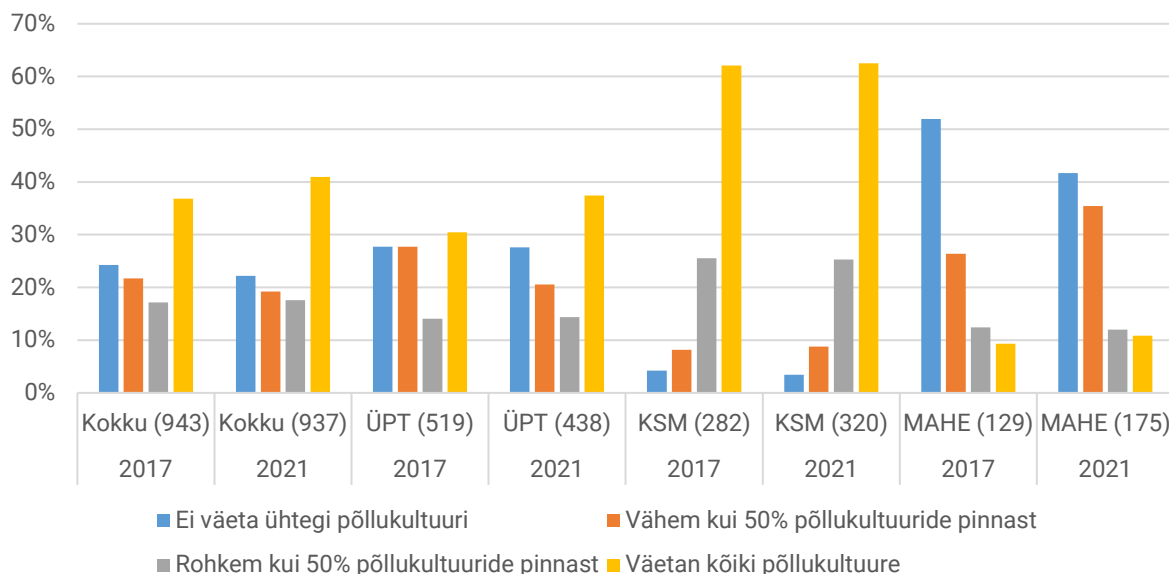
KSM toetuse taotlejate seas vähenes tootjate osakaal, kes lähtusid iseenda koostatud väetusplaanist, väetamise ABC süsteemist ning konsulendi või väetisefirma soovitustest. MAHE toetuse taotlejate seas vähenes märgataval tootjate osakaal, kes ei kasutanud mineraalväetiseid (100%-lt 36%-ni) ning suurenenud tootjate osakaal, kes lähtusid väetamise ABC süsteemist, iseenda koostatud väetusplaanist ning konsulendi või väetisefirma soovitustest.



* vastusevariant lisati 2021. aastal

Joonis 22. Tootjate väetamispraktikate lähtealused (vastaja võis valida mitu vastusevarianti vastust)

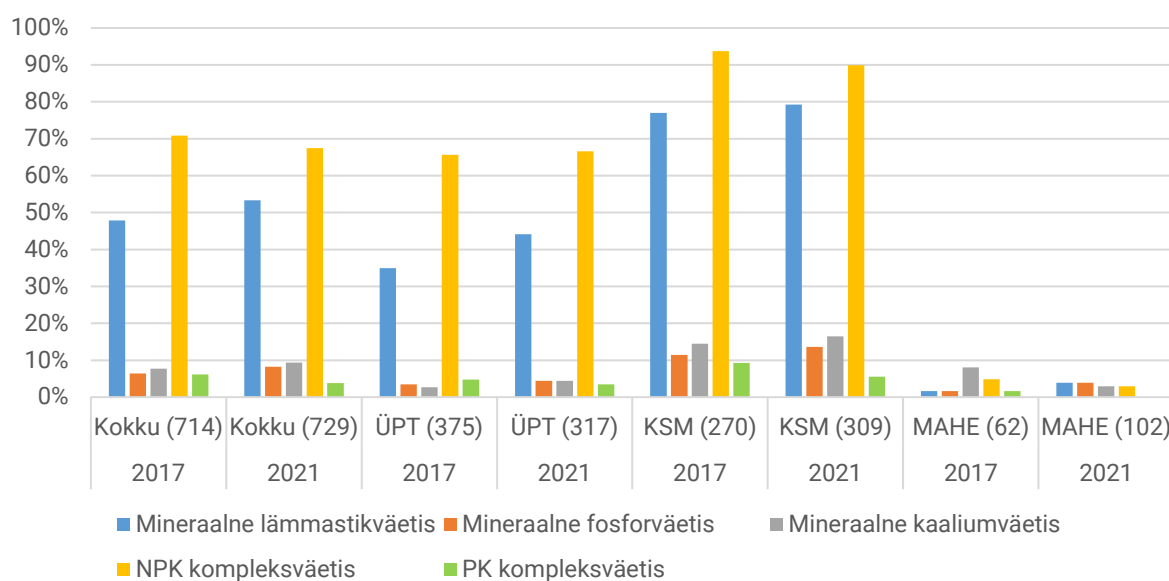
Üheaastaseid põllukultuure kasvatavatelt tootjatelt küsiti, kui suurt osa oma ettevõtte üheaastaste põllukultuuride põldude kogupinnast nad igal aastal väetavad. Tootjate osakaal, kes ühtegi põllukultuure ei väetanud langes 24%-lt 22%-ni (MAHE toetuse taotlejate seas langes 52%-lt 42%-ni) (Joonis 23). Kõiki põllukultuure väetavate tootjate osakaal suurenes veidi (2017. aastal 37% ning 2021. aastal 41% vastajatest).



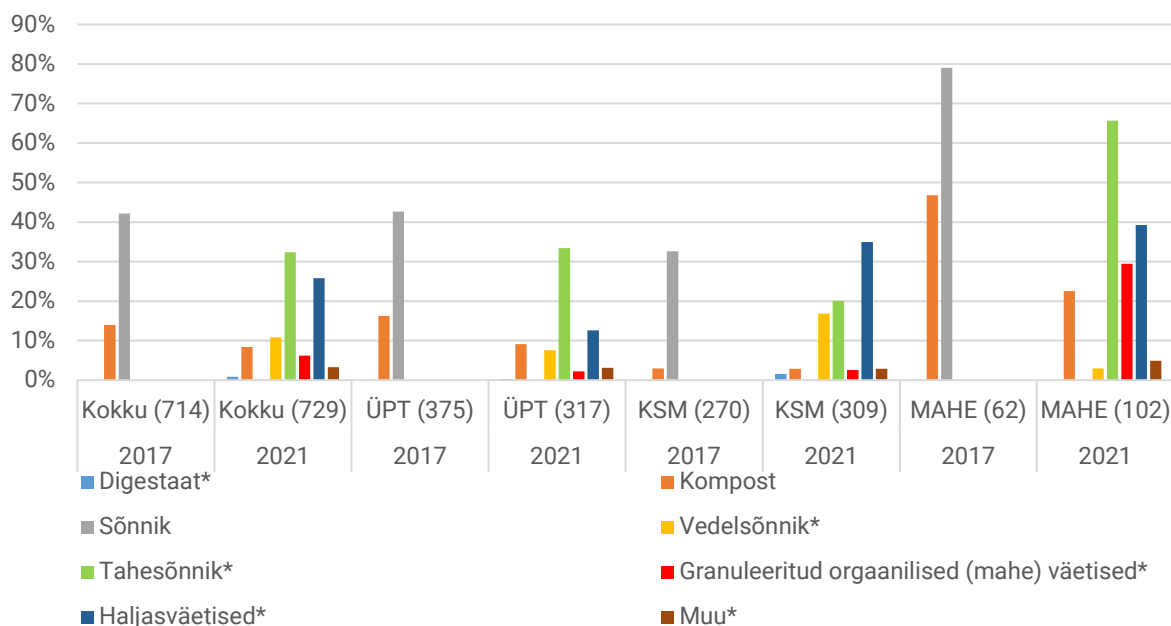
Joonis 23. Üheaastaste põllukultuuride iga-aastane väetamine

Tootjatelt, kes väetasid oma üheaastaste põllukultuuride põlde, uuriti, mis tüüpi väetist või väetisi nad kasutasid. 2021. aastal lisati küsimusele uued vastusevariandid „Digestaat“, „Granuleeritud orgaanilised (mahe) väetised“, „Haljasväetised“, „Muu“ ning „Vedelsõnnik“ ja „Tahesõnnik“ (2017. aastal oli vastusevariant „Sõnnik“).

Mõlemal aastal selgus, et enamik tootjaid kasutas üheaastaste põllukultuuride väetamiseks NPK kompleksväetist (2017. aastal 71% ning 2021. aastal 67% küsitlusele vastanutest) (Joonis 24; Joonis 25). Mineraalse lämmastikväetise kasutajate osakaal suurenes 48%-lt 53%-ni ning suurim tõus toimus ÜPT toetuse taotlejate seas (35%-lt 44%-ni). Ootuspäraselt eristus MAHE toetuse taotlejate väetise valik teistest gruppidest. Kui ÜPT ja KSM toetuse taotlejate seas oli populaarseimaks vastusevariandiks „NPK kompleksväetis“, siis MAHE toetuse taotlejad kasutasid üheaastaste põllukultuuride väetiseks enim sõnnikut.



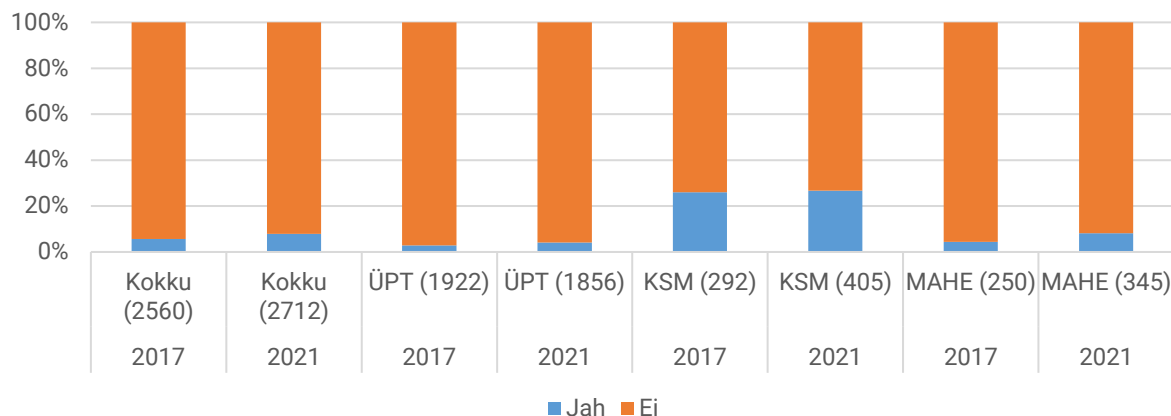
Joonis 24. Erinevat tüüpi väetiste kasutamine üheaastaste põllukultuuride põldude väetamisel (vastaja võis valida mitu vastusevarianti)



* vastusevariant lisati 2021. aastal

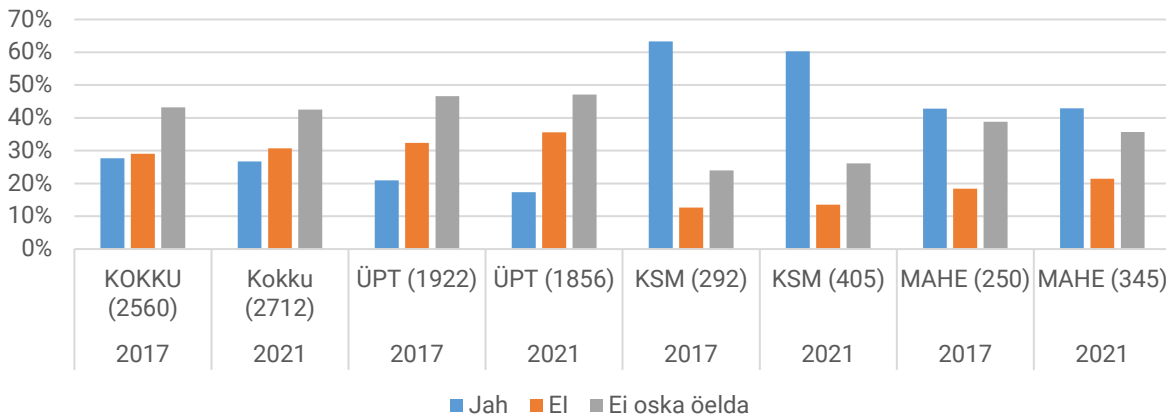
Joonis 25. Erinevat tüüpi väetiste kasutamine üheaastaste põllukultuuride põldude väetamisel (vastaja võis valida mitu vastusevarianti)

Kõikidelt vastajatelt küsiti, kas nende ettevõttes kasutatavatel põllutöomasinatel on olemas GPS seadmete ja rakenduste valmidus digitaalsete väetistarbekaartide kasutamiseks. Mõlemal aastal oli valmidus vähem kui 10% kõigist küsimustikule vastanutest (Joonis 26). Teistest mõnevõrra kõrgem oli valmidus KSM toetuse taotlejatel (2017. aastal 26% ning 2021. aastal 27% küsimustikule vastanud KSM toetuse taotlejatest).



Joonis 26. Tootjate kasutatavate põllutöomasinate GPS seadmete ja rakenduste valmidus digitaalsete väetistarbekaartide kasutamiseks

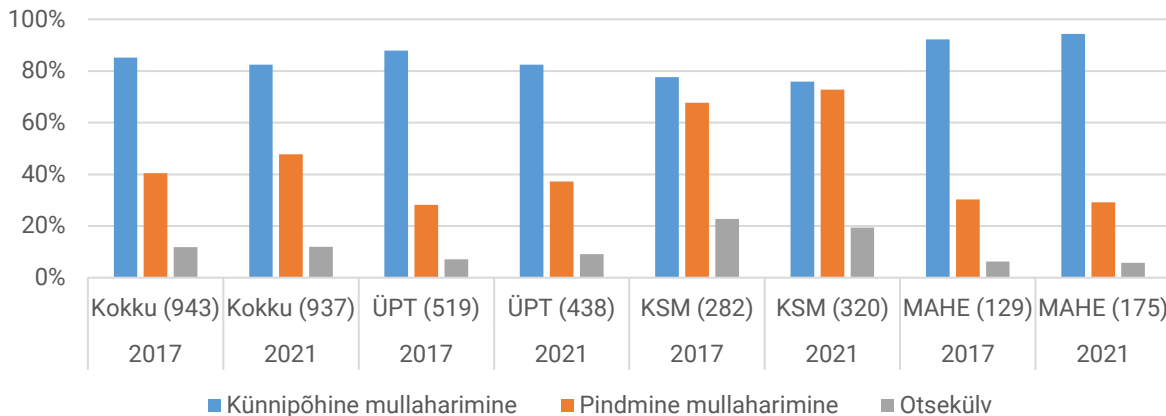
Tootjatelt uuriti nende valmisolekut mullaproovide võtmiseks ka juhul, kui see ei oleks kohustuslik. Ligi 30% tootjatest ei oleks valmis võtma mullaproove, et selgitada oma ettevõtte mullaviljakuse taset juhul, kui see ei oleks kohustuslik (Joonis 27). Tootjaid, kes oleks valmis mullaproove võtma ka kohustuseta, oli 2017. aastal 28% ning 2021. aastal 27% kõigist küsimustikule vastanutest. Mullaproovide võtmise valmidus oli mõlemal aastal suurim KSM toetuse taotlejate seas (2017. aastal 63% ning 2021. aastal 60% küsimustikule vastanud KSM tootjatest).



Joonis 27. Tootjate valmidus mullaviljakuse taseme selgitamiseks võtta mullaproove ka juhul, kui see ei oleks kohustuslik

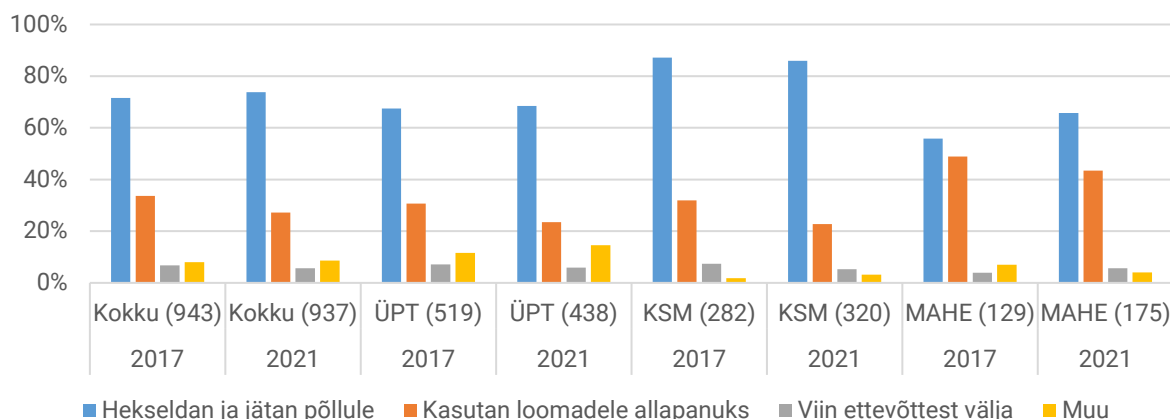
Agrotehnoloogia

Üheaastaste põllukultuuride kasvatajatelt uuriti, millist mullaharimise tehnoloogiat nad oma ettevõtte üheaastaste põllukultuuride põldudel kasutavad. Vastanutest enamik kasutas künnipõhist mullaharimist (2017. aastal 85% ning 2021. aastal 82% vastanutest) (Joonis 28). Pindmise mullaharimise kasutajate osakaal oli 2017. aastal 40% ning 2021. aastal 48% kõigist vastanutest. Otsekülvi kasutajaid oli mõlemal aastal 12% kõigist vastanutest. Selgus ka, et pindmine mullaharimine ja otsekülv olid KSM toetuse taotlejate seas populaarsem kui ÜPT ja MAHE toetuse taotlejate seas. Küsitluste tulemustest selgus, et KSM toetuse taotlejad kasutasid künnipõhist ja pindmist pinnaharimist ligikaudu võrdselt (2017. aastal vastavalt 78% ja 68% ning 2021. aastal 76% ja 73% vastanud KSM toetuse taotlejatest). ÜPT ja MAHE toetuse taotlejad kasutasid peamiselt künnipõhist mullaharimist.



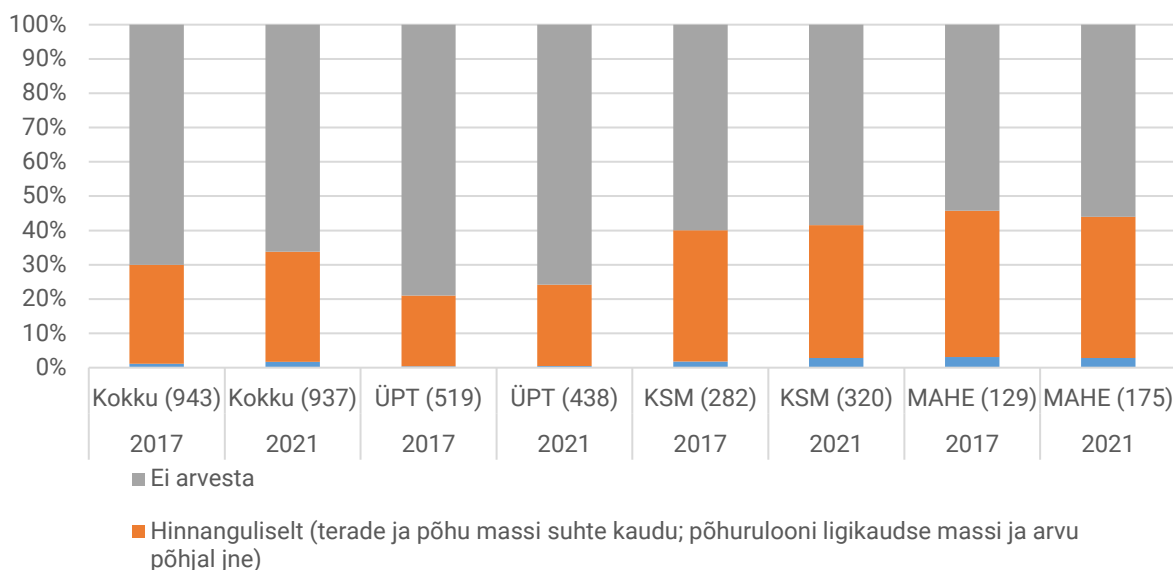
Joonis 28. Kasutatavad mullaharimise tehnoloogiad üheaastaste põllukultuuride põldudel (vastaja võis valida mitu vastusevarianti)

Üheaastaste põllukultuuride kasvatamisega tegelevatelt põllumajandustootjatest uuriti, mida nende ettevõttes tehakse tavaliselt põhuja. Enamik vastajatest (2017. aastal 72% ja 2021. aastal 74% kõigist vastajatest) hekseldas põhu ja jättis põllule (Joonis 29). Tootjate osakaal, kes kasutasid põhku loomadele allapanuks vähenes 34%-lt 27%-ni. Vastustest selgus, et põhku viidi ettevõtetest välja suhteliselt vähe. MAHE toetuse taotlejate seas oli tootjate osakaal, kes kasutasid põhku loomadele allapanuks, suurem kui KSM ja ÜPT toetuse taotlejate seas. KSM toetuse taotlejate seas kerkis esile aga suurem tootjate osakaal, kes hekseldasid põhu ning jätsid põllule.



Joonis 29. Põhu kasutamine ettevõtetes (vastaja võis valida mitu vastusevarianti)

Üheaastaste põllukultuuride kasvatajatel uuriti lisaks põhu kasutamiseviisidele ka, kuidas nad arvestavad oma ettevõttes põhu saaki. Enamik tootjaid põhu saaki ei arvestanud (2017. aastal 70% ning 2021. aastal 66% vastanutest) ning mõningal määral arvestati põhu saaki hinnanguliselt (terade ja põhu massi suhte kaudu, põhurulooni ligikaudse massi ja arvu põhjal jne) (Joonis 30). Kõigist vastajatest vähesed (2017. aastal 1% ning 2021. aastal 2%) kaalusid põhu saaki. Selgus, et põhu kaalumise oli mõnevõrra populaarsem KSM ja MAHE toetuse taotlejate seas, võrreldes ÜPT toetuse taotlejatega.



Joonis 30. Põhu saagi arvestamise meetodid

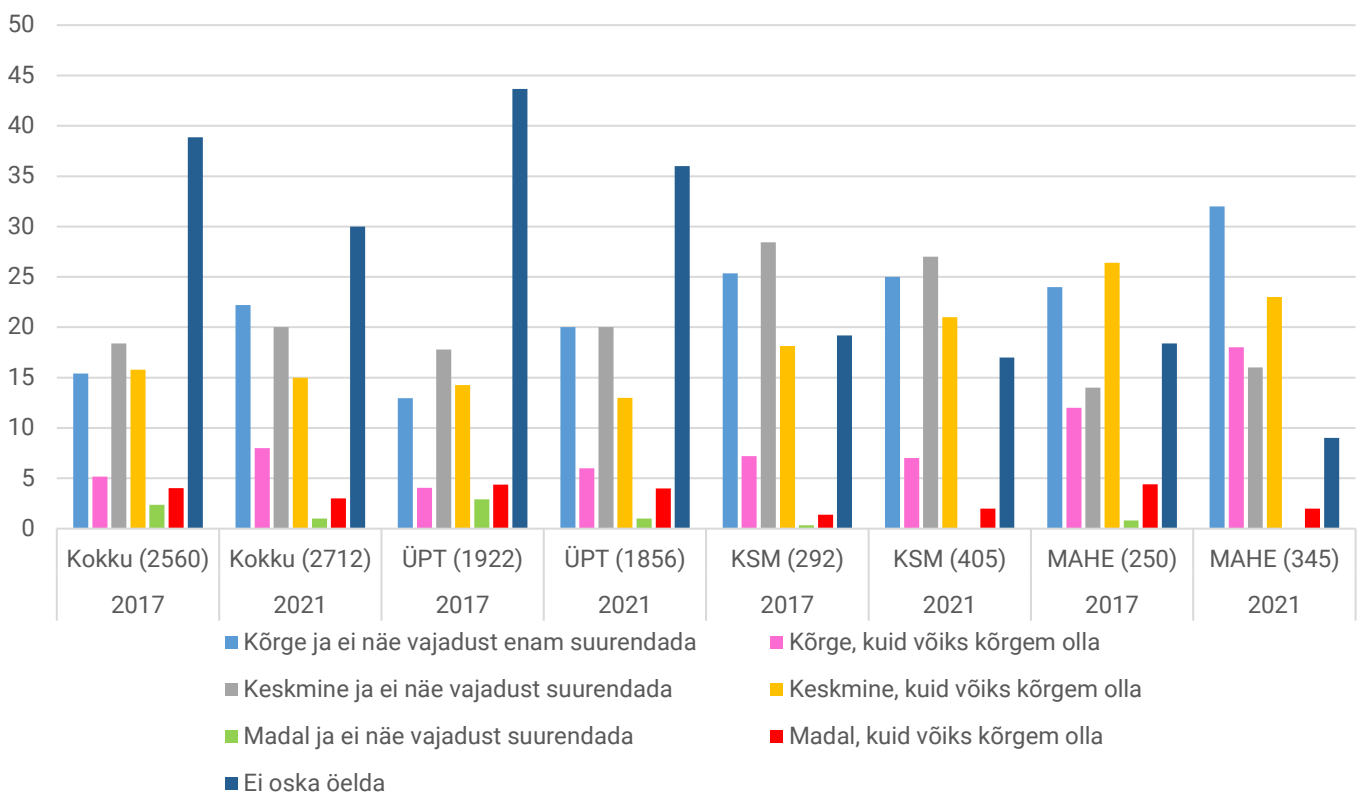
Elurikkus

Põllumajandusmaastikel on oluline seos loodusliku elurikkusega, sh linnu- ja taimeliikidega, mullaelustiku ja putukatega. Elurikkuse säilitamine ja suurendamine on oluline, kuna mitmekesisemad kooslused on stabiilsemad ning tulevad häiringute ja muutustega paremini toime. Põllumajandusmaastikuga seotud liigid pakuvad ka mitmeid ökosüsteemi teenuseid. Näiteks aitavad looduslikud tolmeldajad muuhulgas kultuurtaimede tolmeldamist läbi viia, röövputukad ja putuktoidulised linnud piiravad kahjurputukate arvukust, vihmaussid lagundavad mullas orgaanilist ainet ning parandavad mulla struktuuri. Seetõttu on oluline, et põllumajandustootjad oleksid elurikkusest teadlikud ning sooviksid seda säilitada ja suurendada.

Elurikkuse küsimused suunati kõigile vastajatele (2017. aastal n=2560 ja 2021. aastal n=2712). Analüüsimaks võimalikke erinevusi ÜPT ja MAK keskkonnatoetuste (KSM ja MAHE) taotlejate suhtumises elurikkusesse, vaadeldi

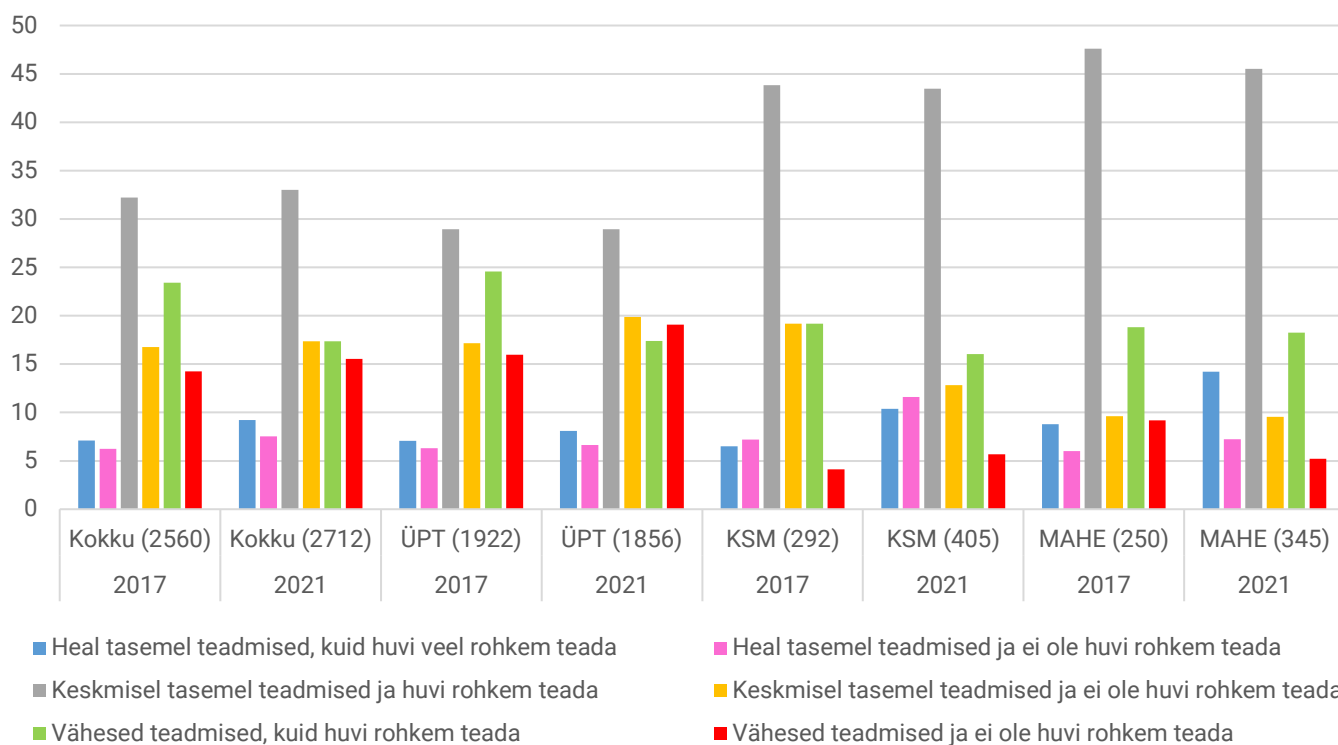
eelpoolmainitud toetuste taotlejate vastuseid eraldi gruppides. ÜPT gruppi kuulusid tootjad, kes taotlesid ÜPT toetust ning ei taotlenud KSM ega MAHE toetust (2017. aastal n=1922 ja 2021. aastal n=1856). KSM gruppi kuulusid kõik antud toetust taotlenud vastajad (2017. aastal n=292 ja 2021. aastal n=405). MAHE grupi moodustasid 2017. aastal 292 tootjat, kellest 219 taotles mahepõllumajandusega jätkamise toetust ning 31 mahepõllumajandusele ülemineku toetust ning 2021. aastal 345 tootjat, kellest 327 taotles mahepõllumajandusega jätkamise toetust ning 18 mahepõllumajandusele ülemineku toetust.

Põllumajandustootjatel paluti hinnata elurikkust kogu oma ettevõtte põllumajandusmaal. 2021. aastaks oli võrreldes 2017. aastaga suurenenud tootjate arv, kes hindasid elurikkust ettevõtte põllumajandusmaal kõrgeks (vastavalt 22% ja 15% vastajatest) (Joonis 31). Enim suurenes (14%) elurikkust kõrgeks hindavate tootjate osakaal MAHE toetuse taotlejate seas. Tootjate osakaal, kes hindasid elurikkuse taset keskmiseks ei olnud oluliselt muutunud, 2017. aastal 34% ning 2021. aastal 35% vastajatest. Madalaks hindas elurikkuse taset 2017. aastal 6% ning 2021. aastal 4% küsitlusele vastanutest. Tootjate osakaal, kes ei osanud elurikkuse taset oma ettevõtte põllumajandusmaal hinnata, vähenes kõigis gruppides.



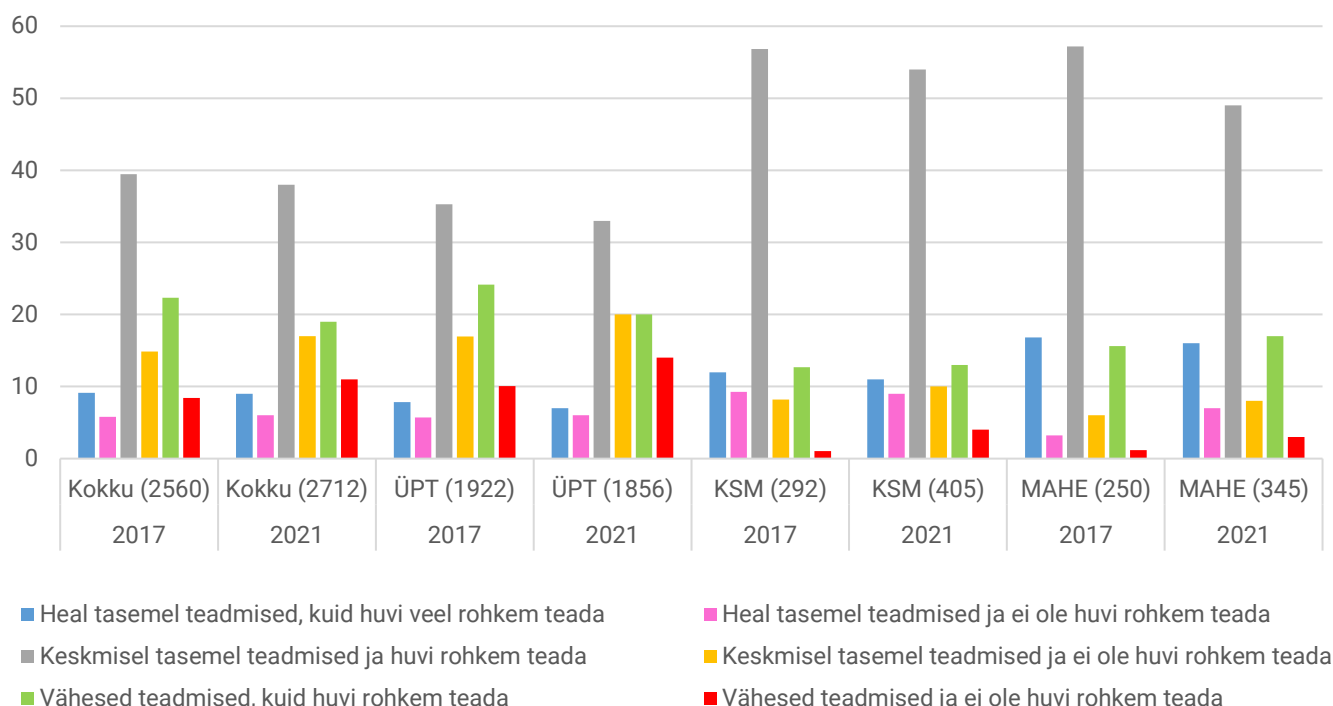
Joonis 31. Tootjate hinnang elurikkusele oma ettevõtte põllumajandusmaal

Vastajate hinnang enda teadmiste ja huvi tasemele teemal linnud (v.a kodulinnud) põllumajandusmaastikul, sh nende kasu ja kahju ning seosed põllumajandustegevusega oli aastaks 2021. mõnevõrra paranenud. Aastal 2017 hindas oma teadmisi lindudest heaks 13% ning 2021. aastal 17% vastajatest (Joonis 32). Samas oli 2% võrra tõusnud vastajate osakaal, kes hindasid teadmiste taset väheseks ning kellel puudus ka huvi rohkem teada saada. Vastuste võrdlemisel selgus ka, et 8% võrra suurenes KSM toetuse taotlejate osakaal, kes hindasid oma teadmisi lindudest heaks. MAHE toetuse taotlejate seas langes tootjate osakaal, kes hindasid oma teadmisi põllumajandusmaastiku lindudest väheseks ning puudus ka huvi rohkem teada saada, 9%-lt 5%-ni.



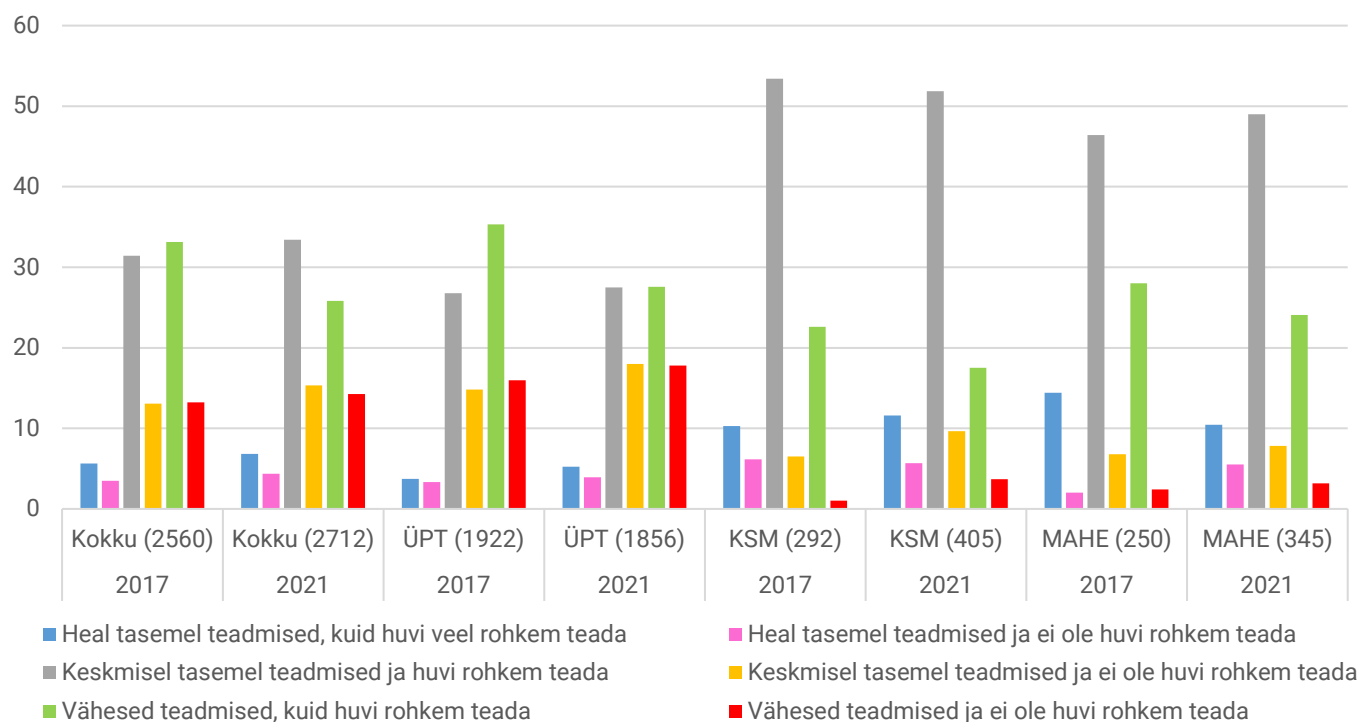
Joonis 32. Tootjate hinnang oma teadmiste tasemele ja huvile põllumajandusmaastiku lindude vastu

Vastajatel paluti hinnata ka oma teadmiste taset ja huvi teemal taimed (v.a kultuurtaimed) põllumajandusmaastikul, sh nende kasu ja kahju ning seosed põllumajandustegevusega. Üldiselt jaotusid vastused 2017. ja 2021. aastal sarnaselt (Joonis 33). Tootjate, kes hindasid teadmiste taset taimedest väheks, osakaal vastajatest oli mõlemal aastal 30% ning neist vastajatest oli 2017. aastal 22% ning 2021. aastal 19% huvi nimetatud teemast rohkem teada saada. Võrreldes KSM, MAHE ja ÜPT toetuste taotlejate vastuseid, toimus suurim muutus MAHE taotlejate seas. MAHE toetuse taotlejaid, kes hindasid teadmiste taset taimedest keskmiseks ning olid huvitatud rohkem teada saada, oli 2017. aastal 57% ning 2021. aastal 49%. ÜPT toetuse taotlejate seas oli enim tootjaid (2017. aastal 10% ja 2021. aastal 14%), kes hindasid teadmisi väheks ning puudus ka huvi rohkem teada saada.



Joonis 33. Tootjate hinnang oma teadmiste tasemele ja huvile põllumajandusmaastiku taimede (v.a kultuurtaimed) vastu

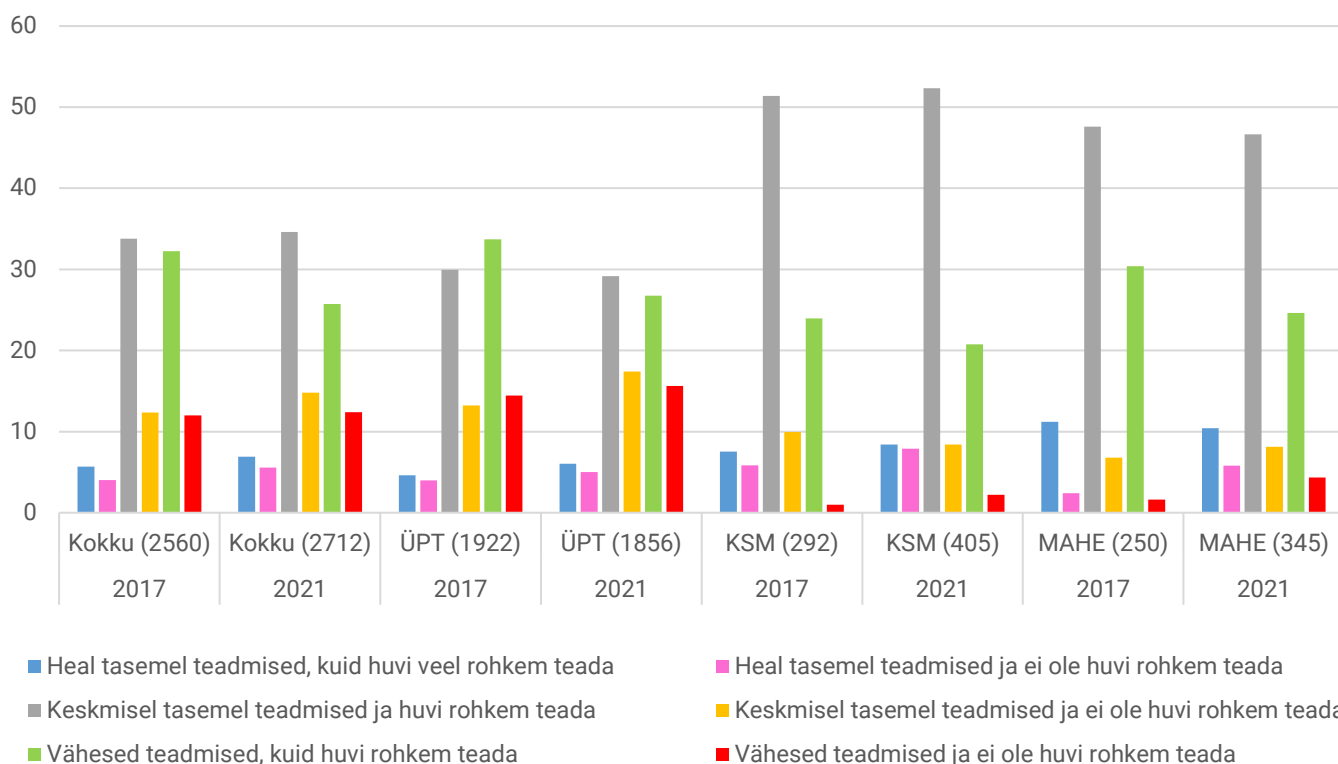
Teadmiste taset teemal mulla elustik (sh kasu ja kahju ning seosed põllumajandustegevusega) hindas heaks 2017. aastal 9% ning 2021. aastal 13% vastajatest (Joonis 34). Vastajate osakaal, kes hindas teadmiste taset ja huvi mulla elustikust väheseks oli 2021. aastaks (40%) vähenenud võrreldes 2017. aastaga (46%). Kõigis gruppides suurenes tootjate osakaal, kes hindasid teadmiste taset väheseks ning puudus huvi rohkem teada saada.



Joonis 34. Tootjate hinnang oma teadmiste tasemele ja huvile mulla elustiku vastu

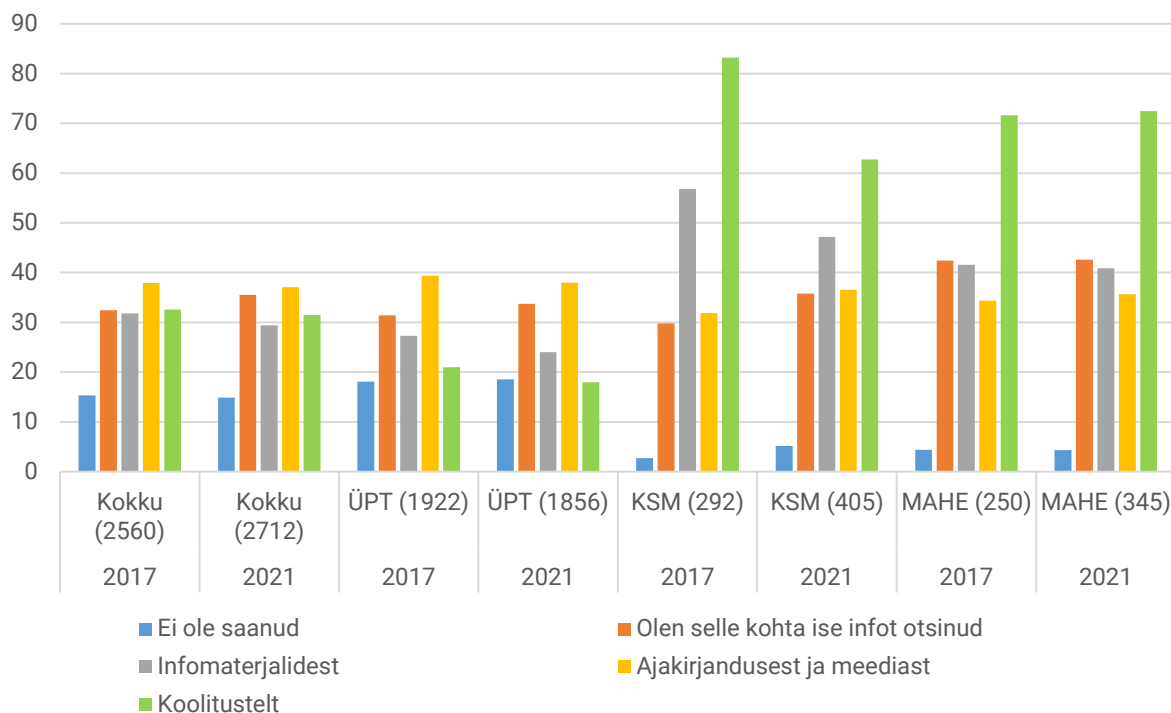
Mõlemas küsimustikus paluti vastajatel hinnata ka oma teadmiste taset ja huvi teemal kasulikud putukad põllumajandusmaastikul, sh nende kasu ja seosed põllumajandustegevusega. 2017. ja 2021. aasta vastuseid võrreldes

selgus, et suurenes tootjate osakaal, kes hindasid teadmiste taset kasulikest putukatest põllumajandusmaastikul heaks või keskmiseks (2017. aastal 56% ja 2021. aastal 62% vastajatest) (Joonis 35). Nii ÜPT kui ka KSM ja MAHE toetust taotlenud tootjate seas suurenes vastajate osakaal, kes hindasid teadmiste taset põllumajandusmaastiku kasulike putukate teemal väheks ning kellel puudus ka huvi rohkem teada saada. Mõlemal aastal oli populaarseimaks vastuseks, et teadmiste taset hinnatakse keskmiseks ning on huvi rohkem teada saada (2017. aastal 34% ning 2021. aastal 35% vastanutest).

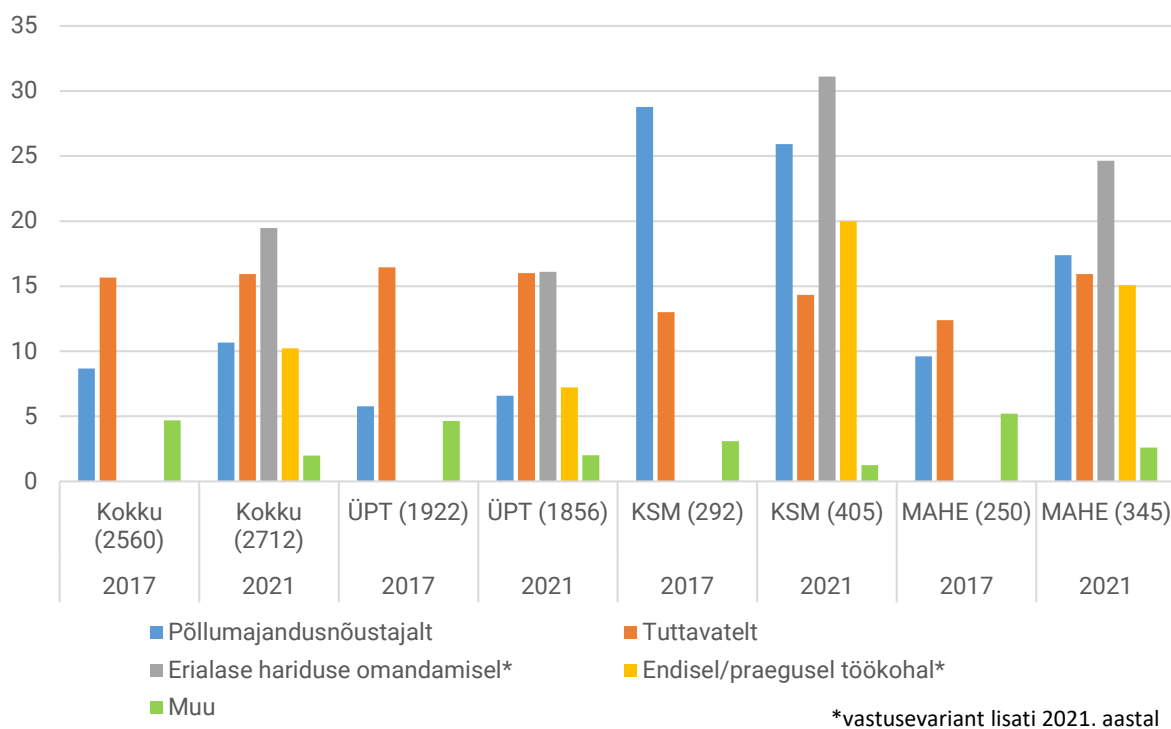


Joonis 35. Tootjate hinnang oma teadmiste tasemele ja huville põllumajandusmaastiku kasulike putukate vastu

Järgmiseks küsiti tootjatelt, kas ja mil viisil on nad saanud teadmisi põllumajandusmaastikuga seotud loodusliku mitmekesisuse kohta. 2021. aastal lisati küsimusele kaks uut vastusevarianti, „Erialase hariduse omandamisel“ ja „Endisel/praegusel töökohal“. Mõlemal aastal toodi enim välja, et teadmisi saadi ajakirjandusest ja meediast, nimetatud vastusevariandi valis 2017. aastal 38% ning 2021. aastal 37% kõigist küsimusele vastanutest (Joonis 36, Joonis 37). KSM ja MAHE toetuse taotlejad nimetasid peamise teadmiste allikana põllumajandusmaastikuga seotud loodusliku mitmekesisuse koolitusi. Lisaks olid KSM ja MAHE taotlejate seas populaarsed vastusevariandid ise info otsimine ning infomaterjalid. Nii 2017. kui ka 2021. aastal ei olnud 15% vastajatest saanud infot põllumajandusmaastikuga seotud loodusliku mitmekesisuse kohta. Nimetatud vastusevariandi valis 2017. aastal 18% ÜPT, 3% KSM ning 4% MAHE toetuse taotlejatest. 2021. aastal ei olnud infot saanud 19% ÜPT, 5% KSM ja 4% MAHE toetuse taotlejatest.



Joonis 36. Tootjate põllumajandusmaastikuga seotud elurikkuse kohta kogutud teadmiste allikad (vastaja võis valida mitu vastusevarianti)

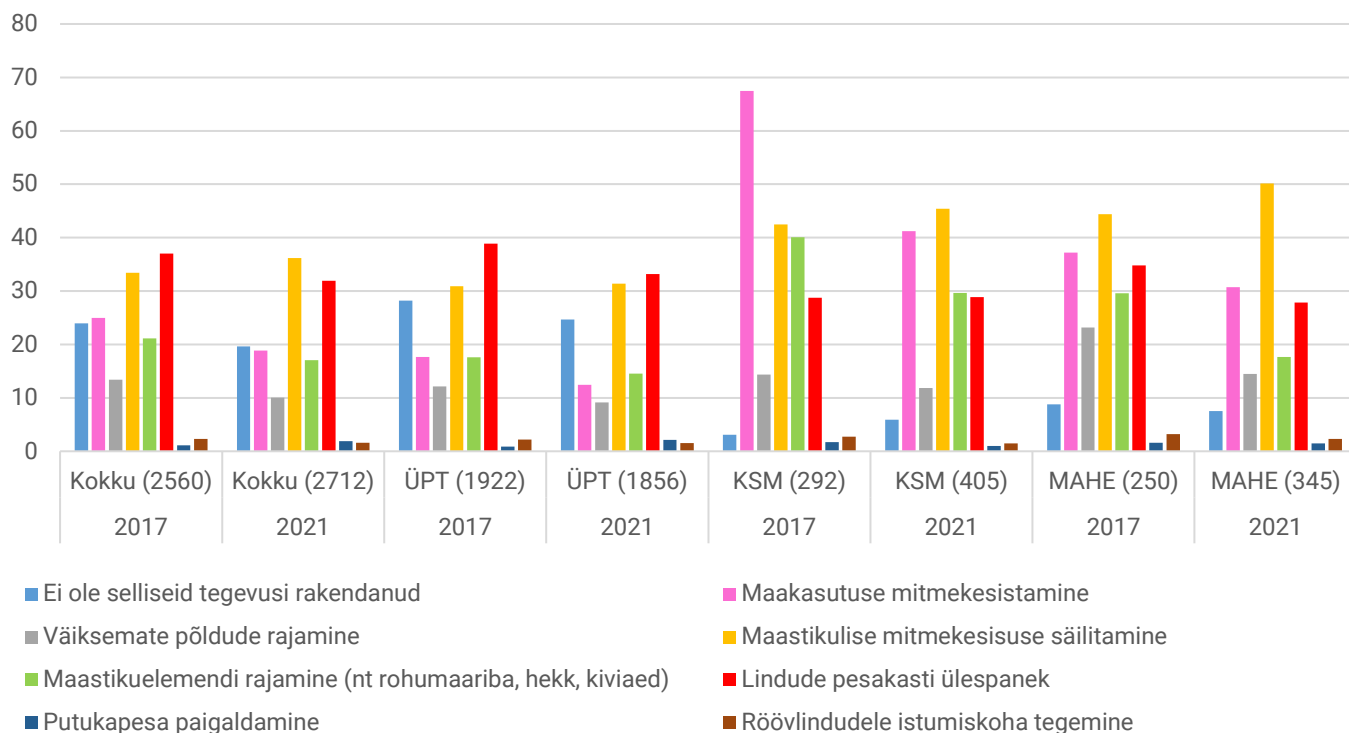


*vastusevariant lisati 2021. aastal

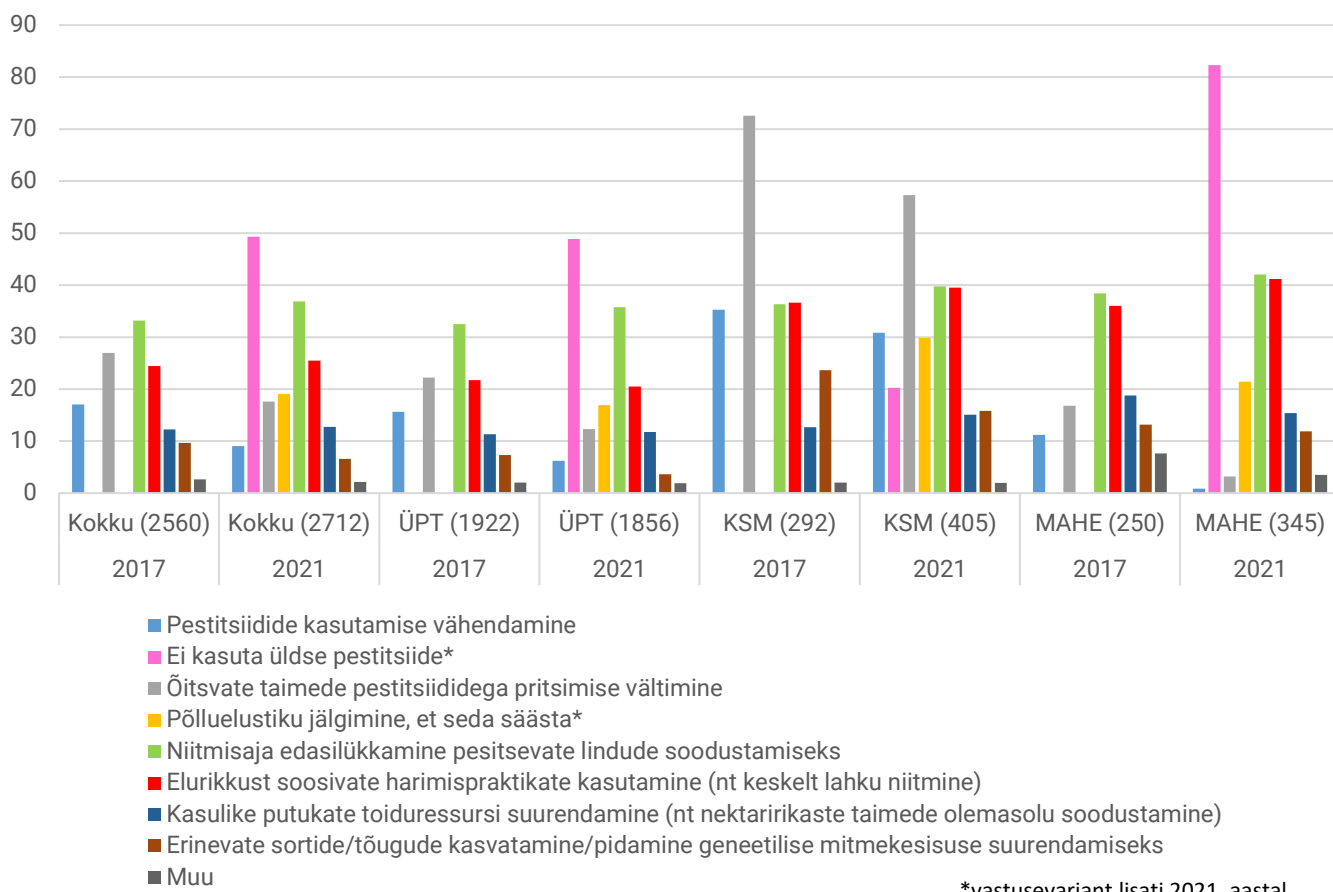
Joonis 37. Tootjate põllumajandusmaastikuga seotud elurikkuse kohta kogutud teadmiste allikad (vastaja võis valida mitu vastusevarianti)

Tootjatele uuriti ka, missuguste tegevuste läbi on nad oma ettevõttes säilitanud või suurendanud elurikkust. 2021. aasta küsimustikku lisati uute vastusevariantidena „Ei kasuta üldse pestitsiide“ ning „Põlluelustiku jälgimine, et seda säästa“. Aastal 2017 toodi enim välja lindudele pesakasti ülespanekut (37% vastajatest), maastiku mitmekesisuse säilitamist (33%) ja niitmisaja edasilükkamist pesitsevate lindude soodustamiseks (33%), (Joonis 38, Joonis 39). Aastal

2021 toodi enim välja, et ei kasutata üldse pestitsiide (49% vastajatest), niitmisaja edasilükkamist pesitsevate lindude soodustamiseks (37%) ja maastiku mitmekesisuse säilitamist (36%). Elurikkuse säilitamiseks või suurendamiseks ei rakendanud tegevusi 2017. aastal 24% vastajatest ning 2021. aastal 20% vastajatest. Mõlemal aastal oli elurikkust säilitavaid või suurendavaid tegevusi mitte rakendanud vastajate osakaal ÜPT toetuse taotlejate seas suurem kui KSM ja MAHE gruppides.



Joonis 38. Tegevused, mille läbi tootjad on oma ettevõttes säilitanud või suurendanud elurikkust (vastaja võis valida mitu vastusevarianti)

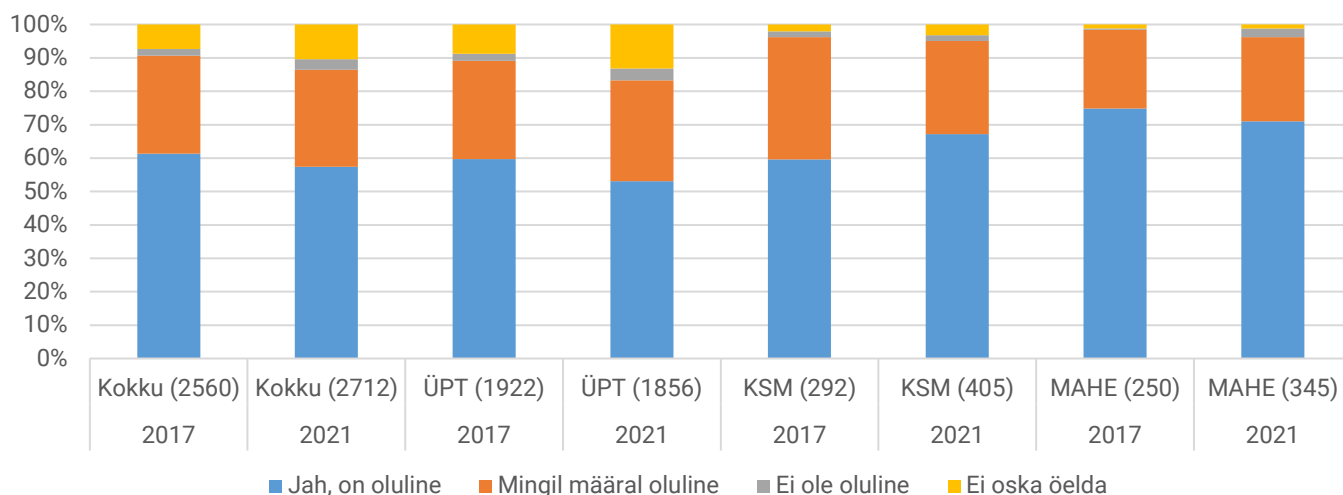


Joonis 39. Tegevused, mille läbi tootjad on oma ettevõttes säilitanud või suurendanud elurikkust (vastaja võis valida mitu vastusevarianti)

Keskkonnateadlikkus

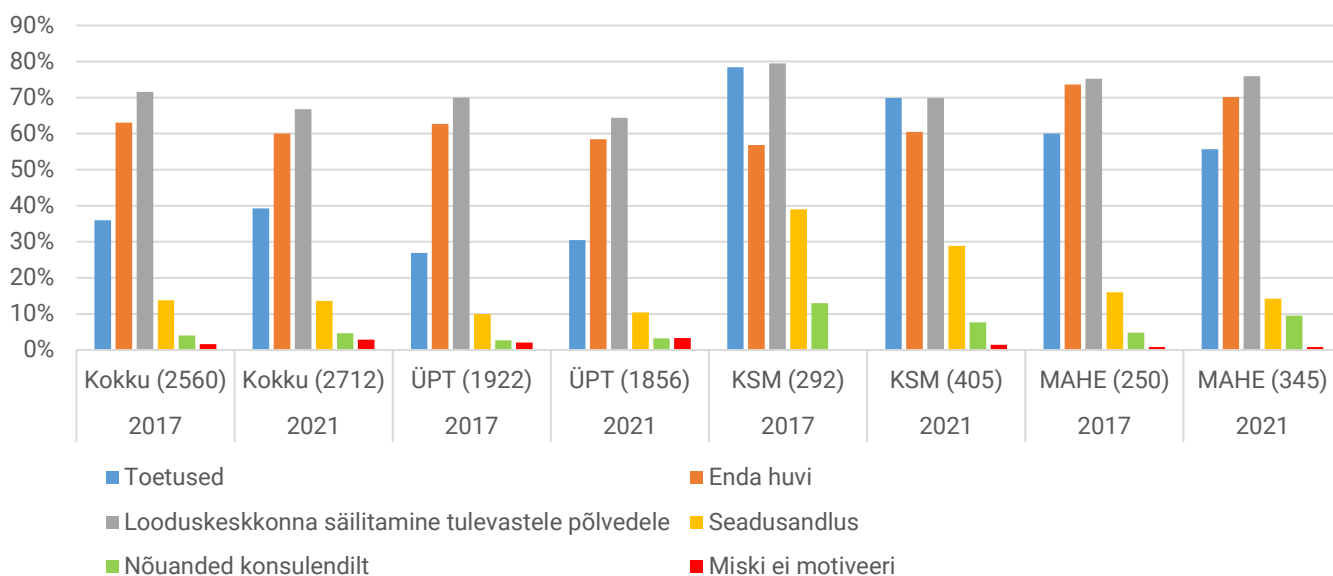
Keskkonda säästev ja jätkusuutlik tegutsemine on oluline igas valdkonnas. Ka Eesti maaelu arengukava üheks eesmärgiks on soodustada põllumajandusmaa kasutamist keskkonnasõbralikult. Keskkonnahoiu seisukohast on olulise tähtsusega keskkonnateadlikkus, mistõttu küsiti tootjatelt, kas ja millisel määral on keskkonnakaitsele tähelepanu pööramine nende ettevõtetes olulisel kohal ning kuivõrd on tootjad kursis kliimamuutustega.

Tootjatelt küsiti, kas keskkonnakaitsele tähelepanu pööramine on nende ettevõtetes olulisel kohal. Vastanute osakaal, kes pidasid keskkonnakaitsele tähelepanu pööramist oluliseks, on mõnevõrra langenud (2017. aastal 61% ning 2021. aastal 57%), kuid hõlmas siiski enamikku vastanutest (Joonis 40). Mõlemal aastal leidis 29% tootjatest, et nimetatud teema on mingil määral oluline. ÜPT ning MAHE toetuse taotlejate seas langes keskkonnakaitsele tähelepanu osutamist vajalikuks pidanud tootjate osakaal, kuid KSM toetuse taotlejate seas tõusis 60%-lt 67%-ni.



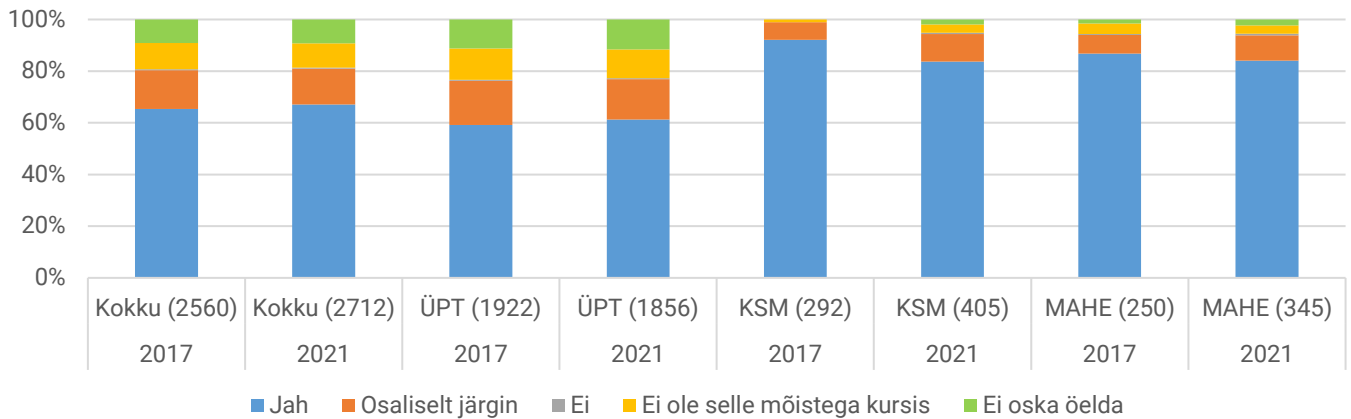
Joonis 40. Tootjate hinnang keskkonnakaitse olulisusele ettevõttes

Mõlemal aastal uuriti, mis motiveerib tootjaid keskkonnasõbralikult majandama. Populaarseimate keskkonnasõbraliku majandamisviiside kasutamise ajenditena toodi välja looduskeskkonna säilitamine tulevastele põlvetele ja enda huvi (Joonis 41). Toetused tõi motivaatorina välja 2017. aastal 36% ning 2021. aastal 39% kõigist vastajatest ning selgus, et toetused motiveerisid KSM ja MAHE toetuse taotlejaid rohkem kui ÜPT toetuse taotlejaid. Tootjate osakaal, keda motiveeris keskkonnasõbralikult majandama seadusandlus, oli suurim KSM toetuse taotlejate seas. MAHE toetuse taotlejate seas suurenes (5%-lt 10%-ni) tootjate osakaal, keda motiveerisid keskkonnasõbralikult majandama konsulendi nõuanded.



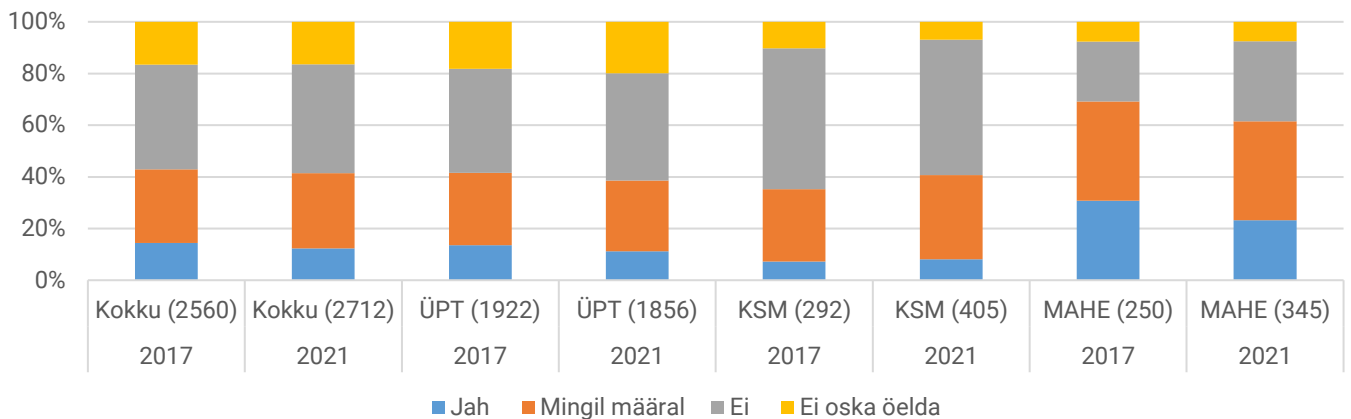
Joonis 41. Tootjate keskkonnasõbraliku majandamise motivaatorid (üks vastaja võis valida mitu vastusevarianti)

Tootjatelt uuriti, kas ettevõtte järgib Hea Põllumajandustava reegleid. Jaatavalt vastas 2017. aastal 65% ning 2021. aastal 67% kõigist vastajatest (Joonis 42) ning Hea Põllumajandustava reeglite järgijate osakaal oli KSM ja MAHE toetuste taotlejate seas suurem kui ÜPT toetuse taotlejate seas. Tootjaid, kes olid teadlikud Hea Põllumajandustava reeglitest, kuid ei järginud neid, oli kõigis gruppides alla 1%. Tootjate osakaal, kes ei olnud Hea põllumajandustava mõistega kursis, moodustas mõlemal aastal ligikaudu kümnendiku kõigist vastajatest ning ootuspäraselt olid KSM ning MAHE toetuste taotlejad mõistega paremini kursis kui ÜPT toetuse taotlejad.



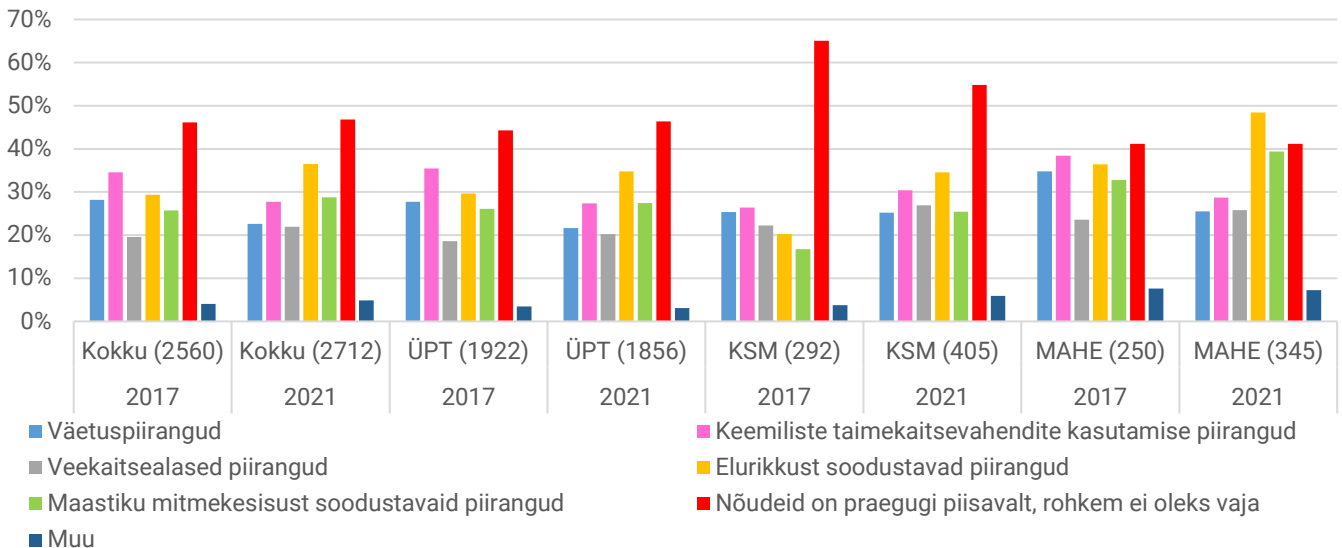
Joonis 42. Hea Põllumajandustava järgimine tootjate endi hinnangul

Küsitlustele vastanud tootjatel paluti hinnata põllumajanduse intensiivsuse probleemsust nende tegutsemispiirkonnas. Jaatavalt vastanute osakaal oli 2017. aastal 14% ning 2021. aastal 12% kõigist vastajatest ning põllumajanduse intensiivsust hindas mingil määral probleemseks mõlemal aastal 29% vastajatest (Joonis 43). Tootjate osakaal, kes ei hinnanud põllumajanduse intensiivsust tegutsemispiirkonnas probleemseks, oli kõigi vastanute seas 2017. aastal 40% ning 2021. aastal 42%. MAHE toetuse taotlejate seas vähenes tootjate osakaal, kes pidasid intensiivset põllumajandust tegutsemispiirkonnas probleemiks, olles siiski suurem kui ÜPT ja KSM toetuse taotlejate seas.



Joonis 43. Tootjate hinnang intensiivse põllumajanduse probleemsusele nende tegutsemispiirkonnas

Tootjate valmidus täita täiendavaid keskkonnavalatavate piiranguid, juhul kui selle eest toetust makstaks, erines toetustüübiti. 2017. aastal leidsid nii ÜPT, KSM kui MAHE taotlejad (vastavalt 44%, 65% ja 41%), et nõudeid on piisavalt ja rohkem neid ei vaja (Joonis 44). 2021. aastal leidis 46% ÜPT, 55% KSM ning 41% MAHE toetuse taotlejatest, et nõudeid on juba piisavalt. 2021. aastal oli 48% MAHE tootjatel valmidus täita elurikkust soodustavaid lisapiiranguid (2017. a 36%). Ka tõusis MAHE grupis 6% võrra valmidus täita täiendavaid maastiku mitmekesisust soodustavaid piiranguid, märgatavalt aga vähenes valmidus täiendavateks väetus- ning keemiliste taimekaitsevahendite kasutamise piiranguteks.



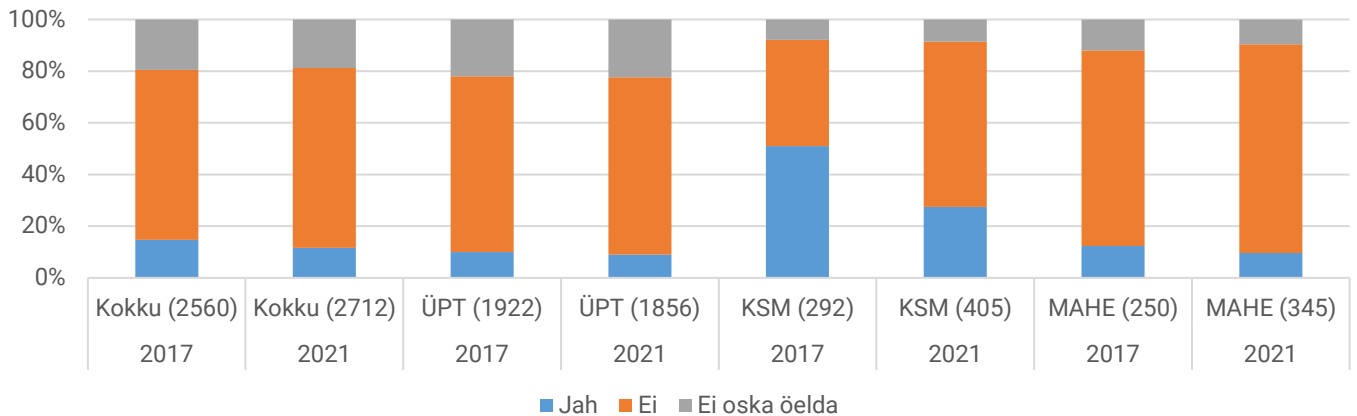
Joonis 44. Tootjate hinnang täiendavatele keskkonnavalastele piirangutele ja nõuetele, mida oldaks valmis täitma, kui selle eest toetust makstakse (üks vastaja võis valida mitu vastusevarianti)

Maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõuded (HPK) ning kliimat ja keskkonda säästvad põllumajandustavad (rohestamine)

Põllumajandustoetuste saamiseks peavad tootjad täitma erinevaid nõudeid maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmiseks. Lisaks tuleb alates 2015. aastast ÜPT toetuse taotlemisel järgida kliimat ja keskkonda säästvaid põllumajandustavasid ehk rohestamise nõudeid. Rohestamise eesmärk on aidata kaasa maastiku ja elurikkuse säilimisele, säilitada mulla ja vee kvaliteeti ning leevendada kliimamuutustega kaasnevaid võimalikke negatiivseid mõjusid.

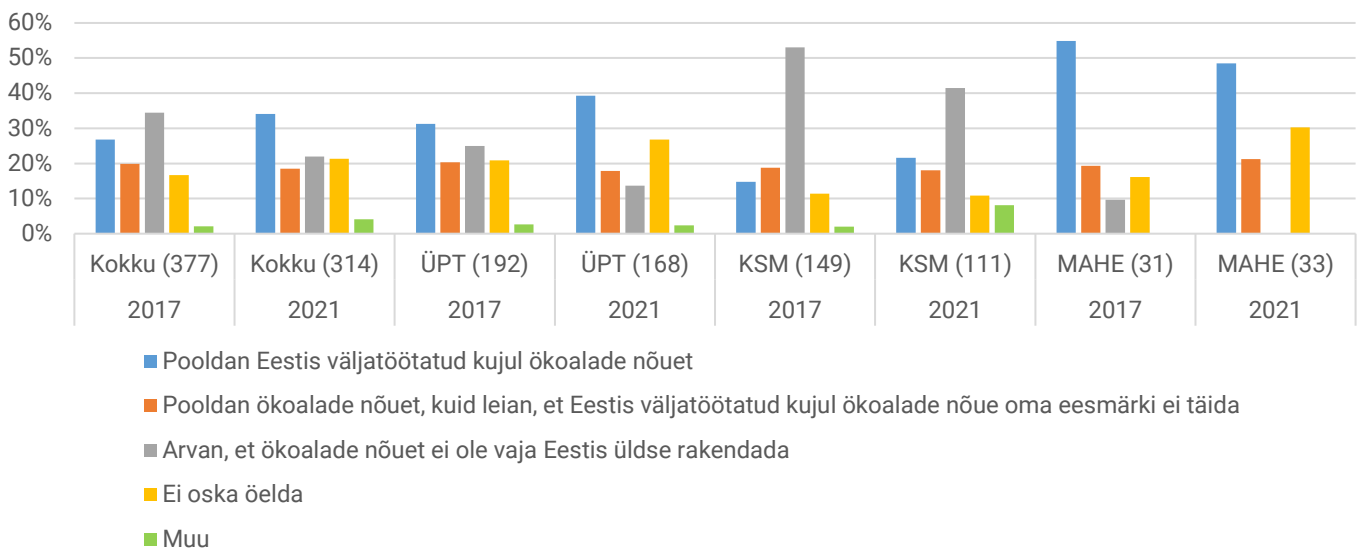
Mõlemal aastal küsiti kõigilt küsimustikule vastanutelt, kas nende ettevõttel on kohustus jätta rohestamise nõude raames igal aastal põllumaast vähemalt 5% aktiivsest kasutusest kõrvale ehk ökoalaks. Ökoloogilise kasutuseesmärgiga maa-alade (ökoalade) tava peavad järgima nii ühtse pindalatoetuse (ÜPT) kui MAK keskkonnatoetuste taotlejad. Ökoalade nõudest on vabastatud põllumajandustootjad, kelle põllumajandusliku majapidamise toetusõiguslik põllumaa on alla 15 ha või üle 75% põllumaast kasvatatakse rohhtaimi, kesa, liblikõielisi kultuure või nende kombinatsioone ja ülejäänud põllumaa ei ole suurem kui 30 ha või üle 75% toetusõiguslikust põllumajandusmaast on püsirohumaa ja ülejäänud põllumaa ei ole suurem kui 30 ha või põllumajandustootjad, kelle majapidamised asuvad metsasuse erisusega hõlmatud kohalikes omavalitsusüksustes. Rohestamise nõudetest on vabastatud ka mahepõllumajanduslikult tunnustatud maad.

Enamikul vastanud tootjatest (2017. aastal 66% ning 2021. aastal 70% vastanutest) ei olnud kohustust jätta igal aastal vähemalt 5% põllumaast ökoalaks (Joonis 45). Tootjate osakaal, kellel oli ökoalade kohustus, langes veidi (2017. aastal 15% ning 2021. aastal 12% kõigist vastanutest) ning suurim langus oli KSM toetuse taotlejate seas (2017. aastal 51% ning 2021. aastal 27% KSM toetuse taotlejatest).



Joonis 45. Tootjate vastus ettevõtte kohustuse kohta jätta rohestamise nõude raames igal aastal põllumaast vähemalt 5% aktiivsest kasutusest kõrvale ehk ökoalaks

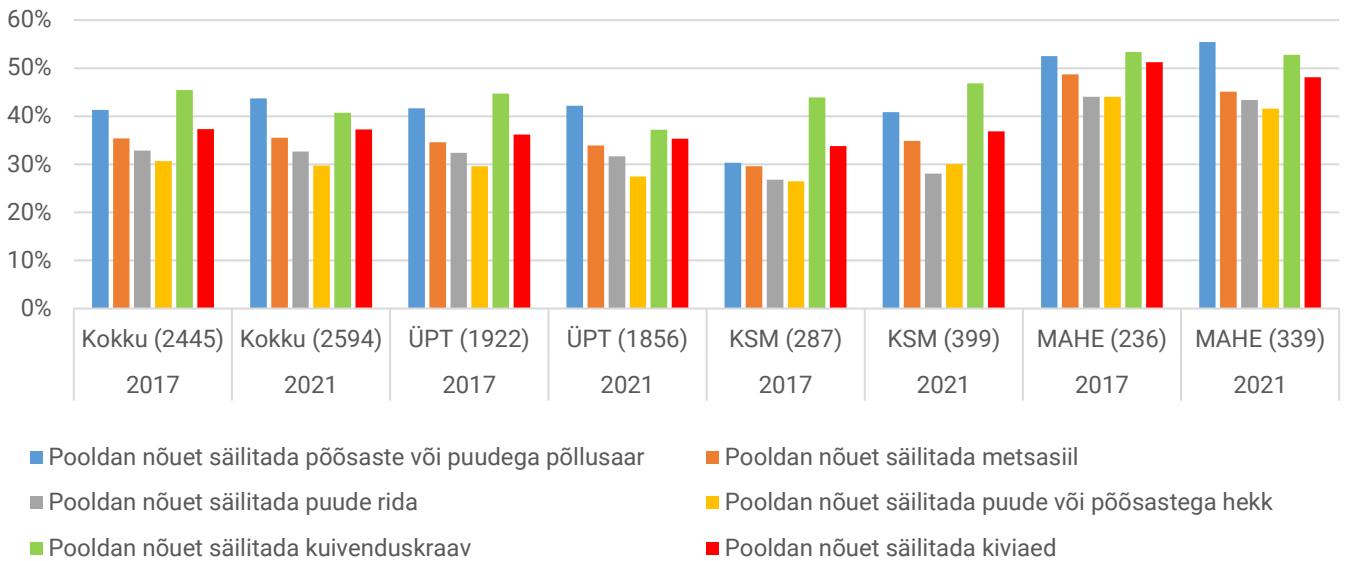
Ökoalade kohustust kinnitanud tootjate (2017. aastal n=377 ja 2021. aastal n=314) küsiti, kuidas nad sellesse nõudesse suhtuvad. Küsimuses toodivälja ka nõude peamine eesmärk – kaitsta ja parandada elurikkust põllumajanduslikes majapidamistes. Kui 2017. aastal oli enim tootjaid (34%), kes arvasid, et ökoalade nõuet ei ole Eestis vaja üldse rakendada, siis 2021. aastal oli suurim tootjate osakaal, kes pooldasid Eestis väljatöötatud kujul ökoalade nõuet (Joonis 46). Tootjate osakaal, kes arvasid, et ökoalade nõuet ei ole Eestis üldse vaja rakendada, oli suurim KSM toetuse taotlejate seas. MAHE toetuse taotlejad kerkisid mõlemal aastal esile suure Eestis väljatöötatud kujul ökoalade nõude pooldajate osakaaluga.



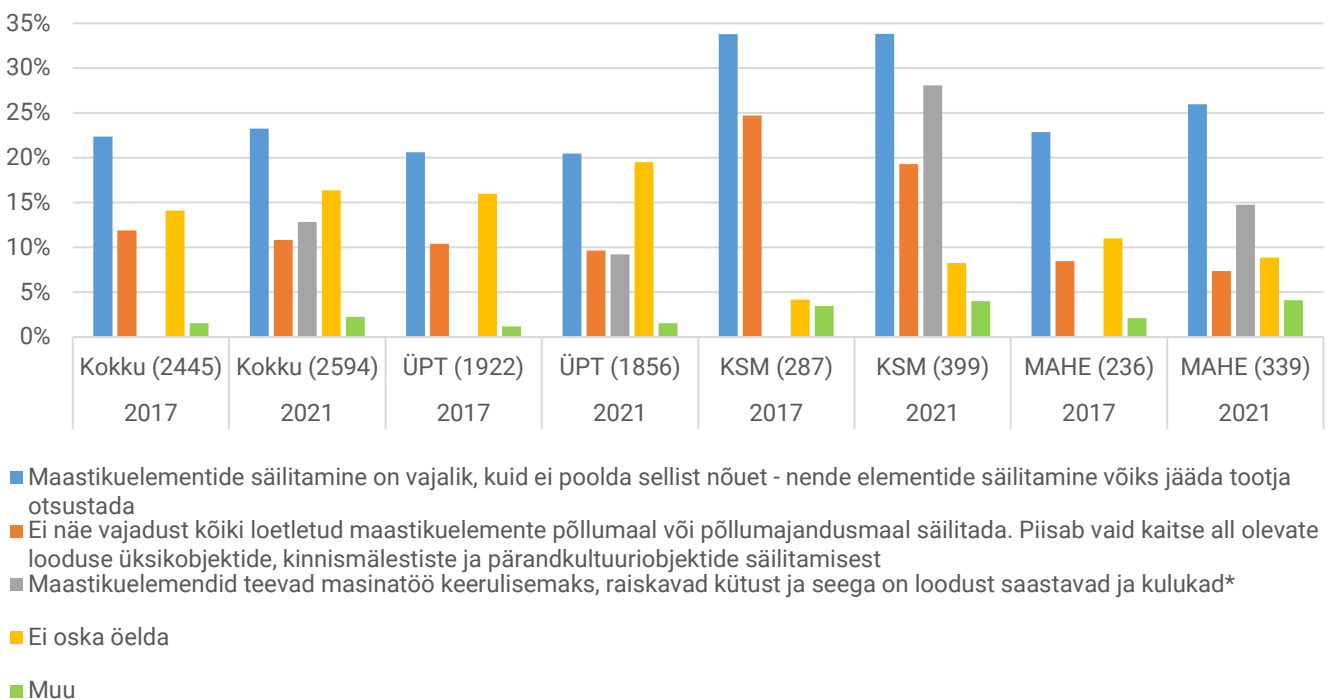
Joonis 46. Ökoalade säilitamise kohustusega tootjate suhtumine nimetatud nõudesse

Samuti sooviti teada tootjate suhtumist HPK nõudesse säilitada (olenevalt elemendist põllumaal või põllumajandusmaal) põõsaste või puudega põllusaar, metsasiil, puude rida, puude või põõsastega hekk, kuivenduskraav ja kiviaed. Nii 2017. kui ka 2021. aastal toetati enim nõuet säilitada kuivenduskraav (vastavalt 45% ja 41% vastajatest) ja põõsaste või puudega põllusaar (vastavalt 41% ja 44% vastajatest), (Joonis 47; Joonis 48). Mõlemal aastal kerkis vastustest esile, et pooldatakse ka metsasiilude, puude ridade ja puude või põõsastega hekkide säilitamise nõuet. Tootjate osakaal, kes küll pooldasid maastikuelementide säilitamist, kuid leidsid, et nende säilitamine võiks jääda tootja otsustada, oli 2017. aastal 22% ning 2021. aastal 23% kõigist vastanutest. Tootjate osakaal, kes ei näinud vajadust kõiki loetletud maastikuelemente põllumaal või põllumajandusmaal säilitada ning leidsid, et piisab vaid kaitse all olevate looduse üksikobjektide, kinnismälestiste ja pärandkultuuriobjektide säilitamisest, oli 2017. aastal 12% ning 2021. aastal 11% kõigist vastanutest. 2021. aastal lisati küsimusele uus

vastusevariant „Maastikuelemendid teevad masinatöö keerulisemaks, raiskavad kütust ja seega on loodust saastavad ja kulukad“, mida valis 13% vastajatest.



Joonis 47. ÜPT toetust taotlenud tootjate suhtumine HPK maastikuelementide säilitamise nõudesse (vastaja võis valida mitu vastusevarianti)



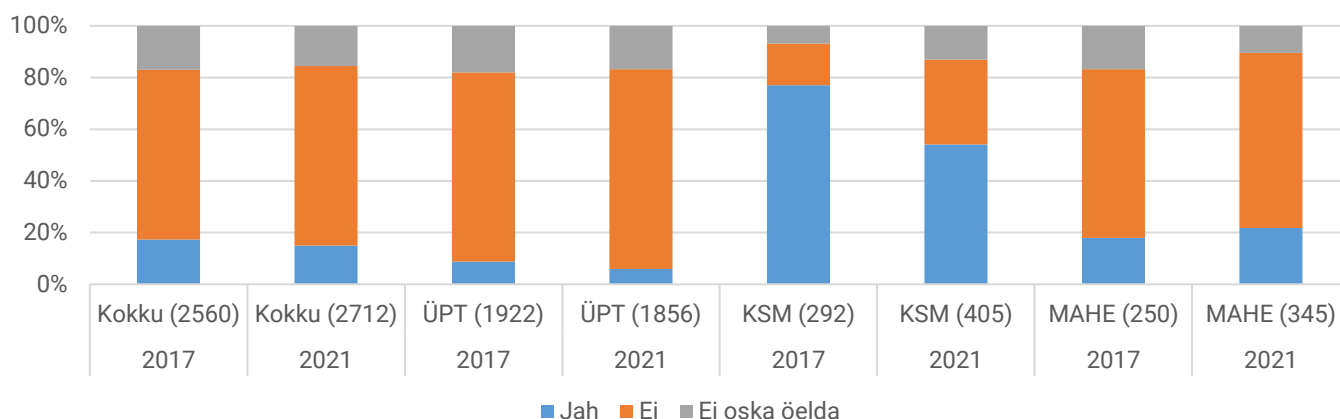
* vastusevariant lisati 2021. aastal

Joonis 48. ÜPT toetust taotlenud tootjate suhtumine HPK maastikuelementide säilitamise nõudesse (vastaja võis valida mitu vastusevarianti)

Rohestamise nõude raames on põllumajanduskultuuride mitmekesistamise kohustus nii ühtse pindalatoetuse (ÜPT) kui MAK keskkonnatoetuste taotlejatel, kelle põllumaa pindala on vähemalt 10 ha (püsirohumaa, tagasirajatud püsirohumaa ja püsirohumade alune pind ei kuulu põllumaa arvestusse). Nõute täitmiseks tuleb vastavalt toetusala hektarite arvule kasvatada vähemalt kahte või kolme erinevat põllumajanduskultuuri. Kui taotlejal on 10–30 ha põllumaad, peab ta kasvatama vähemalt kahte põllumajanduskultuuri, kusjuures peamine kultuur ei tohi olla enam kui 75% kogu põllumaast. Kui põllumaa suurus on üle 30 ha, siis peab põllumaal kasvatama vähemalt kolme

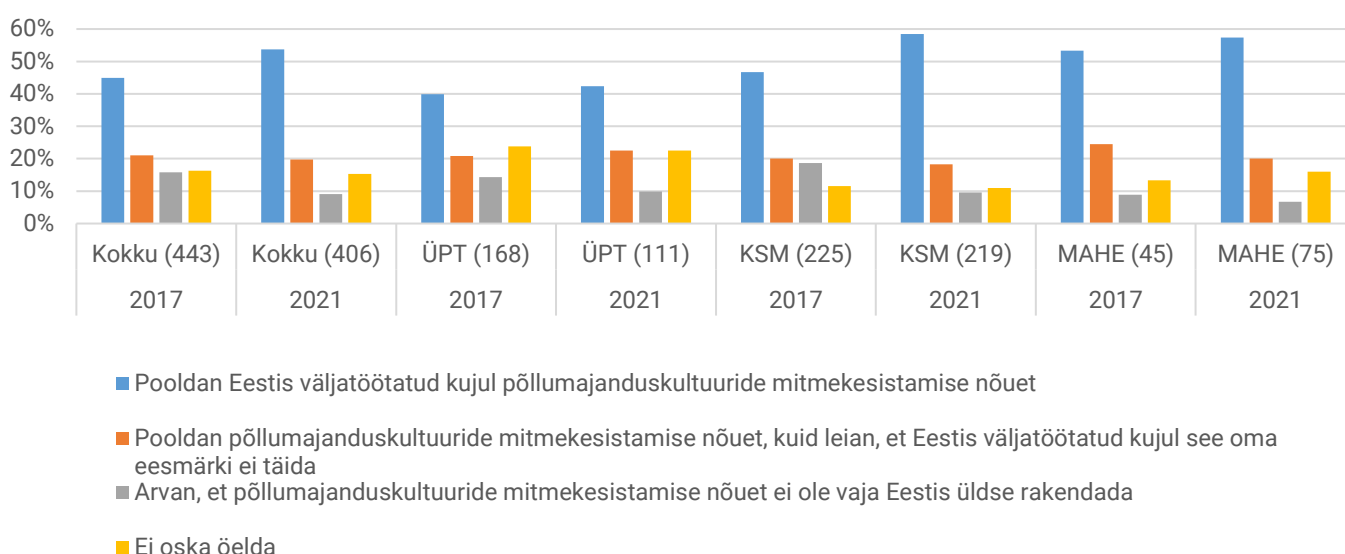
erinevat põllumajanduskultuuri. Põhikultuur ei tohi hõlmata enam kui 75% ja kaks peamist põllumajanduskultuuri kokku ei tohi hõlmata enam kui 95% põllumaast. Kui rohi ja muud rohttaimed või kesa hõlmavad üle 75% põllumaast, ei tohi ülejäänud põllumaal kasvav peamine põllumajanduskultuur hõlmata rohkem kui 75% kõnealusest ülejäävast põllumaast, välja arvatud juhul, kui see ülejääv maa on kaetud rohu või muude rohttaimede või kesaga. Põllumajanduskultuuride mitmekesistamise kohustusest on tootja vabastatud mahetunnustatud maal.

Rohestamise nõude raames põllumajanduskultuuride mitmekesistamise kohustusest oli teadlik 2017. aastal 17% ning 2021. aastal 15% vastajatest (Joonis 49). Kohustust ei olnud 2017. aastal 66% ning 2021. aastal 69% vastajatest. 2017. aasta vastustest kerkis esile suur KSM toetuse taotlejate osakaal, kellel oli mitmekesistamise kohustus. 2021. aastaks oli mitmekesistamise kohustusega KSM toetuse taotlejate osakaal langenud 77%-lt 54%-ni.



Joonis 49. Tootjate põllumajanduskultuuride mitmekesistamise kohustus rohestamise nõude raames

Põllumajanduskultuuride mitmekesistamise kohustust kinnitanud tootjatele küsiti hinnangut antud nõudele. Küsimuses rõhutati nõude eesmärk – soodustada keskkonnasäästlikumat tegutsemist põllumajanduses ning maastiku mitmekesistamist. Tootjate osakaal, kes pooldasid Eestis väljatöötatud kujul põllumajanduskultuuride mitmekesistamise nõuet, oli 2017. aastal 45% ning 2021. aastal 54% kõigist vastanutest (Joonis 50). Nõude pooldajate osakaal tõusis märgatavalt KSM toetuse taotlejate seas (47%-lt 58%-ni). Tootjate osakaal, kes pooldasid põllumajanduskultuuride mitmekesistamise nõuet, kuid leidsid, et Eestis väljatöötatud kujul see oma eesmärgi ei täida, oli mõlemal aastal ligikaudu viiendik kõigist vastanutest. Tootjate osakaal, kes leidsid, et nõuet ei ole vaja Eestis üldse rakendada langes 16%-lt 9%-ni ning suurim langus oli KSM toetuse taotlejate hulgas.



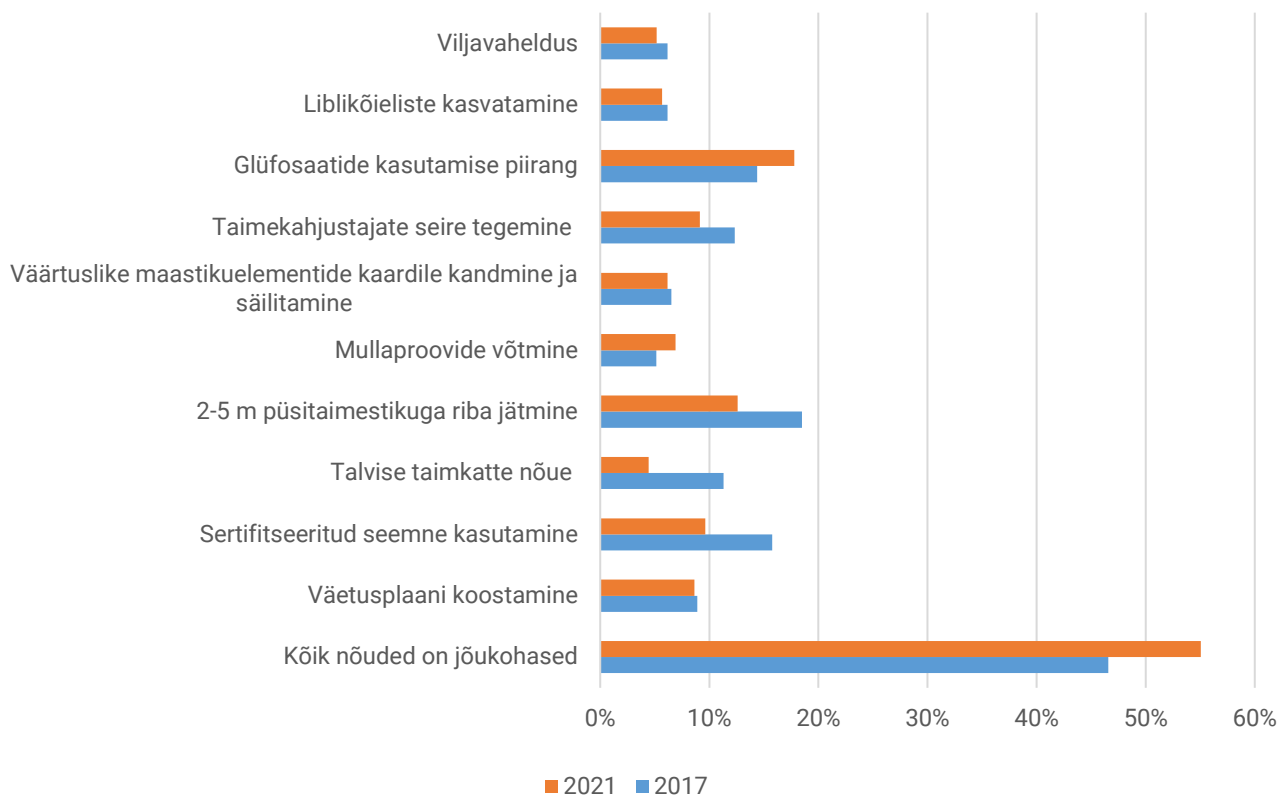
Joonis 50. Rohestamise nõude raames põllumajanduskultuuride mitmekesistamise kohustusega tootjate suhtumine nimetatud kohustusse

Maaelu arengukava keskkonnatoetused

Keskkonnasõbralik majandamine

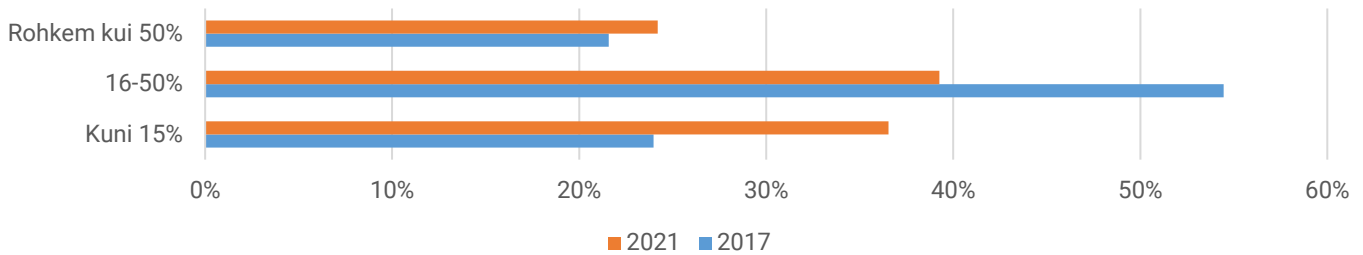
Keskkonnasõbraliku majandamise (KSM) toetuse eesmärgiks on soodustada keskkonnasõbralike majandamisviiside kasutuselevõttu ja jätkuvat kasutamist põllumajanduses, et kaitsta mulda ja vett ning parandada nende seisundit, samuti suurendada elurikkust ja maastiku mitmekesisust ning tõsta põllumajandustootjate keskkonnateadlikkust.

KSM toetuse taotlejaid oli küsitlusele vastajate seas 2017. aastal 11% (n=292) ja 2021. aastal 15% (n=405). Küsimusele, milline KSM toetuse nõue on kõige raskemini täidetav, vastas 2017. aastal 47% ja 2021. aastal 55% KSM taotlejatest, et kõik nõuded on jõukohased (Joonis 51). Kõige raskemini täidetavateks nõueteks olid glüfosaatide kasutamise piirang ja 2–5 m püsitaimestikuga riba jätmise nõue. Vähenes vastajate osakaal, kelle hinnangul on kõige raskemini täidetavaks talvise taimkatte nõue (2017. aastal 11% ja 2021. aastal 4% küsimusele vastajatest), sertifitseeritud seemne kasutamise nõue (2017. aastal 16% ja 2021. aastal 10% küsimusele vastajatest) ning 2–5 m püsitaimestikuga riba jätmise nõue (2017. aastal 18% ja 2021. aastal 13% küsimusele vastajatest).



Joonis 51. KSM toetuse taotlejate (2017 n=292, 2021 n=405) hinnang, milline KSM toetuse nõue on nende jaoks kõige raskemini täidetav (vastaja võis valida mitu vastusevarianti)

Küsitlustele vastanud KSM toetuse taotlejatelt uuriti kui suurel osal teraviljade (va tatar ja mais) KSM toetuselusest külvipinnast kasutati sertifitseeritud seemet. Aastal 2017 läbi viidud küsitluse vastustest selgus, et ligikaudu pooled (54%) vastajatest kasutasid sertifitseeritud seemet 16–50% toetuselusest külvipinnast, 24% vastajatest kasutas kuni 15% ning 22% vastajatest kasutas rohkem kui 50% toetuselusest külvipinnast sertifitseeritud seemet (Joonis 52). Aastal 2021 küsitlusele vastanute seas oli suurenenud tootjate osakaal, kes kasutasid sertifitseeritud seemet kuni 15% (37% vastajatest) ja rohkem kui 50% (24% vastajatest) toetuselusel maal.

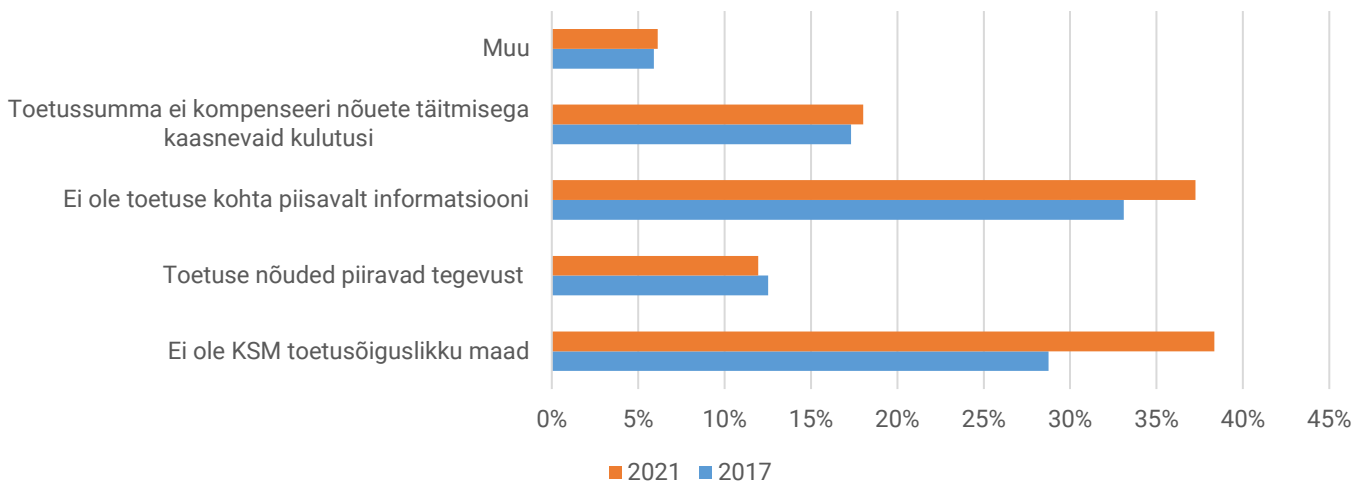


Joonis 52. KSM toetuse taotlejate (2017 n=292, 2021 n=405) sertifitseeritud seemne kasutamise osakaal teraviljade (va tatar ja mais) KSM toetusalusel külvipinnast

KSM toetuse üheks baasnõudeks on, et enne taimekaitsevahendi kasutamist korraldab taotleja põllumajandusmaal taimekahjustajate seire ja kannab andmed seire kohta veeseaduse alusel peetavasse põlluraamatusse. Küsitluste vastustest (vastaja võis valida mitu vastusevarianti) selgus, et nii 2017. kui ka 2021. aastal vastanud tootjatest (2017 n=291, 2021 n=405) enamik tegi seiret ise (vastavalt 86% ja 82% vastajatest). Erinevatest prognoosisüsteemidest (raadio, tv, internet) saadavat infot kasutas 2017. aastal 27% ning 2021. aastal 22% vastanutest. Konsulendi abi toodi mõlemal aastal välja suhteliselt võrdselt (2017. aastal 23% ning 2021. aastal 24% vastajatest). Seire teostajana märkis ettevõtte vastava valdkonna spetsialisti 2017. aastal 10% ning 2021. aastal 8% vastajatest.

Küsimusele, kas glüfosaadi kasvuagekse kasutamise piirang vähendab majapidamises taimekasvatusest saadavat tulu, vastas eitavalt 2017. aastal 47% ning 2021. aastal 40% vastajatest (2017 n=291, 2021 n=405). 2017. aastal hindas 40% ning 2021. aastal 33% tootjatest, et glüfosaadi kasvuagekse kasutamise piirang vähendas taimekasvatusest saadavat tulu. Vastajate hulk, kes glüfosaati ei kasutanud, tõusis 13%-lt (2017) 27%-ni (2021).

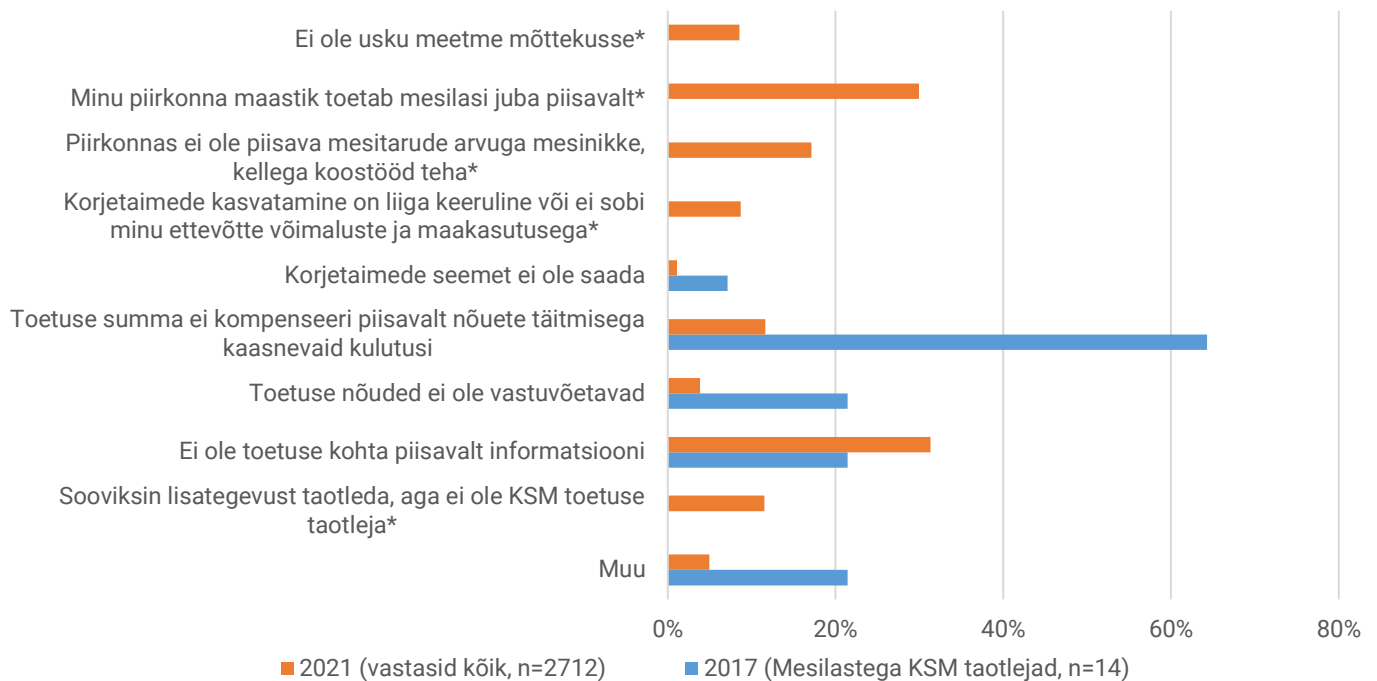
ÜPT taotlejatelt, kes ei taotlenud KSM, KSA, MULD, MAHE ega KSM lisategevuste toetuseid (2017 n= 2268, 2021 n=1825), küsiti, miks nad ei taotle KSM toetust (vastaja võis valida mitu vastusevarianti). Mõlemal aastal toodi enim (2017. aastal 33% ja 2021. aastal 37% vastajatest) välja, et toetuse kohta ei ole piisavalt informatsiooni (Joonis 53). Vastajate osakaal, kellel ei ole KSM toetusõiguslikku maad, tõusis 29%-lt (2017) 38%-ni.



Joonis 53. Põhjused, miks ÜPT taotlejad, kes ei taotlenud KSM, KSA, MULD, MAHE ega KSM lisategevuste toetuseid, ei taotle KSM toetust (2017 n= 2268, 2021 n=1825; vastaja võis valida mitu vastusevarianti)

Põllumajandustootjatelt uuriti, millised väited iseloomustavad nende vaateid keskkonnasõbraliku majandamise mesilaste korjealade rajamise lisategevuse kohta (Joonis 54, vastaja võis valida mitu vastusevarianti). 2017. aastal küsiti küsimust tootjatelt, kes kasvasid mesilasi ning taotlesid KSM toetust (n=14). 2021. aastal laiendati vastajate hulka ning küsimusele vastasid kõik (n=2712). 2017. aastal vastas 64% mesilasi pidavatest KSM toetuse saajatest, et toetuse summa ei kompenseeri piisavalt nõuete täitmisega kaasnevaid kulutusi, 2021. aastal valis sama vastusevariandi 12% kõigist küsitlusele vastanud tootjatest. 2021. aastal oli populaarseimaks vastuseks (31% vastajatest), et toetuse kohta ei ole piisavalt informatsiooni, sama vastusevariandi valis 2017. aastal 21% vastajatest.

2021. aastal leidis 30% vastajatest, et nende piirkonna maastik toetab mesilasi juba piisavalt (vastusevariant lisati 2021. aastal).



*vastusevariant lisati 2021. aastal

Joonis 54. Väited, mis iseloomustavad põllumajandustootjate vaateid keskkonnasõbraliku majandamise mesilaste korjealade rajamise lisategevuse kohta (vastaja võis valida mitu vastusevarianti)

Põllulindude soodustamise lisategevust rakendanud KSM toetuse taotlejaid oli 2017. aastal küsitlusele vastanute seas 15 (tegevuse eest toetust siis ei makstud). 2017. aastal küsimustikule vastanud ajendas rohumaid niitmata jätma kõige sagedamini (60% vastanutest) niite kasutusotstarbe puudumine või niitmise ebaotstarbekus (nt ebatasane pinnas, halb asukoht). Ilmastiku tõttu polnud võimalik ala tähtjaks niita 40% vastajatest ja nad kasutasid põllulindude soodustamise lisategevuse võimalust. KSM tootjaid, kes soovisid selle tegevuse läbi põllulindude elutingimusi parandada oli 2017. aastal 40% vastanutest. Põllulindude soodustamise lisategevuse toetuse taotlejaid oli 2021. aastal küsimustikule vastanute seas 17 ning neid ajendas toetust taotlema enim soov põllulindude elutingimusi parandada (77% vastanutest). Lisategevuse toetuse taotlemise ajendiks oli 65% niitele puuduv kasutusotstarve, 41% niitmise ebaotstarbekus (nt halb asukoht, ebatasane pinnas), 24% niite madal söödaväärtus, 18% ei olnud ilmastiku tõttu võimalik ala tähtjaks niita ning kasutas lisategevuse võimalust. Mõlemal aastal võis küsimusele vastates valida mitu vastusevarianti.

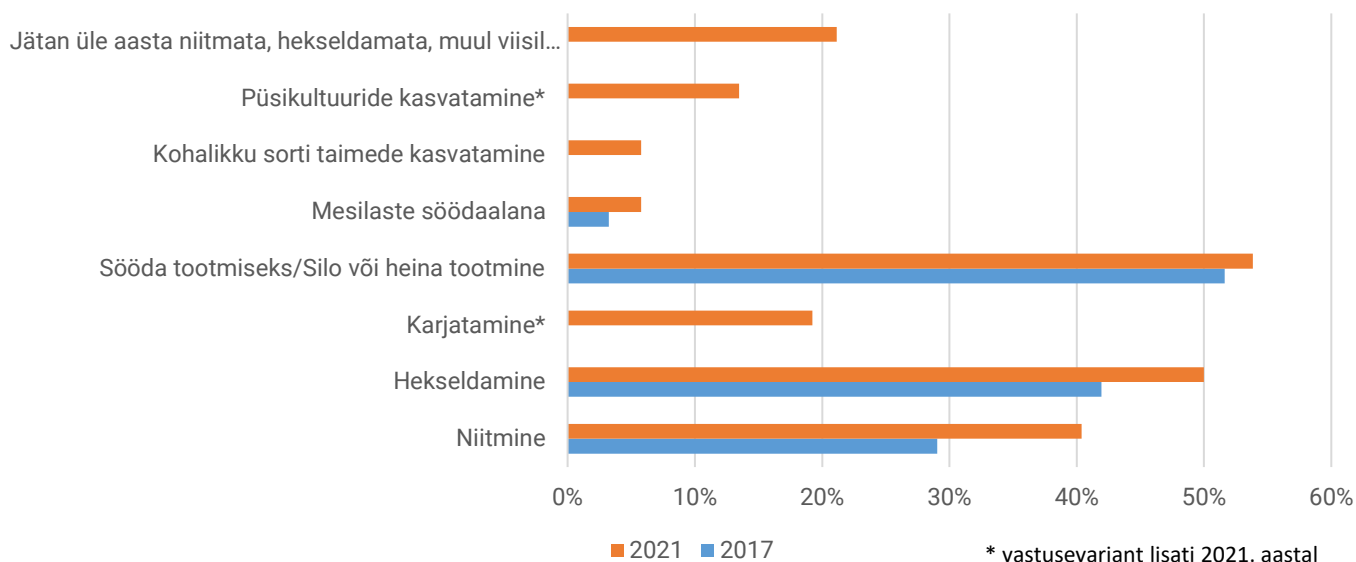
Piirkondlik mullakaitse

Piirkondliku mullakaitse toetuse (MULD) eesmärgiks on tagada erodeeritud ja turvasmuldade jätkusuutlik kasutamine, piirata kasvuhoonegaaside emissiooni ja mullaerosiooni (sh deflatsiooni), vähendada toitainete leostumist ning säilitada ja suurendada mulla orgaanilise aine sisaldust.

MULD toetuse taotlejaid oli 2017. aasta küsitlusele vastanute hulgas 1,2% (n=31) ning esindatuim oli tootjate suurusgrupp 101–500 ha (n=11). 2021. aasta küsitlusele vastanute hulgas oli MULD toetuse taotlejaid 2% (n=52) ning esindatuim oli tootjate suurusgrupp 101–500 ha (n=20).

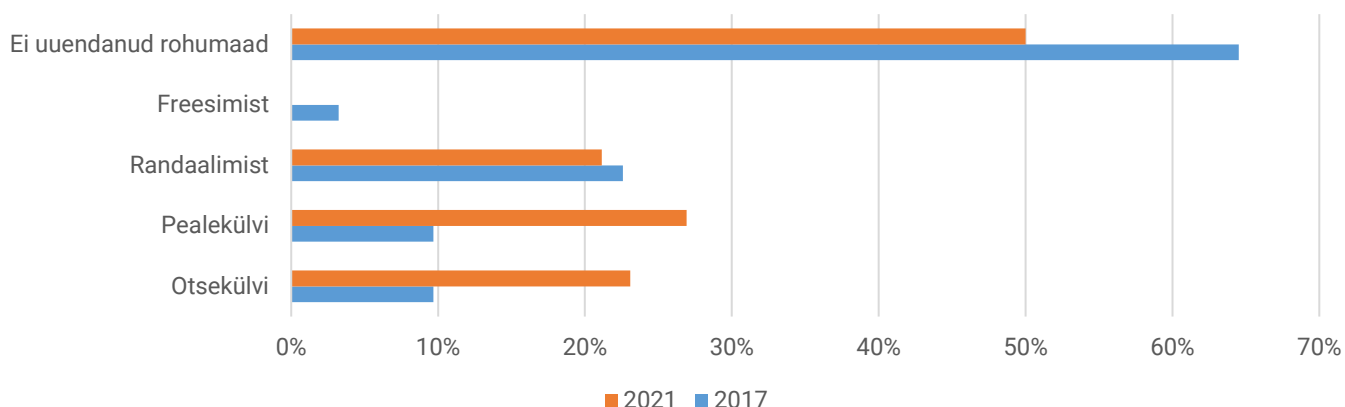
Nii 2017. kui ka 2021. aastal uuriti MULD toetuse taotlejatel, kuidas nad hooldavad/kasutavad MULD toetusluseid maid (vastaja võis valida mitu vastusevarianti). Aastal 2021 lisati küsimusele kolm uut vastusevarianti: „Karjatamine“, „Püsiluhtuuride kasvatamine“ ja „Jätan üle aasta niitmata, hekseldamata, muul viisil hooldamata seoses põllulindude soodustamise lisategevusega“. Lisaks asendati 2017. aastal valikus olnud vastusevariant „Sööda tootmine“ variandiga

„Silo või heina tootmine“. Mõlemal aastal oli populaarseimaks vastuseks, et maid kasutatakse sööda/silo või heina tootmiseks (2017. aastal 52% ning 2021. aastal 54% vastajatest) (Joonis 55). Tootjate osakaal, kes MULD toetusluseid maid niitsid, suurenes 11% võrra (2017. aastal 29% ning 2021. aastal 40% vastajatest). Tootjate osakaal, kes valisid vastusevariandi „Hekseldamine“ suurenes 8% võrra (2017. aastal 42% ning 2021. aastal 50% vastajatest). Kui 2017. aastal moodustasid tootjad, kes kasvasid MULD aladel kohalikku sorti taimi, alla 1% vastajatest, siis 2021. aastal oli selliseid tootjaid 6% vastajatest.



Joonis 55. Kuidas hooldavad/kasutavad MULD toetuse taotlejad (2017 n=31, 2021 n=52) piirkondliku mullakaitse toetuse toetusluseid maid (vastaja võis valida mitu vastusevarianti)

MULD toetusluseid maadel võib rohukamarat uuendada ainult otsekülvi või pealekülvi teel. Turvasmuldadel on rohumaa uuendamine lubatud üks kord kohustuseperioodi jooksul randaalimise ja/või freesimise teel. Võrreldes 2017. ja 2021. aasta vastuseid vähenes tootjate osakaal, kes rohumaad ei uuendanud 65%-lt 50%-le (Joonis 56). 2021. aastaks suurenes märgatavalt MULD toetuse taotlejate osakaal, kes kasutasid rohumaa uuendamiseks otse- või pealekülvi. Kui 2017. aastal moodustasid tootjad, kes kasutasid rohumaa uuendamiseks freesimist, 3% vastajatest, siis 2021. aastal kasutas freesimist alla 1% vastajatest. Randaalimist kasutas 2017. aastal 23% ning 2021. aastal 21% MULD toetuse taotlejatest.

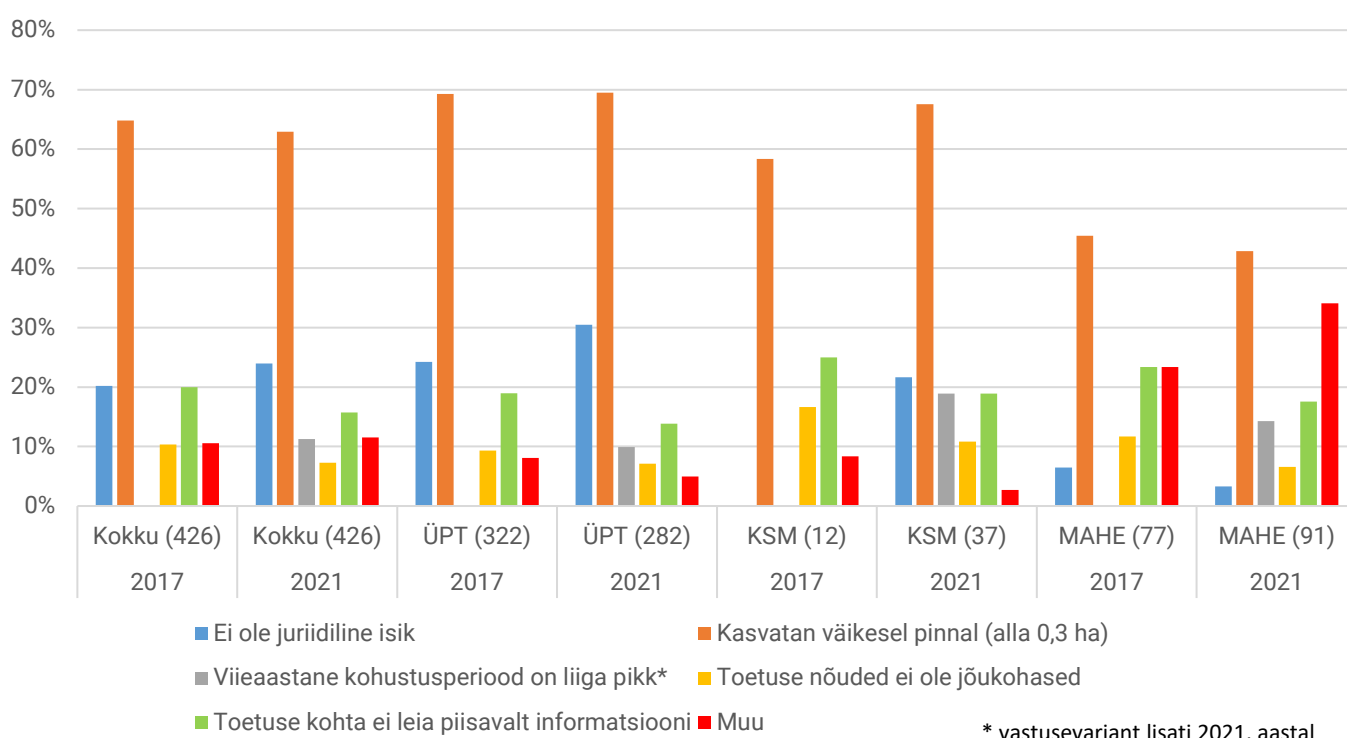


Joonis 56. Piirkondliku mullakaitse toetusluse rohumaaade rajamiseks või uuendamiseks kasutatavad maaharimise viisid (2017 n=31, 2021 n=52; vastaja võis valida mitu vastusevarianti)

Keskkonnasõbralik puuvilja- ja marjakasvatus

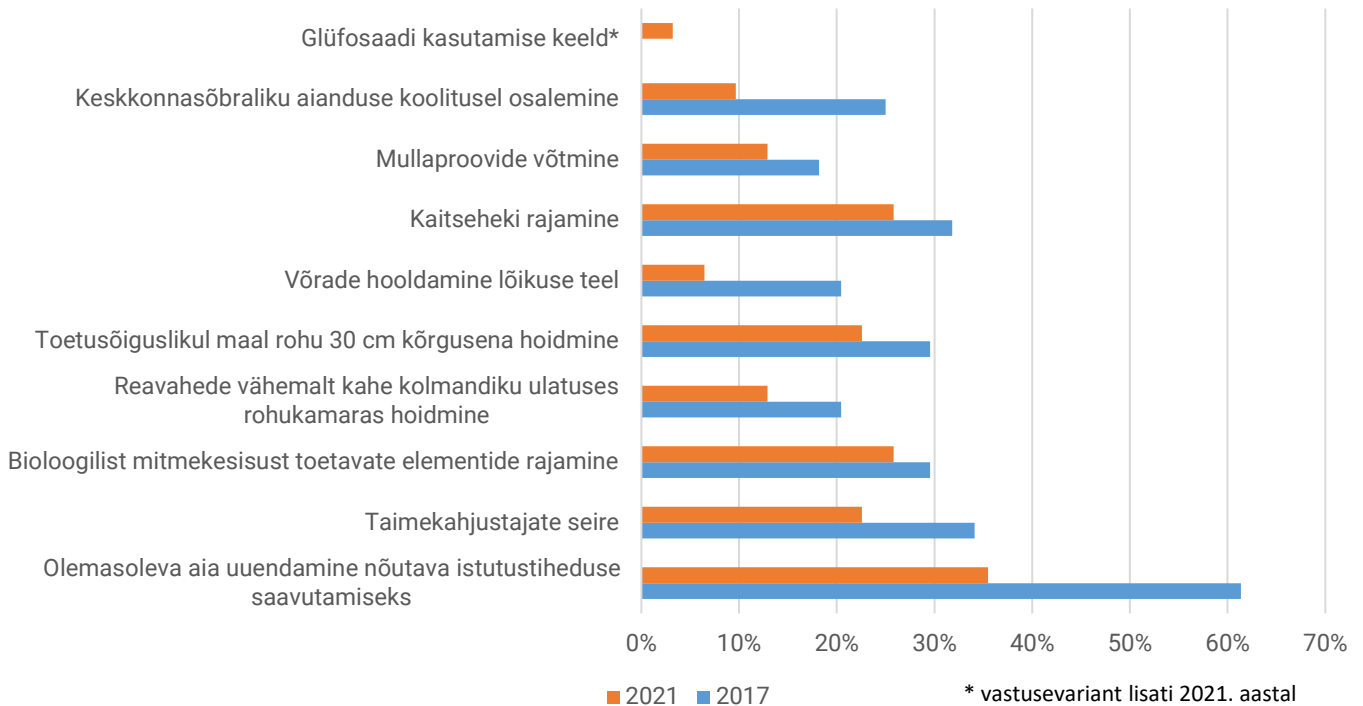
Keskkonnasõbraliku puuvilja- ja marjakasvatuse toetuse (KSA) eesmärgiks on vähendada aianduskultuuride kasvatamisel taimekaitsevahendite kasutamist, tagada tarbijatele tervislikum toit, vähendada toitainete leostumist mullast ning aidata kaasa põllumajandusmaastike bioloogilise mitmekesisuse säilimisele. Toetust on võimalik taotleda ka keskkonnasõbraliku köögivilja-, ravimtaime- ja maitsetaimakasvatuse ning maasikakasvatuse eest (KSK), mis on keskkonnasõbraliku majandamise toetuse lisatoetus.

Alustuseks küsiti tootjatelt, kes küsitlusele eelneval aastal ei taotlenud KSA toetust puuvilja- ja marjakasvatuse ning sellega seotud tegevuste elluviimise eest, kuid kasvatavad marja- või puuviljakultuure, millised olid nende KSA toetuse mittetaotlemise peamised põhjused. 2021. aastal lisati küsimusele uus vastusevariant „Viieaastane kohustuseperiood on liiga pikk“. KSA toetuse mittetaotlemise peamiseks põhjuseks märgiti kasvatamist väikesel pinnal (alla 0,3 ha) (2017. aastal 65% ning 2021. aastal 63% vastajatest) (Joonis 57). Tootjate osakaal, kes ei ole leidnud toetuse kohta piisavalt informatsiooni vähenes 20%-lt 16%-ni. Vähenes (10%-lt 7%-ni) ka tootjate osakaal, kelle hinnangul ei ole toetuse nõuded jõukohased.



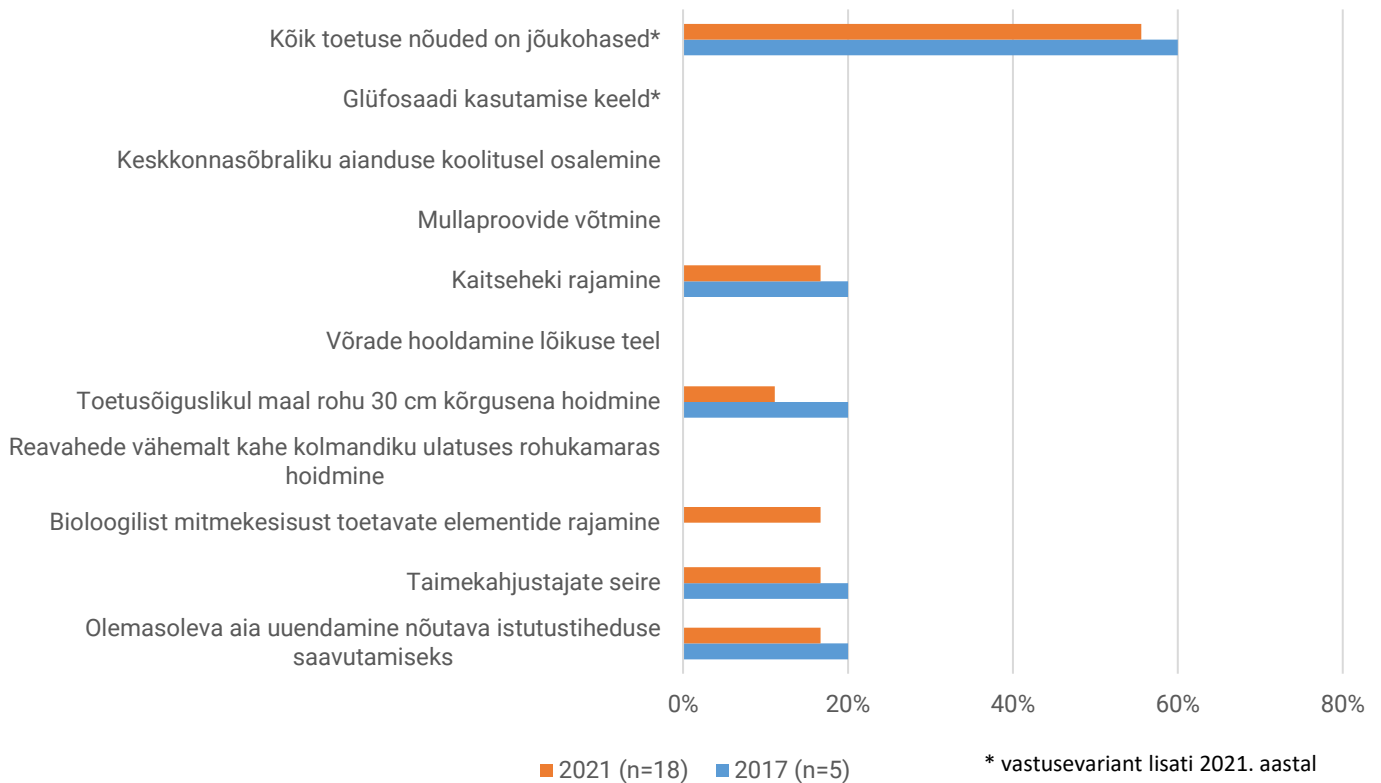
Joonis 57. Puuvilja- ja/või marjakultuure kasvatavate tootjate peamised KSA toetuse mittetaotlemise põhjused (üks vastaja võis valida mitu vastusevarianti)

Tootjatelt, kes eelmise küsimuse juures vastasid, et toetuse nõuded ei ole jõukohased, küsiti, milliseid KSA toetuse nõudeid peavad nad kõige raskemini täidetavateks. 2017. aastal võis üks vastaja valida mitu vastusevarianti ning 2021. aastal võis üks vastaja valida maksimaalselt 2 vastusevarianti. 2021. aastal lisati ka uus vastusevariant „Glüfosaadi kasutamise keeld“. Mõlemal aastal oli populaarseimaks vastusevariandiks „Olemasoleva aia uuendamine nõutava istutustiheduse saavutamiseks“ (2017. aastal 61% ning 2021. aastal 35% vastajatest) (Joonis 58). Suhteliselt raskesti täidetavaks peeti ka taimekahjustajate seire tegemist, bioloogilist mitmekesisust toetavate elementide rajamist ning kaitseheki rajamist.



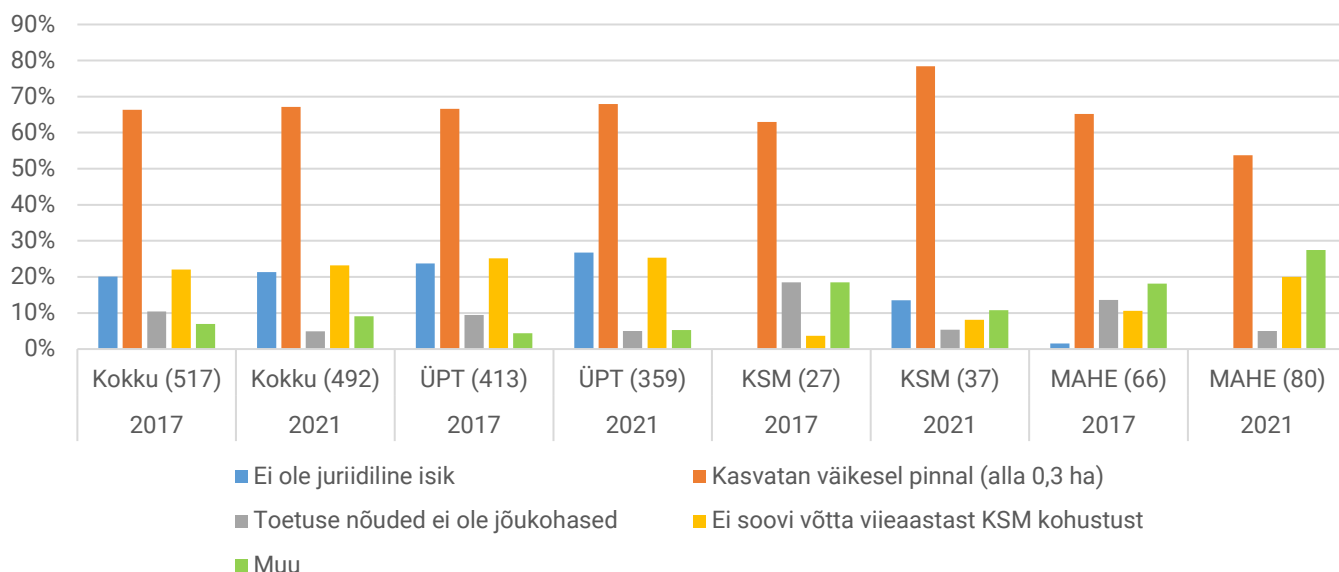
Joonis 58. Tootjate (2017 n=44, 2021 n=31) hinnang, millised KSA toetuse nõuded on kõige raskemini täidetavad (vastaja võis valida mitu vastusevarianti)

Vastajatel, kes taotlesid küsitlusele eelneval aastal keskkonnasõbraliku aianduse toetust puuvilja- ja marjakasvatuse ning sellega seotud tegevuste elluviimise eest, paluti hinnata, millised nõuded on kõige raskemini täidetavad. 2017. aastal võis üks vastaja valida mitu vastusevarianti ning 2021. aastal võis üks vastaja valida maksimaalselt 2 vastusevarianti. 2021. aastal lisati küsimusele ka uus vastusevariant „Glüfosaadi kasutamise keeld“. Enamiku tootjate jaoks (2017. aastal 60% ning 2021. aastal 56% vastajatest) olid kõik toetuse nõuded jõukohased ning vastusevariante „Reavahede vähemalt kahe kolmandiku ulatuses rohukamaras hoidmine“, „Mullaproovide võtmine“, „KSA koolitusel osalemine“ ning „Glüfosaadi kasutamise keeld“ ei valinud kummalgi aastal ükski vastaja (Joonis 59).



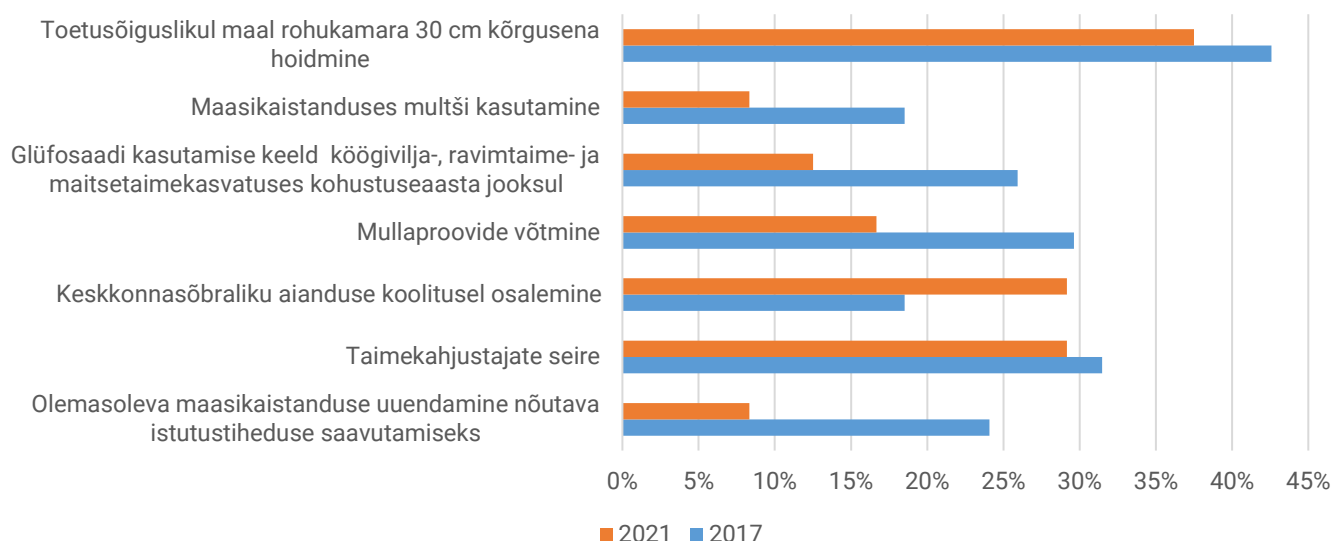
Joonis 59. KSA toetuse taotlejate (2017 n=5, 2021 n=18) hinnang, millised toetuse nõuded on kõige raskemini täidetavad (vastaja võis valida mitu vastusevarianti)

Tootjalt, kes kasvasid köögivilja, ravim- ja maitsetaimi või maasikat, ent ei taotlenud küsitlusele eelneval aastal keskkonnasõbraliku aianduse toetust köögivilja-, ravimtaime- ja maitsetaimikasvatuse ning maasikakasvatuse tegevuse elluviimise eest (KSK), küsiti, millised olid toetuse mittetaotlemise peamised põhjused. 2017. aastal võis üks vastaja valida mitu vastusevarianti ning 2021. aastal võis üks vastaja valida maksimaalselt 2 vastusevarianti. Mõlemal aastal oli populaarseimaks KSK toetuse mittetaotlemise põhjuseks kultuuride kasvatamine väikesel pinnal (alla 0,3 ha) (Joonis 60). Tootjate osakaal, kelle hinnangul ei ole toetuse nõuded jõukohased, langes 10%-lt 5%-ni (ÜPT tootjate seas 9%-lt 5%-ni, KSM tootjate seas 19%-lt 5%-ni ning MAHE tootjate seas 14%-lt 5%-ni). Viieaastast kohustust ei soovinud võtta 2017. aastal 22% ja 2021. aastal 23% küsimusele vastanutest.



Joonis 60. Põhjused, miks köögivilja, ravim- ja maitsetaimi või maasikat kasvatavad tootjad ei taotlenud keskkonnasõbraliku köögivilja-, ravimtaime- ja maitsetaimikasvatuse ning maasikakasvatuse (KSK) toetust (vastaja võis valida mitu vastusevarianti)

Tootjatelt, kes eelmise küsimuse juures vastasid, et toetuse nõuded ei ole jõukohased, paluti hinnata, milliseid KSK toetuse nõudeid peavad nad kõige raskemini täidetavateks (Joonis 61). 2017. aastal võis üks vastaja valida mitu vastusevarianti ning 2021. aastal võis üks vastaja valida maksimaalselt 2 vastusevarianti. Mõlemal aastal pidasid vastajad kõige raskemini täidetavaks nõuet hoida toetusõiguslikul maal rohukamar 30 cm kõrgusena, nimetatud vastusevariandi valis 2017. aastal 43% ning 2021. aastal 38% vastajatest. Tootjate osakaal, kellele oli raskesti täidetavaks olemasoleva maasikaistanduse uuendamine nõutava istutustiheduse saavutamiseks, vähenes 24%-lt 8%-ni.



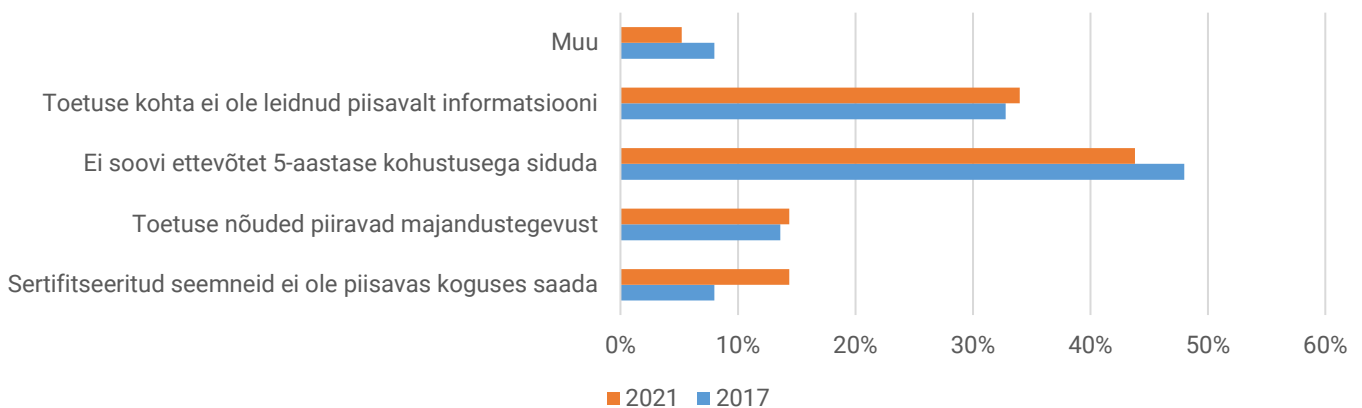
Joonis 61. Köögivilja, ravim- ja maitsetaimi või maasikat kasvatavad tootjate, kes ei taotlenud KSK toetust, kuna toetuse nõuded ei ole jõukohased, hinnang millised KSK toetuse nõuded on kõige raskemini täidetavad (2017 n=54, 2021 N=24; vastaja võis valida mitu vastusevarianti)

Kohalikku sorti taimede kasvatamine

Kohalikku sorti taimede kasvatamise toetuse (SORT) eesmärk on tagada kultuuripärandi ja geneetilise mitmekesisuse seisukohast oluliste kohalike taimesortide säilimine ning soodustada vanade kohalike puuvilja- ja marjasortidega uute istandike rajamist. Kohalikku sorti taimede nimekirjas on 5 põllukultuuri ning 43 puuvilja- ja 12 marjakultuuri.

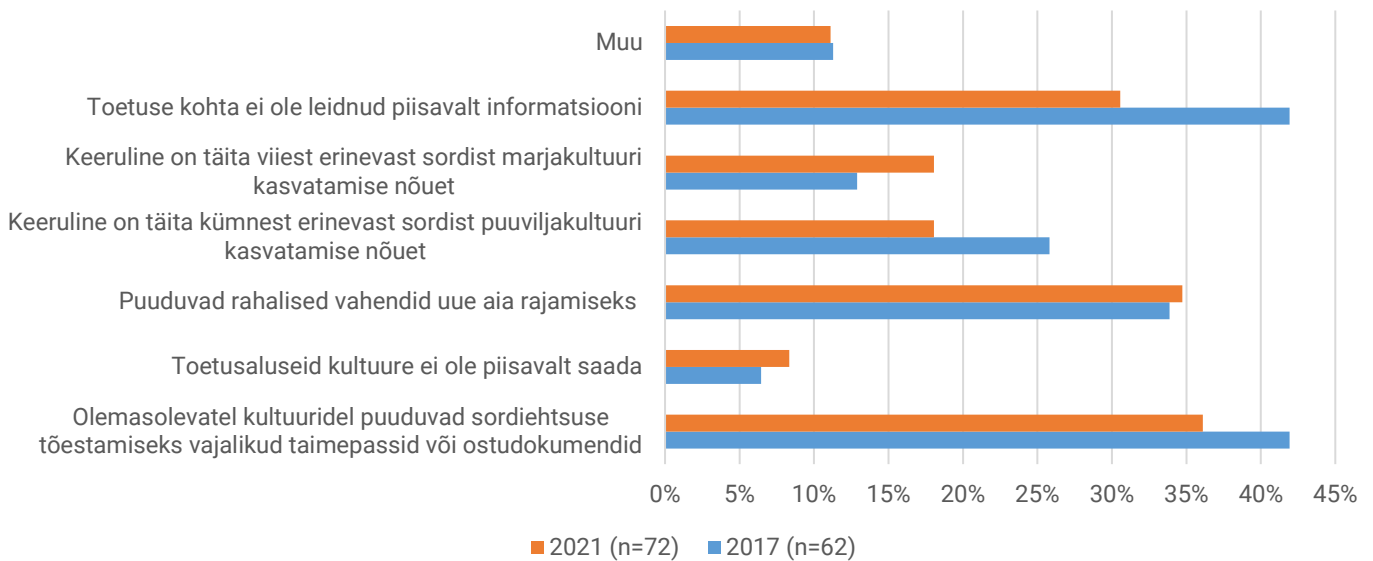
Mõlemal aastal küsiti kõigilt küsitlusele vastanutelt, kas nende ettevõttes kasvatatakse kohalikku sorti taimede kasvatamise toetuse raames toetatavaid sorte. Nii 2017. kui ka 2021. aastal ei kasvatatud SORT toetusega toetatavaid taimi 92% vastajate ettevõtetes. SORT põllukultuure kasvatati 2017. aastal 4% ja 2021. aastal 5% vastajate ettevõtetes. Teisi vastusevariante (puuviljakultuure, marjakultuure, puuvilja- ja marjakultuure) valis mõlemal aastal ligikaudu 1% vastajatest.

SORT toetuse taotlejad moodustasid mõlemal aastal väikese osa kõigist küsitlusele vastajatest, 2017. aastal 0,3% (n=7) ning 2021. aastal 0,5% (n=13). Tootjad, kes kasvasid SORT toetuseluseid põllukultuure, kuid SORT toetust ei taotlenud oli 2017. aastal 4,9% (n=125) ning 2021. aastal 5,6% (n=153) kõigist vastajatest. Peamise SORT toetuse mittetaotlemise põhjusena tõid tootjad välja, et nad ei soovi siduda ettevõtet 5-aastase kohustusega (2017. aastal 48% ja 2021. aastal 44% vastajatest; Joonis 62). Võrreldes 2017. ja 2021. aasta küsitluste vastuseid selgus, et suurenenud oli tootjate osakaal, kes tõid SORT toetuse mittetaotlemise põhjuseks sertifitseeritud seemnete puuduse (2017. aastal 8% ning 2021. aastal 14% vastajatest).



Joonis 62. Põhjused, miks SORT toetuseluste põllukultuuride kasvatajad (2017 n=125, 2021 n=153) ei taotlenud SORT toetust (vastaja võis valida mitu vastusevarianti)

Toetuseluseid puuvilja- ja/või marjakultuure kasvasid SORT toetuseta 2017. aastal 2,4% küsitlusele vastajatest (n=62) ning 2021. aastal 2,7% vastajatest (n=72). SORT toetuse mittetaotlemise põhjusena toodi enim välja, et olemasolevatel kultuuridel puuduvad sordiehtsuse tõestamiseks vajalikud taimepassid või ostudokumendid (2017. aastal 42% ning 2021. aastal 36% vastajatest) (Joonis 63). Uue aia rajamiseks vajalike vahendite puuduse tõi 2017. aastal välja 34% ning 2021. aastal 35% vastajatest. Tootjate osakaal, kelle hinnangul oli keeruline täita kümnest erinevast sordist puuviljakultuuri kasvatamise nõuet vähenes 26%-lt 18%-ni. Tootjate osakaal, kelle hinnangul oli keeruline täita viiest erinevast sordist marjakultuuri kasvatamise nõuet, suurenes 13%-lt 18%-ni. Märgatavalt vähenes (42%-lt 31%-ni) vastajate osakaal, kes ei olnud leidnud toetuse kohta piisavalt informatsiooni.



Joonis 63. Toetusluseid puuvilja- ja/või marjakultuure kasvatavate tootjate peamised SORT toetuse mittetaotlemise põhjused (2017 n=62, 2021 n=72; vastaja võis valida mitu vastusevarianti)

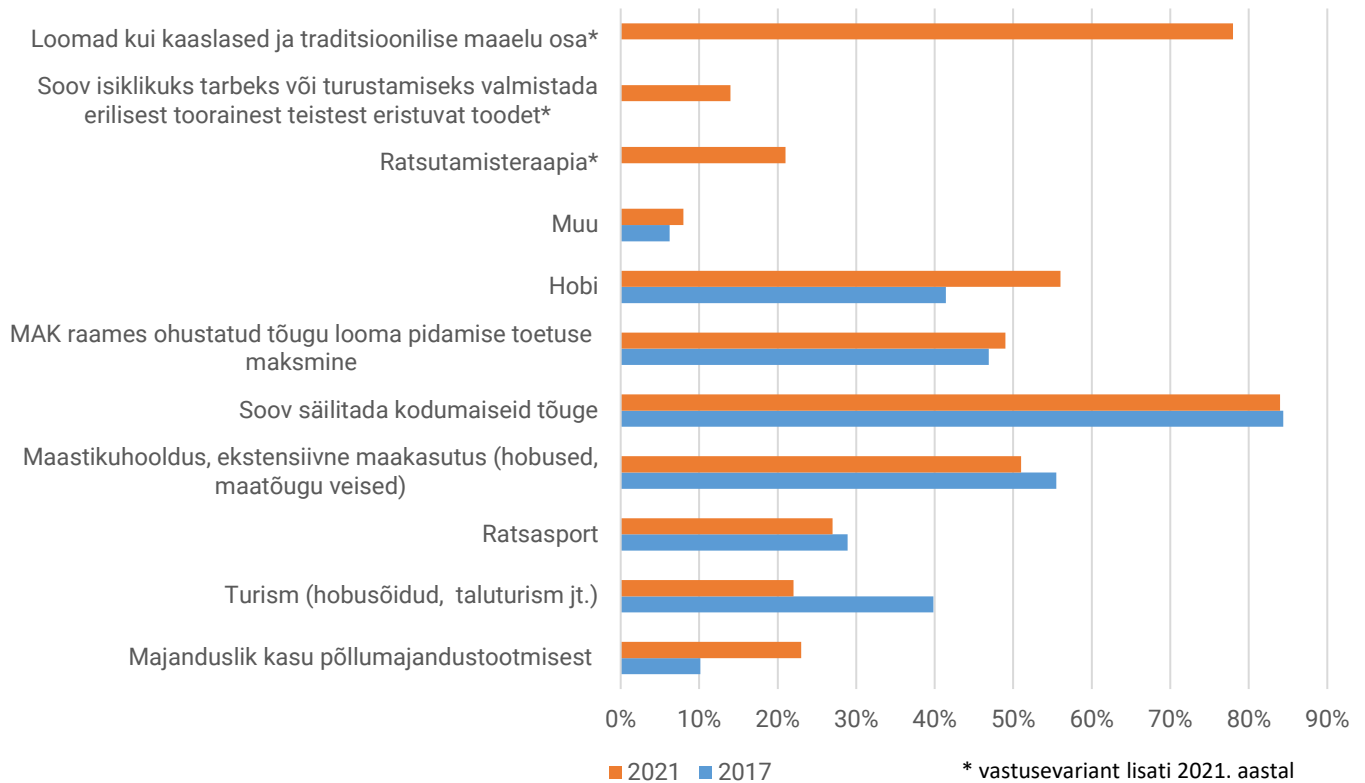
Ohustatud tõugu loomade pidamine

Eesti põllumajandusloomade ohustatud tõugude loetellu kuuluvad Eesti maatõugu veis, Kihnu maalammas, Eesti vutt, Eesti raskeveo tõugu hobune, Eesti tõugu hobune ja Tori tõugu hobune (ohustatuks loetakse Eestis universaalsuuna hobuste alampopulatsioon ja tori hobuse vana-tori suuna hobuste alampopulatsioon).

2021. aastal läbiviidud keskkonnateadlikkuse küsimustikku OTL toetust puudutavaid küsimusi ei kaasatud, kuna 2020. aasta lõpus ning 2021. aasta alguses viis Põllumajandusuuringute Keskus läbi [veebiküsitluse ohustatud tõugu põllumajandusloomade kasvatajate ja seotud institutsioonide](#) seas.

Käesolevas aruandes võrreldakse 2017. aasta keskkonnateadlikkuse küsimustiku ja 2021. aasta ohustatud tõugu loomade pidamise veebiküsitluse vastuseid. Mõlemas küsitluses vastasid küsimusele OTL toetust taotlenud tootjad (2017 n=128, 2021 n=203).

Mõlemal korral uuriti OTL toetuse taotlejatelt, mis motiveerib neid ohustatud tõugu loomi pidama (üks vastaja võis valida mitu vastusevarianti). 2021. lisati küsimusele kolm uut vastusevarianti: „Ratsutamisteraapia“, „Soov isiklikuks tarbeks või turustamiseks valmistada erilist toorainest teistest eristuvat toodet“ ja „Loomad kui kaaslased ja traditsioonilise maaelu osa“. Nii 2017. kui ka 2021. aastal oli OTL toetuse taotlejate peamiseks ohustatud tõugu loomade pidamise ajendiks soov säilitada kodumaiseid tõuge (mõlemal aastal 84% vastanutest) (Joonis 64). 2021. aastal märkis 78% vastanutest, et nende jaoks on ohustatud tõugu loomad kaaslased ja traditsioonilise maaelu osa. Aastate võrdluses vähenes vastajate osakaal, kes kasvasid ohustatud tõugu loomi turismi eesmärgil (aastal 2017 40% ja 2021 22% vastajatest). Märgatavalt suurenes tootjate arv, kes ohustatud tõugu loomade pidamise põhjusena märkisid majandusliku kasu saamist põllumajandustootmisest (aastal 2017 10% ja 2021 23% vastajatest).

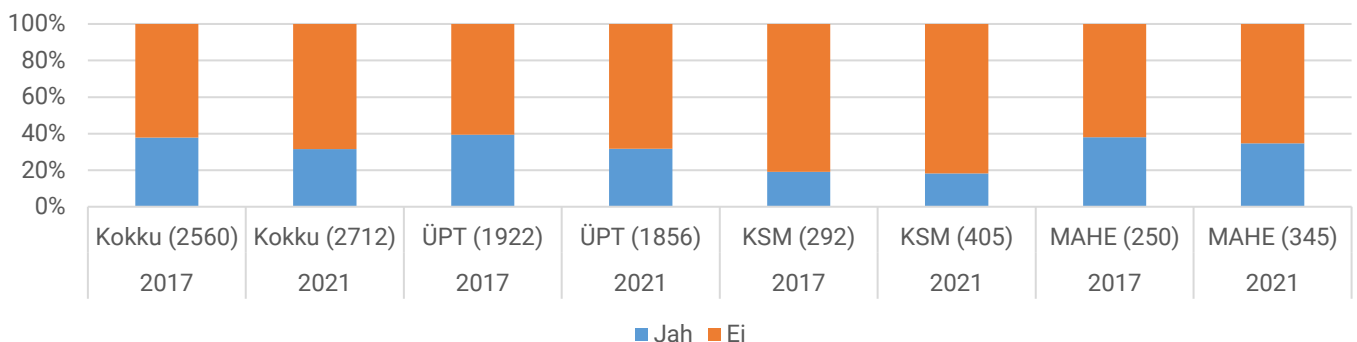


Joonis 64. OTL toetuse taotlejate (2017 n=128, 2021 n=203) peamised ohustatud tõugu loomade pidamise motivaatorid

Poollooduslike koosluste hooldamine

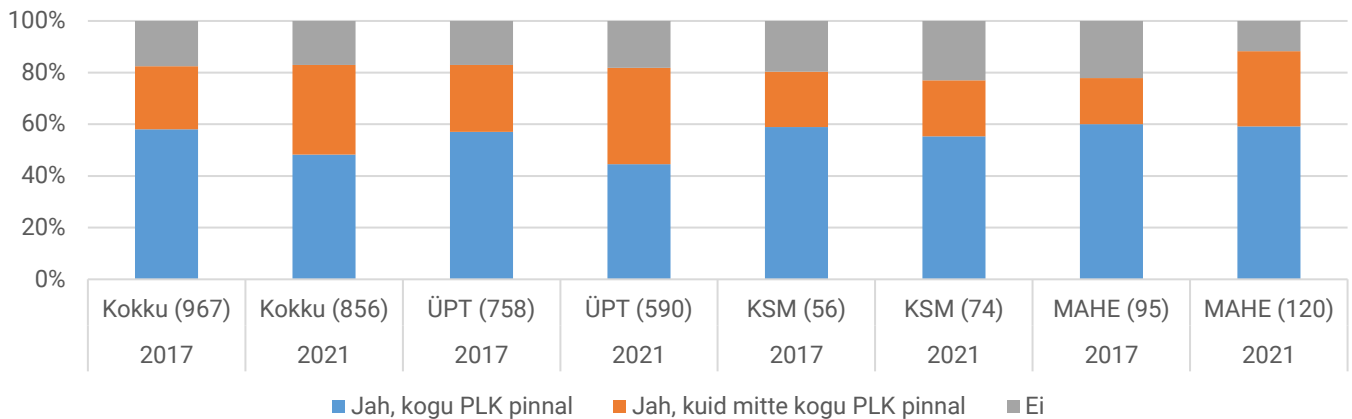
Poollooduslikud kooslused (PLK-d, rahvakeeli ka pärandkooslused), mida iseloomustab sageli suur liigirikkus või haruldaste liikide esinemine, on tekkinud inimtegevuse tulemusena. Ühelt poolt iseloomustab neid rikkalik looduslik elustik, teiselt poolt on tegemist traditsiooniliste põllumajandusmaastikega. Seetõttu on PLK-d olulised nii looduskaitse kui põllumajanduse seisukohast. PLK-dele iseloomuliku suure elurikkuse säilitamiseks või tõstmiseks on vajalik nende järjepidev hooldamine – karjatamine ja/või niitmine.

Esmalt küsiti kõigilt küsimustikule vastanutelt, kas ettevõtte omandis või kasutuses on poollooduslikke kooslusi, sõltumata sellest, kas nendele mingit toetust taotletakse. Tootjate osakaal, kelle ettevõtte omandis või kasutuses poollooduslikke kooslusi esines, oli 2017. aastal 38% ning 2021. aastal 32% (Joonis 65).



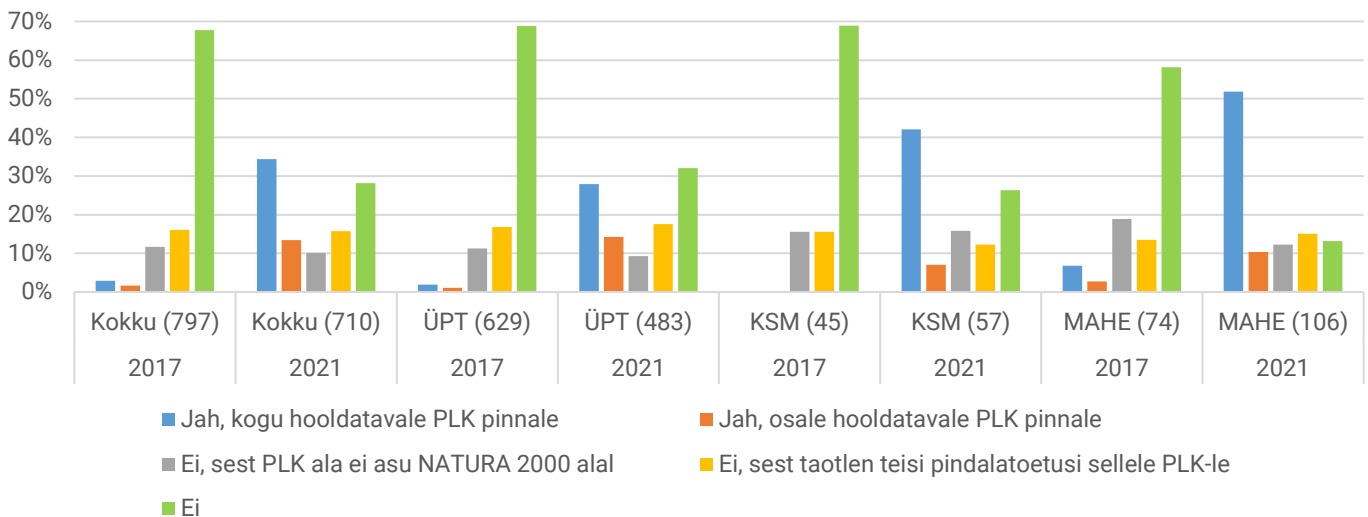
Joonis 65. Tootjate kinnitus ettevõtte omandis või kasutuses olevate poollooduslike koosluste kohta (olenemata sellest, kas nendele mõnda toetust taotletakse)

Tootjatest, kelle sõnul oli nende omandis või kasutuses poollooduslikke kooslusi, kinnitasid 2017. aastal 58% ning 2021. aastal 48%, et hooldasid kogu poollooduslike koosluste pinda. Vastavalt 24% ning 35% tootjatest hooldas poollooduslike koosluste pinda osaliselt. (Joonis 66)



Joonis 66. Tootjate vastus ettevõtte omandis või kasutuses olevate poollooduslike koosluste hooldamise kohta (olenemata sellest, kas nendele mõnda toetust taotletakse)

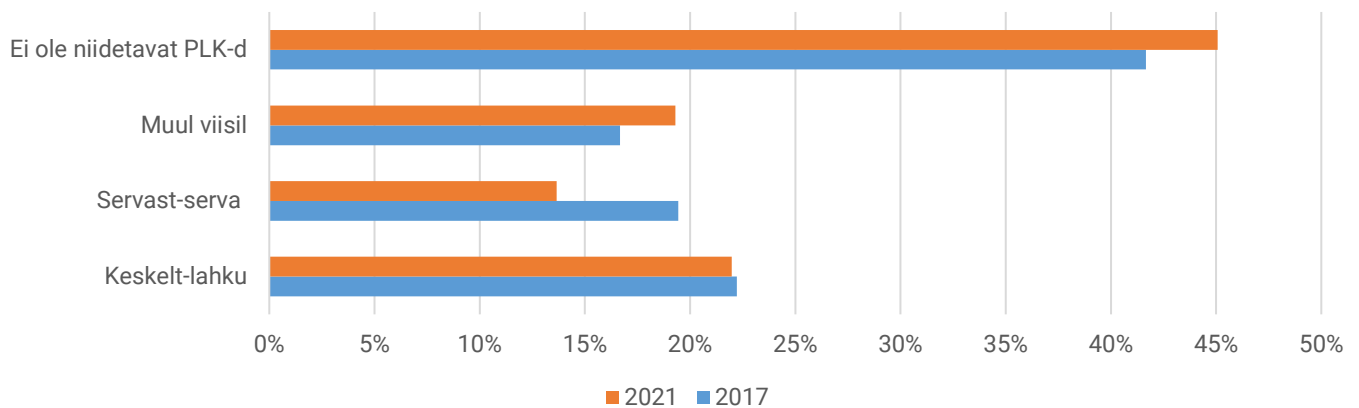
Tootjalt, kes kinnitasid, et nende omandis või kasutuses on poollooduslikke kooslusi ning nad hooldavad neid kogu pinnal või osaliselt, küsiti, kas nad taotlesid poolloodusliku koosluse hooldamise toetust (PLK). 2017. aastal sai iga vastaja valida ühe vastusevariandi, kuid 2021. aastal said tehnilise vea tõttu mõned vastajad valida mitu vastusevarianti ning märkisid rohkem kui ühe variandi. Kogu hooldatavale PLK pinnale taotles PLK toetust 2017. aastal 3% ning 2021. aastal 34% küsimusele vastanutest ning osale hooldatavast PLK pinnast vastavalt 2% ja 13% vastanutest (Joonis 67). Tootjate osakaal, kes PLK toetust ei taotlenud, langes 68%-lt (2017. aastal) 28%-ni (2021. aastal). PLK toetuse taotlejate osakaalu tõus oli suurim MAHE toetuse taotlejate seas.



Joonis 67. Poollooduslike kooslusi omavate või kasutavate ning osaliselt või täielikult hooldavate tootjate poolloodusliku koosluse hooldamise toetuse (PLK) taotlemine

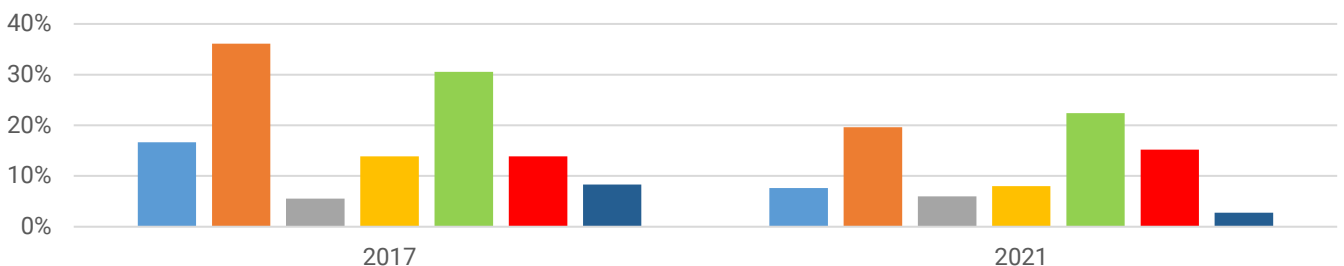
Tootjalt uuriti, kuidas nad niidavad hooldatavaid poollooduslikke kooslusi, mis on suuremad kui 15 ha. 2017. aastal küsiti küsimust vaid PLK toetuse taotlejatelt (n=36). 2021. aastal laiendati vastajate hulka ning küsimusele vastasid kõik, kellel oli poollooduslikke kooslusi ja hooldasid neid vähemalt osaliselt (n=710). Seetõttu on aastate võrdluses valimite suurused märgatavalt erinevad. Niidetavaid poollooduslikke kooslusi ei olnud 2017. aastal 42% ning 2021. aastal 45% vastajatest (Joonis 68). Servast-serva niitmist kasutas 2017. aastal 19% ning 2021. aastal 14% vastajatest. Keskelt lahku niitmist kasutas 2017. aastal 22% ning 2021. aastal samuti 22% vastajatest. Tootjad, kes valisid vastusevariandi „Muul viisil“ said vastusele lisada kommentaari. 2017. aastal toodi kommentaarides alternatiivse

viisina välja näiteks servast-serva osade kaupa niitmine. 2021. aastal töid vastusevariandi „Muul viisil“ valinud tootjad välja, et valdavalt on tegu väiksemate põldudega kui 15 ha. Ka märgiti korduvalt, et niitmise asemel karjatati või tehti mõlemat. Mitmel juhul rõhutati, et niitmistööd tehti aeglaselt ja ümbrust jälgides, et sealseid loomi ja linde hoida.



Joonis 68. Hooldatavate PLK-de (>15 ha, välja arvatud puisniit) niitmise võtted (2017 n=36, 2021 n=710)

PLK toetust taotlenud tootjatel küsiti, millised toetuse nõuded olid kõige raskemini täidetavad (Joonis 69; Joonis 70). Vastanute hinnangul oli 2017. aastal kõige raskemini täidetavateks nõueteks hekseldamise keeld PLK esinemisalal (36% vastajatest) ning 2021. aastal keeld niita PLK esinemisala enne 10. juulit (22% vastajatest). 2021. aastal oli populaarseimaks vastusevariandiks „Ükski toetuse nõue ei ole raskesti täidetav“, mida valis 32% vastanutest. Tootjate osakaal, kes pidasid kõige raskemini täidetavaks hekseldamise keeldu PLK esinemisalal vähenes 36%-lt 2017. aastal 20%-ni 2021. aastal. Märgatavalt vähenes ka tootjate osakaal (36%-lt 14%-ni), kes pidasid kõige raskemini täidetavaks nõuet, mille kohaselt peab karjatamise tulemusena 1. oktoobriks kogu taotletaval alal olema visuaalselt tuvastatav, et loomad on alal toitunud selliselt, et rohustu on vähemalt 50 protsendi ulatuses madalaks söödud ning ülejäänud alal on rohustu valdavalt söödud.



■ Rannaniidul ja loopealsel on lubatud ainult karjatamine.

■ PLK esinemisala ei tohi hekseldada.

■ Taotleja või tema esindaja, kes tegeleb poolloodusliku koosluse hooldamisega, peab osalema Keskkonnaameti korraldatud poolloodusliku koosluse hooldamise koolitusel, mis tutvustab arengukava nõudeid.

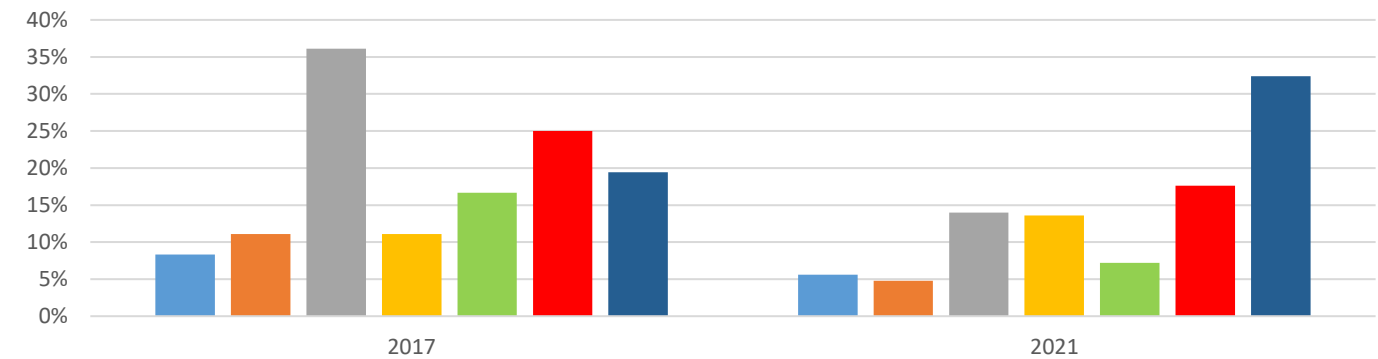
■ Keskkonnaameti poolt seatud lisatingimused ala hooldamiseks PLK heas seisundis hoidmise või parendamise eesmärgil.

■ PLK esinemisala ei tohi niita enne 10. juulit.

■ Niidetav PLK peab olema niidetud ja niide kokku kogutud 1. septembriks.

■ Niidetav PLK, mis on suurem kui 15 hektarit, (v. a puisniit), tuleb niita keskelt-lahku, servast-serva või muul meetodil, kui Keskkonnaamet on andnud selleks nõusoleku. Tööde alustamisest tuleb teavitada Keskkonnaametit.

Joonis 69. Raskemini täidetavad PLK toetuse nõuded taotlejate (2017 n=36, 2021 n=250) hinnangul (vastaja võis valida mitu vastusevarianti)



■ Karjatamisega PLK-l tuleb alustada kaitse-eeskirjas, kaitsekorralduskavas või liigi kaitse ja ohjamise tegevuskavas sätestatud tähtpäeval, selle puudumisel Keskonnaameti nõusolekul vabalt valitud ajal.

■ Rannaalal tuleb alustada karjatamisega hiljemalt 31. mail.

■ Karjatamise tulemusena peab 1. oktoobriks kogu taotletaval alal olema visuaalselt tuvastatav, et loomad on alal toitunud selliselt, et rohustu on vähemalt 50 protsendi ulatuses madalaks söödud ning ülejäänud alal on rohustu valdavalt söödud.

■ Poollooduslikul kooslusel, mille kohta toetust taotletakse, on keelatud anda loomale lisa sööta.

■ Põllumajandusmaal tehtud tegevuste kohta kantakse andmed põlluraamatusse.

■ PLK esinemisalal, mille kohta toetust taotletakse, peab olema kohapeal visuaalselt tuvastatav piir, sealjuures peab piir võimaldama eristada alasid taotletud toetuse ühikumäära järgi.

■ Ükski toetuse nõue ei ole raskesti täidetav.

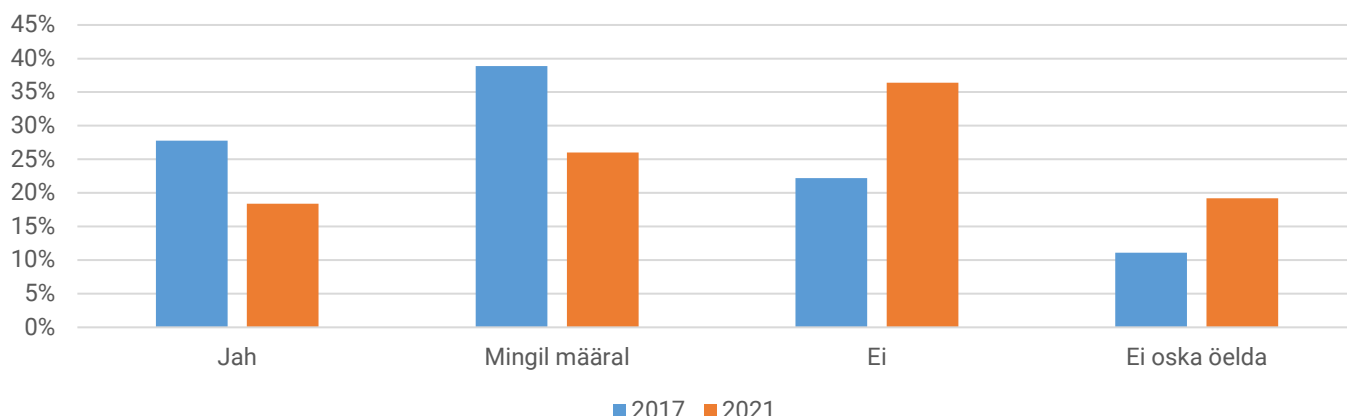
Joonis 70. Raskemini täidetavad PLK toetuse nõuded taotlejate (2017 n=36, 2021 n=250) hinnangul (vastaja võis valida mitu vastusevarianti)

Mõlemal aastal paluti PLK toetuse taotlejatelt meetme nõuete kohta ettepanekuid ja kommentaare. 2017. aastal lisas tähelepanekuid 8 tootjat. Märkiti, et ei tasu välja joonistada karjatamise all olevaid alasid, mida ei ole liigniiskuse tõttu võimalik niita; võiksid lubatud olla vaheaastad, kändude lubatav kõrgus maapinnast võiks olla suurem kui 10 cm; puisniidu ja puiskarjamaa liitus 0,3 või erijuhul 0,5 ei ole koosluse säilitamisel jätkusuutlik, eriti puiskarjamaal, kus loomad järelkasvu ära söövad; ei ole otstarbekas soovitada vähendada suurte kuuskede olemasolu, kuna lambad ja lehmad varjuvad halbade ilmastikuolude korral nende varju; karjatuskoormust võiks kontrollida/nõuda loomühikute alusel, mitte %-dega söödud alast, kuna loomad ei söö kõiki taimi; väiksemate PLK-de hooldajatel pole vahendeid niite kokku kogumiseks ja kohta selle paigutamiseks. Mitmed vastajad pidasid toetusega seonduvaid nõudeid raskesti täidetavateks ning ametnikukeskseteks. 2021. aastal laekus tähelepanekuid 44 ning toodi välja, et soovitakse vähem bürokraatiat ja rohkem paindlikkust nii tähtaegade, hooldusvõtete kui kohustusperioodi osas. Korduvalt toodi välja vajadus tähtaegade ja hooldusvõtete puhul lähtuda konkreetsest alast ning aastast (sõltuvus ilmast). Märkiti, et toetused peaksid olema suuremad ja väiksematel ning raskemini ligipääsetavatel PLK aladel peaks olema kõrgem toetusmäär ha kohta, kui suurtel ja hästi ligipääsetavatel aladel.

Üheks traditsiooniliseks PLK-de hooldamise viisiks on karjatamine ning PLK toetuse üheks eesmärgiks on suurendada põllumajandusloomade abil hooldatavate alade osa, mistõttu küsiti tootjatelt, kas nad karjatavad neil aladel ka loomi. 2017. aasta küsitluses suunati küsimus PLK toetuse taotlejatele (n=36) ning 2021. aastal tootjatele, kes vähemalt osaliselt hooldasid oma valduses olevaid poollooduslikke kooslusi (n=710). Poollooduslikel aladel karjatas loomi 2017. aastal 61% ning 2021. aastal 42% vastanutest.

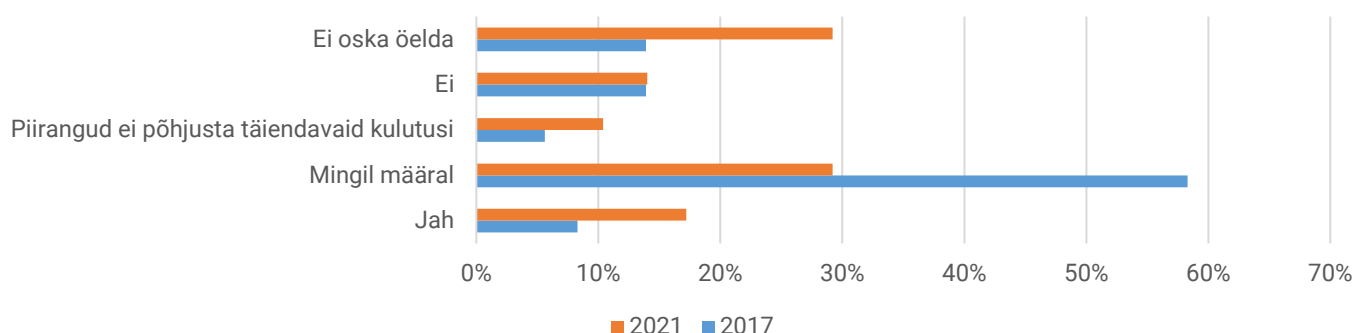
Tootjatelt, kes karjatasid poollooduslikel aladel loomi, küsiti milliseid loomi nad oma valduses olevatel poollooduslikel aladel karjatasid. Enamik tootjatest (2017. aastal 77% ning 2021. aastal 54% vastanutest) karjatas oma poollooduslikel aladel veiseid. Lambaid ja/või kitsi karjatas 2017. aastal 50% ning 2021. aastal 39% vastajatest ning hobuseid karjatas vastavalt 18% ja 24% vastajatest. Vastaja võis valida mitu vastusevarianti.

PLK toetuse taotlejatelt uuriti, kas nad hooldaksid poollooduslikke kooslusi ka selle eest toetust saamata. Jaatavalt vastas 2017. aastal 28% ning 2021. aastal 18% vastanutest (Joonis 71). PLK toetuse taotlejate osakaal, kes ei hooldaks poollooduslikke alasid selle eest toetust saamata, oli 2017. aastal 22% ning 2021. aastal 36% vastanutest.



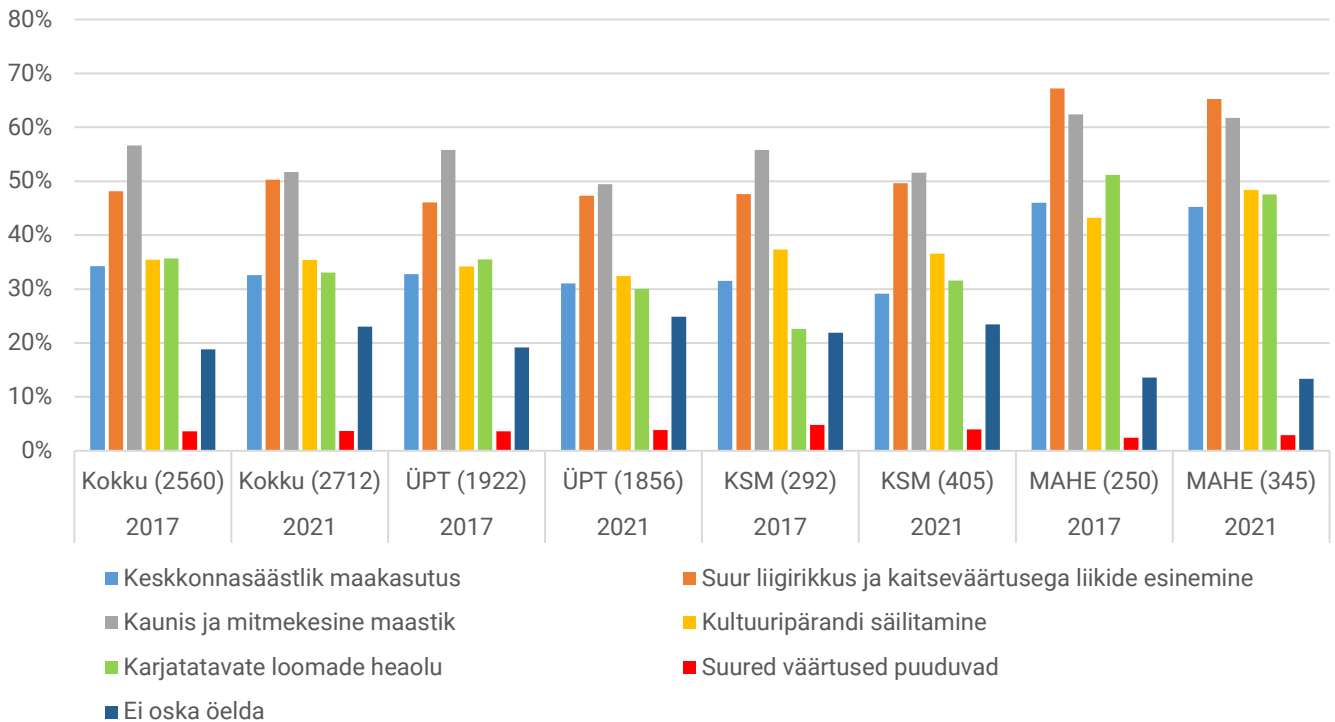
Joonis 71. Küsimustikule vastanud PLK toetuse taotlejate (2017 n=36, 2021 n=250) valmidus PLK-sid hooldada ka selle eest toetust saamata

PLK toetuse taotlejatelt uuriti ka, kas nende arvates kompenseerib poolloodusliku koosluse hooldamise toetus nõuetest tulenevad lisakulutused ja saamata jäänud tulu. Poolloodusliku koosluse hooldamise toetus kompenseeris toetuse nõuetest tulenevad lisakulutused ja saamata jäänud tulu 2017. aastal 8% ning 2021. aastal 17% vastajate hinnangul (Joonis 72). Mingil määral kompenseerivaks pidas PLK toetust 2017. aastal 58% ning 2021. aastal 29% vastanutest. Mõlemal aastal moodustasid tootjad, kelle hinnangul ei kompenseerinud toetus tehtavaid kulutusi ja saamata jäänud tulu, 14% vastajatest.



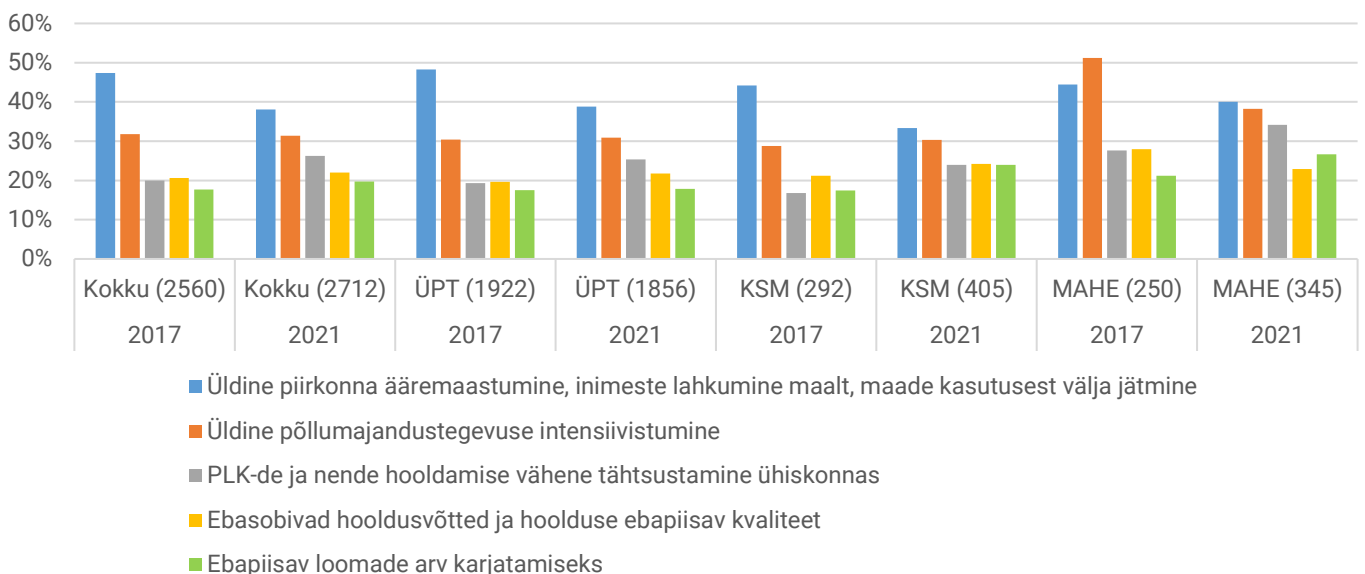
Joonis 72. Küsimustikule vastanud PLK toetuse taotlejate (2017 n=36, 2021 n=250) hinnang toetuse nõuetest tulenevate lisakulutuste ja saamata jäänud tulu piisavale kompenseerimisele PLK toetuse läbi

Mõlemal aastal uuriti kõigilt küsimustikule vastanutelt, millised on nende hinnangul poollooduslike koosluste suurimad väärtused. Kõigi vastanute seas oli populaarseimaks vastusevariandiks mõlemal aastal „Kaunis ja mitmekesine maastik“, mida valis 2017. aastal 57% ja 2021. aastal 52% vastajatest (Joonis 73). Erinevalt ÜPT ja KSM toetuse taotlejatest, näevad MAHE toetuse taotlejad PLK-de suurima väärtusena suurt liigirikkust ja kaitseväärtusega liikide esinemist.

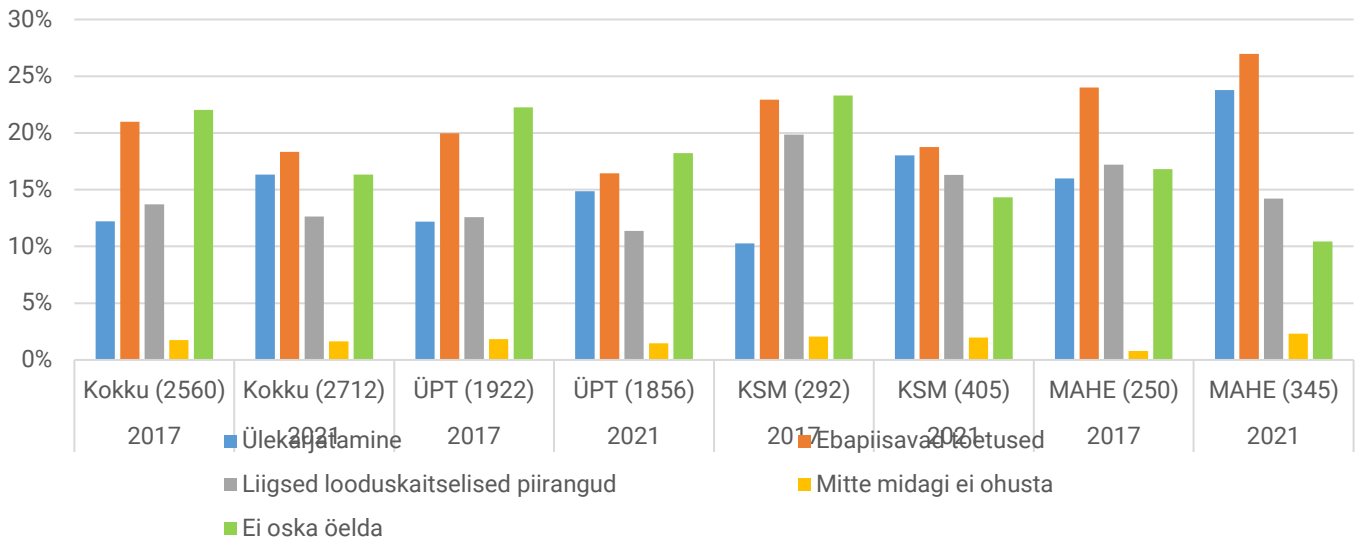


Joonis 73. Poollooduslike koosluste suurimad väärtused tootjate hinnangul olenemata sellest, kas nende omandis või kasutuses on PLK-sid (vastaja võis valida mitu vastusevarianti)

Poollooduslike koosluste väärtuste säilimist ohustavad vastanute hinnangul enim üldine piirkonna ääremaastumine, inimeste lahkumine maalt, maade kasutusest välja jätmine (vastusevarianti valis 2017. aastal 47% ning 2021. aastal 38% vastanutest; Joonis 74; Joonis 75). Esile kerkisid ka vastusevariandid „Üldine põllumajandustegevuse intensiivistumine“, „PLK-de ja nende hooldamise vähene tähtsustamine ühiskonnas“ ning „Ebasobivad hooldusvõtted ja hoolduse ebapiisav kvaliteet“. Mõlemal aastal leidis 2% vastanutest (küsimus esitati kõigile, ka neile, kellel ei pruugi olla kokkupuudet PLK-dega), et poollooduslike koosluste väärtuste säilimist ei ohusta miski. MAHE toetuse taotlejate seas oli võrreldes ÜPT ja KSM toetuse taotlejatega, enam tootjaid, kes nägid PLK-de väärtuste säilimist ohustava tegurina üldist põllumajandustegevuse intensiivistumist.

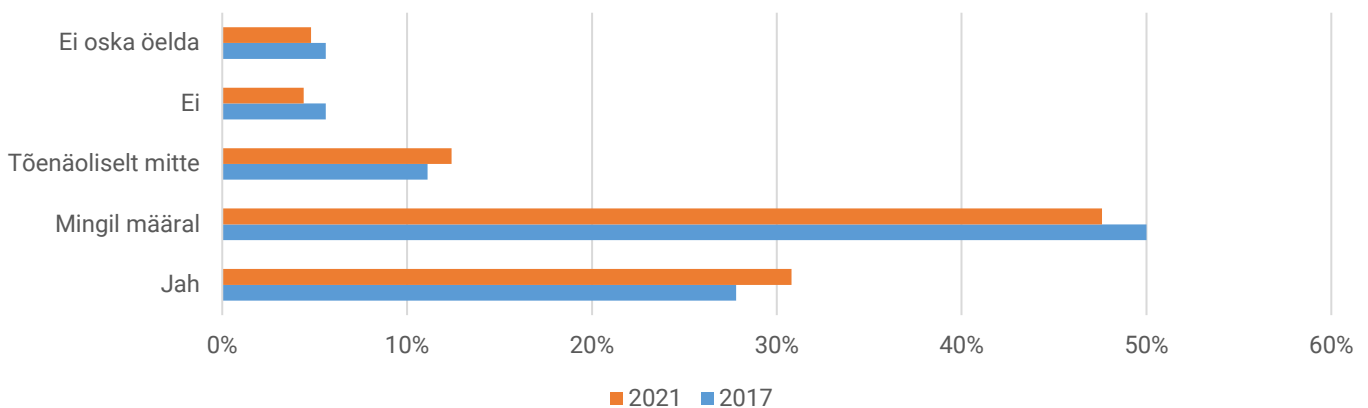


Joonis 74. Põhilised tegurid, mis ohustavad poollooduslike koosluste väärtuste säilimist tootjate hinnangul olenemata sellest, kas nende omandis või kasutuses on PLK-sid (vastaja võis valida mitu vastusevarianti)



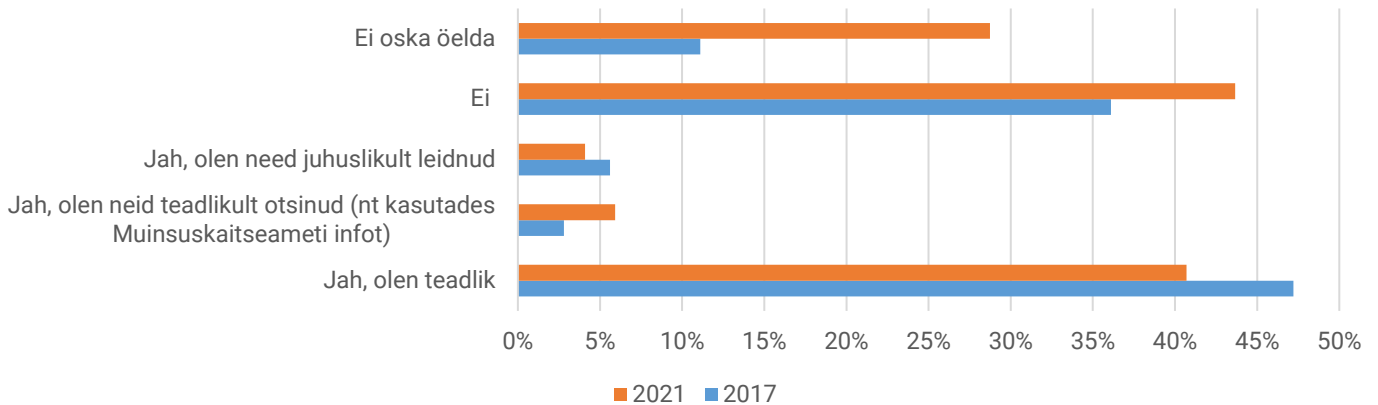
Joonis 75. Põhilised tegurid, mis ohustavad poollooduslike koosluste väärtuste säilimist tootjate hinnangul olenemata sellest, kas nende omandis või kasutuses on PLK-sid (vastaja võis valida mitu vastusevarianti)

PLK toetuse taotlejatele uuriti, kas nende hinnangul aitab PLK toetus kaasa maapiirkonna elujõulisuse ja jätkusuutlikkuse kasvule. 2017. ja 2021. aastal oli vastuste jaotumine üsna sarnane (Joonis 76). Tootjaid, kelle hinnangul aitab PLK toetus kaasa maapiirkonna elujõulisuse ja jätkusuutlikkuse kasvule, oli 2017. aastal 28% ning 2021. aastal 31% vastanutest. Vastusevariandi „Mingil määral“ valisid mõlemal aastal ligi pooled vastanutest. Tootjate osakaal, kelle hinnangul ei aita PLK toetus kaasa maapiirkonna elujõulisuse ja jätkusuutlikkuse kasvule, oli 2017. aastal 6% ning 2021. aastal 4% vastanutest.



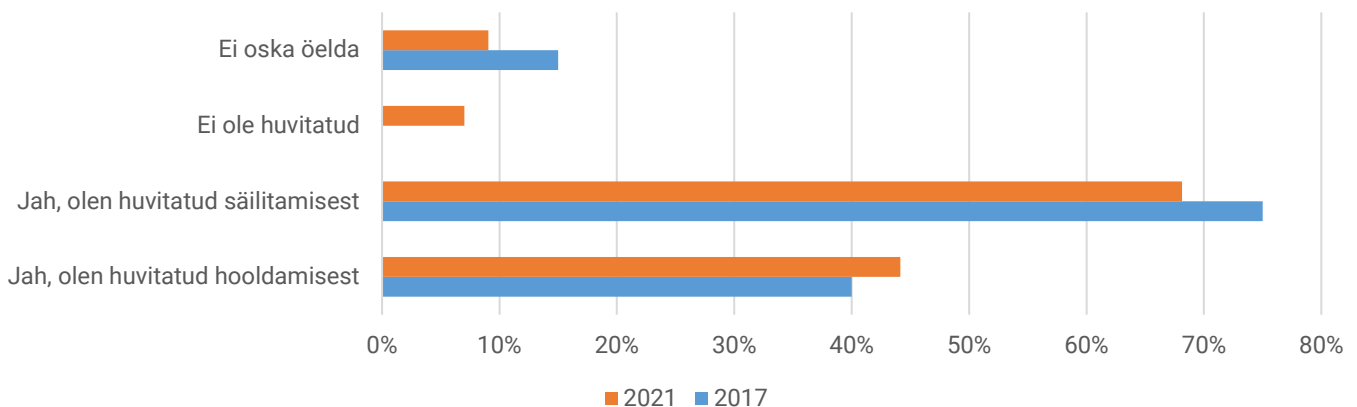
Joonis 76. Poolloodusliku koosluse hooldamise toetuse võimalik abi maapiirkonna elujõulisuse ja jätkusuutlikkuse kasvule PLK toetuse taotlejate (2017 n=36, 2021 n=250) hinnangul

Küsitluste käigus selgitati välja ka, kas tootjad olid teadlikud oma valduses olevatel poollooduslikel kooslustel asuvatest pärandkultuuri objektidest. 2017. aastal suunati küsimus kõigile PLK toetuse taotlejatele. 2021. aastal laiendati vastajate hulka ning küsimus suunati poollooduslike kooslusi hooldavatele tootjatele. Oma valduses olevatel poollooduslikel kooslustel asuvatest pärandkultuuri objektidest oli teadlik 2017. aastal 47% ning 2021. aastal 41% vastanutest (Joonis 77). Tootjaid, kes olid teadlikud ning olid pärandkultuuri objekte teadlikult otsinud (nt kasutades Muinsuskaitseameti infot) oli 2017. aastal 3% ning 2021. aastal 6% vastajatest. Juhuslikult leidis pärandkultuuri objekte 2017. aastal 6% ning 2021. aastal 4% vastajatest. Tootjate osakaal, kes oma valduses olevatel poollooduslikel kooslustel asuvatest pärandkultuuri objektidest teadlikud ei olnud, oli 2017. aastal 36% ning 2021. aastal 44% vastajatest.



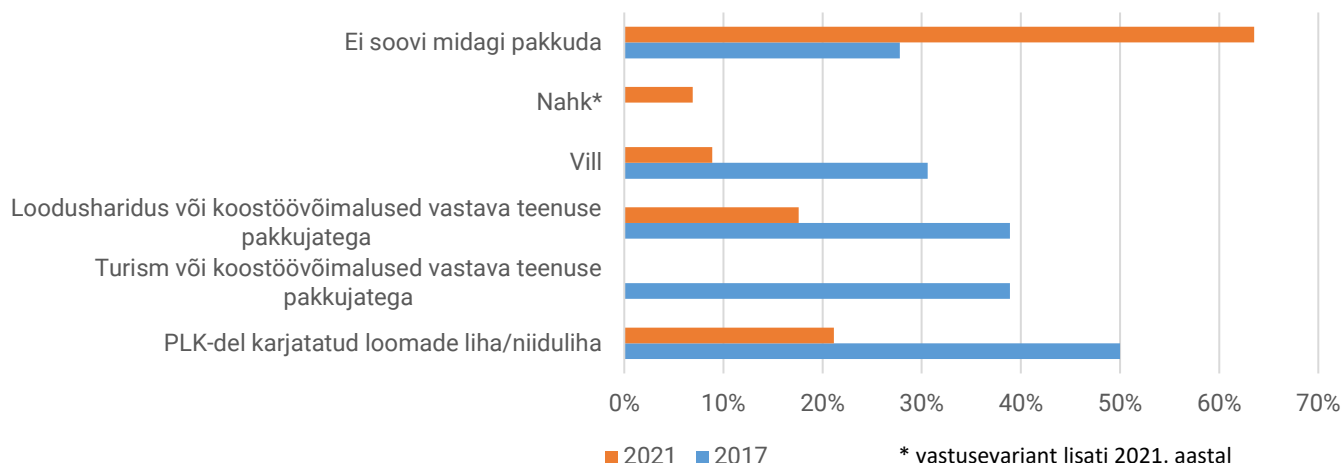
Joonis 77. Tootjate (2017 n=36, 2021 n=710) teadlikkus oma valduses olevatel PLK-del asuvatest pärandkultuuri objektidest (vastaja võis valida mitu vastusevarianti)

Tootjatelt, kes vastasid eelmisele küsimusele, et on teadlikud oma poollooduslikel aladel paiknevatest pärandkultuuri objektidest, küsiti kas nad on huvitatud oma maal paiknevate pärandkultuuri objektide hooldamisest ja säilitamisest. Enamik tootjatest (2017. aastal 75% ning 2021. aastal 68% vastanutest) olid huvitatud pärandkultuuri objektide säilitamisest (Joonis 78). Tootjaid, kes olid huvitatud pärandkultuuri objektide hooldamisest, oli 2017. aastal 40% ning 2021. aastal 44%.



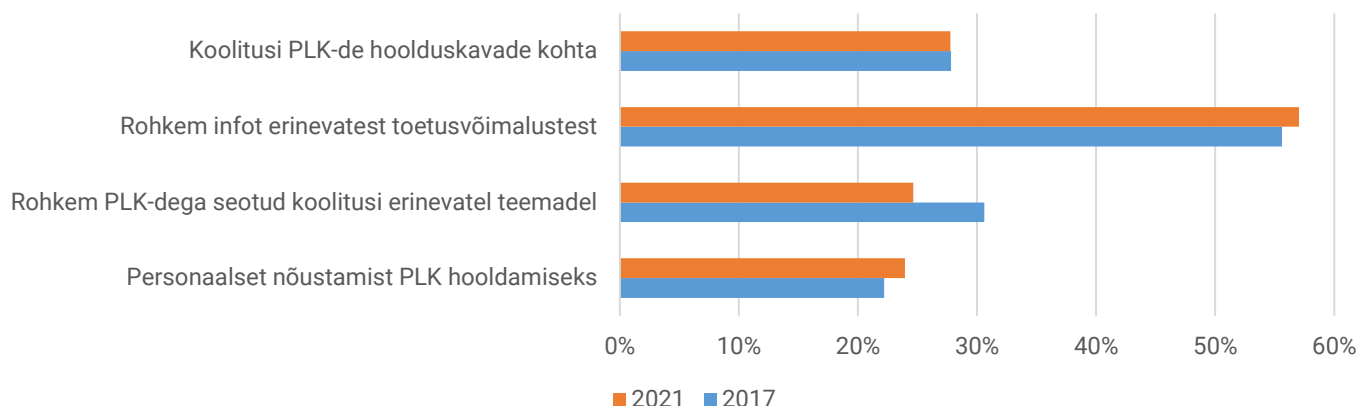
Joonis 78. Poollooduslikke kooslusi hooldavate ja sealsetest pärandkultuuri objektidest teadlike tootjate (2017 n=20, 2021 n=342) huvi objekte hooldada ja säilitada (vastaja võis valida mitu vastusevarianti)

Järgmiseks küsiti, milliseid PLK elupaikadel põhinevaid tooteid ja teenuseid oleks tootjad valmis pakkuma. 2017. aastal suunati küsimus kõigile PLK toetuse taotlejatele. 2021. aastal laiendati vastajate hulka ning küsimus suunati poollooduslikke kooslusi hooldavatele tootjatele. Tehnilise vea tõttu ei saanud 2021. aastal valida vastusevarianti „Turism või koostöövõimalused vastava teenuse pakkujatega“ ning 2021. aastal lisati küsimusele uus vastusevariant „Nahk“. Valdav osa PLK-sid hooldavatest tootjatest (64%) ei soovinud 2021. aastal pakkuda PLK elupaikadel põhinevaid tooteid ega teenuseid (Joonis 79). 2017. aastal, kui küsimusele vastasid vaid PLK toetuse taotlejad, oli tootjate osakaal, kes midagi pakkuda ei soovinud, 28%. Tootjad oleksid valmis pakkuma ka PLK-del karjatatud loomade liha, turismiteenuseid ning loodusharidusteenuseid.



Joonis 79. Tootjate (2017 n=36, 2021 n=710) valmidus PLK elupaikadel põhinevaid tooteid ja teenuseid pakkuda

PLK hooldajatelt (2017. aastal suunati küsimus kõigile PLK toetuse taotlejatele ja 2021. aastal laiendati vastajate hulka ning küsimus suunati kõigile poollooduslikke kooslusi hooldavatele tootjatele) küsiti millist tuge nad vajaksid. Vastustest selgus, et vajatakse rohkem infot erinevatest toetusvõimalustest (2017. aastal 56% ning 2021. aastal 57% vastajatest; Joonis 80). 2017. aastal märkis 31% vastanutest, et vajaks rohkem PLK-dega seotud koolitusi erinevatel teemadel, 2021. aastal valis nimetatud vastusevariandi 25% vastajatest. Koolitusi PLK-de hoolduskavade kohta vajas mõlemal aastal 28% vastanutest. Personaalset nõustamist PLK-de hooldamiseks vajas 2017. aastal 22% ning 2021. aastal 24% vastanutest.



Joonis 80. Vajalik tugi poollooduslikke kooslusi hooldavate tootjate (2017 n=36, 2021 n=710) hinnangul (vastaja võis valida mitu vastusevarianti)

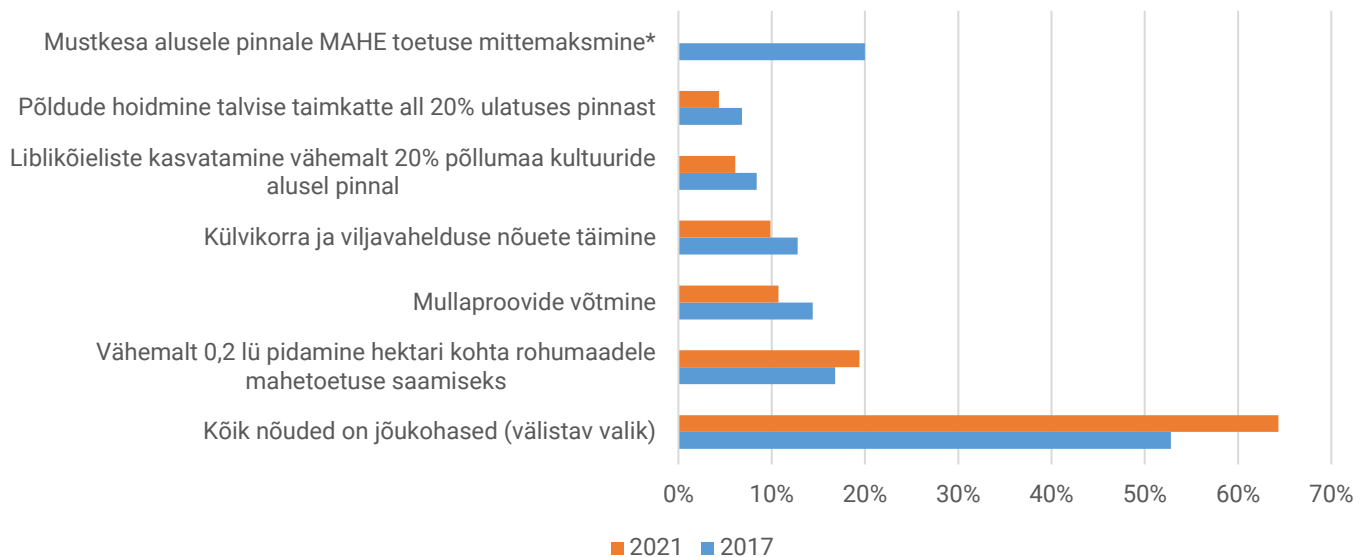
Mahepõllumajandus

Mahepõllumajandustoetuste (mahepõllumajandusele ülemineku toetus ja mahepõllumajandusega jätkamise toetus) eesmärkideks on arendada mahepõllumajandust, suurendada bioloogilist ja maastikulist mitmekesisust, parandada mullaviljakust, veekvaliteeti ning loomade heaolu.

Mahepõllumajandustoetuste (MAHE) taotlejaid oli küsitlusele vastajate seas 2017. aastal 10% (n=250, neist mahepõllumajandusega jätkajaid 219 ja mahepõllumajandusele ülemineku toetuse taotlejaid 31). MAHE toetuste taotlejaid oli 2021. aastal küsitlusele vastanute seas 13% (n=345, neist mahepõllumajandusega jätkajaid 327 ja mahepõllumajandusele ülemineku toetuse taotlejaid 18).

MAHE toetuse taotlejatel paluti hinnata, millised MAHE toetuse nõuded või tegevused on kõige raskemini täidetavad (vastaja võis valida mitu vastusevarianti). 2017. aasta küsitluses olnud vastusevarianti „Mustkesa alusele pinnale

MAHE toetuse mittemaksmine“ eemaldati 2021. aasta küsitlusest, sest vastusevariant ei vasta esitatud küsimusele. Mõlemal aastal olid enamikule MAHE taotlejatele (2017. aastal 53% ja 2021. aastal 64% vastajatest) kõik nõuded jõukohased (Joonis 81). Veidi suurenes vastajate osakaal, kes hindasid kõige raskemini täidetavaks nõuet pidada rohumaadel vähemalt 0,2 lü hektari kohta (2017. aastal 17% vastajatest ning 2021. aastal 19% vastajatest).



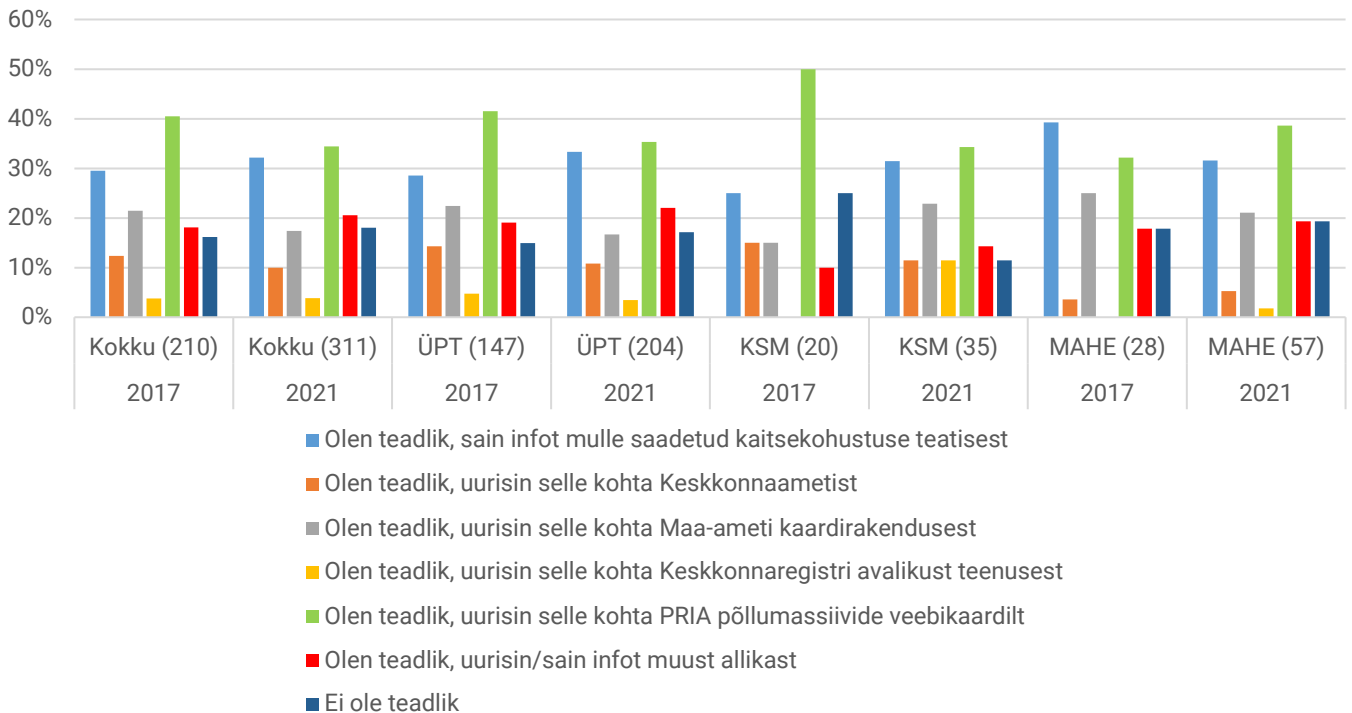
Joonis 81. MAHE toetuse taotlejate (2017 n=250, 2021 n=345) hinnang, millised MAHE toetuse nõuded või tegevused on kõige raskemini täidetavad (vastaja võis valida mitu vastusevarianti)

Natura 2000 toetus põllumajandusmaale

NAT toetuse eesmärgiks on tagada Natura 2000 võrgustiku aladel looduskaitse nõudeid järgiv põllumajanduslik tegevus ning hüvitada sealsetel aladel looduskaitse eesmärgist tulenevate kitsenduste ning linnu- ja loodusdirektiivist tulenevate nõuete täitmiseks tehtud kulutusi ja saamata jäänud tulu. Tootjate kõrgem teadlikkus oma Natura 2000 aladel paiknevatest loodusväärtustest on oluline, kuna sellisel juhul väheneb eeldatavasti oht, et väärtusi teadmatusel kuidagi kahjustatakse. Ka on teadlikud ja loodusväärtusi hindavad tootjad tõenäoliselt leplikumad kaitsekohustusest tulenevate erinevate piirangute suhtes.

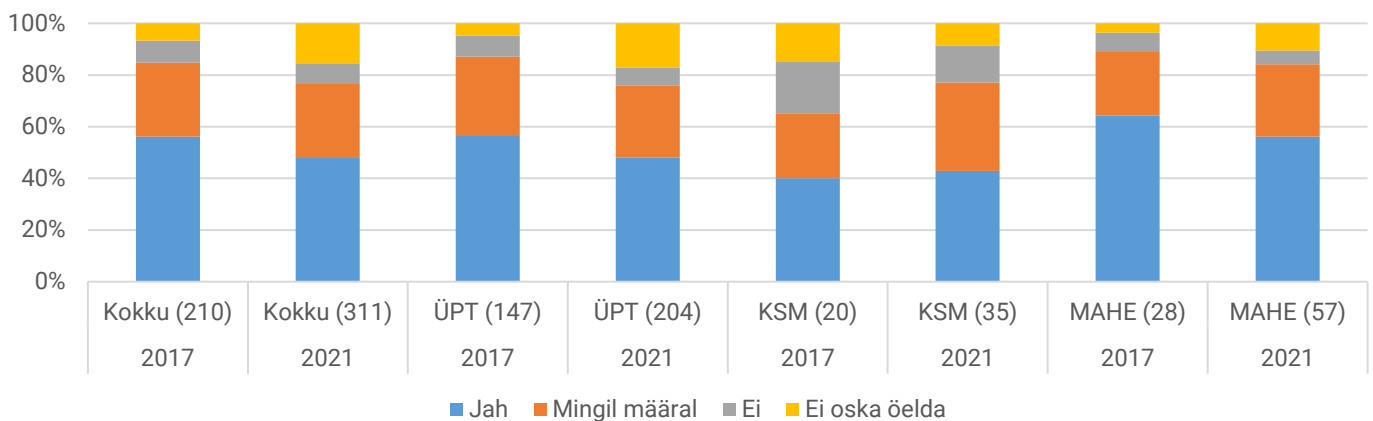
Natura 2000 võrgustikku kuuluva põllumajandusmaaga seotud küsimustele vastasid olenevalt küsimusest, kas kõik Natura 2000 põllumajandusmaa toetust (NAT) taotlenud tootjad või teatud tingimustel väiksem arv tootjaid. Vastajate arv ning vastamise eeltingimused on iga küsimuse juures eraldi välja toodud.

Alustuseks küsiti NAT toetuse taotlejalt, kas ja missuguse allika kaudu on nad teadlikud oma põllumajandusmaal paiknevatest Natura 2000 loodusväärtustest (näiteks liigid, elupaigad). Enamik NAT toetuste taotlejatest olid teadlikud oma põllumajandusmaal paiknevatest Natura 2000 loodusväärtustest ning valdavalt olid infot saanud PRIA põllumassiivide veebikaardilt, kaitsekohustuse teatisest ning Maa-ameti kaardirakendusest (Joonis 82). Enim vähenes tootjate osakaal, kes said infot PRIA põllumassiivide kaardilt (2017. aastal 40% ning 2021. aastal 34% kõigist vastanutest) ning muutus oli suurim KSM toetuse taotlejate seas. Tootjate osakaal, kes ei olnud teadlikud oma põllumajandusmaal paiknevatest Natura 2000 loodusväärtustest, oli 2017. aastal suurim KSM toetuse taotlejate seas (25% KSM toetuse taotlejatest) ning 2021. aastal MAHE toetuse taotlejate seas (19% MAHE toetuse taotlejatest).



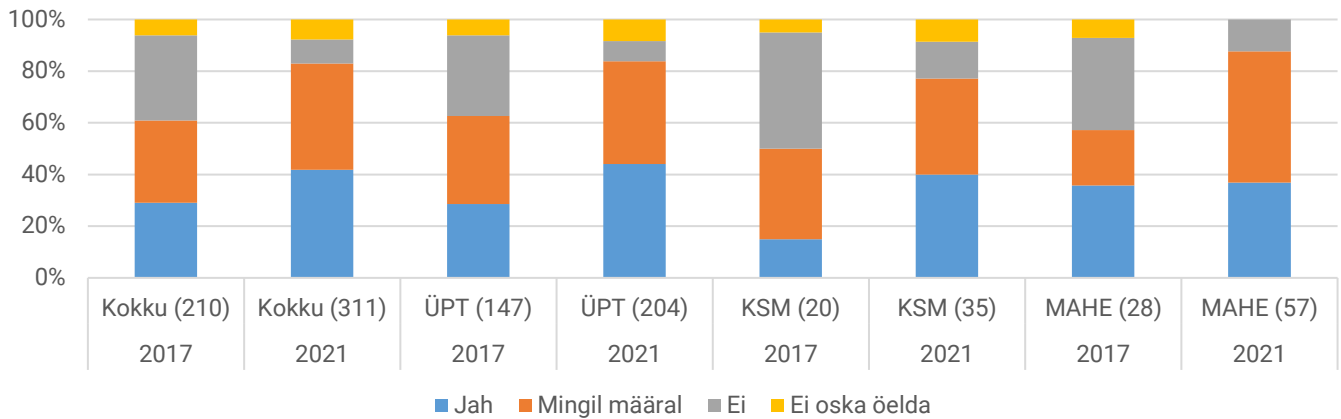
Joonis 82. NAT toetuse taotlejate teadlikkus oma põllumajandusmaal paiknevatest Natura 2000 loodusväärtustest ning teadmiste allikad (vastaja võis valida mitu vastusevarianti)

NAT toetuse taotlejate osakaal, kes olid rahul, et nende põllumajandusmaa on Natura 2000 võrgustiku osa, oli 2017. aastal 56% ning 2021. aastal 48%. Mingil määral oli rahul mõlemal aastal 29% vastanutest ning rahul ei olnud 2017. aastal 9% ning 2021. aastal 8% vastanutest (Joonis 83).



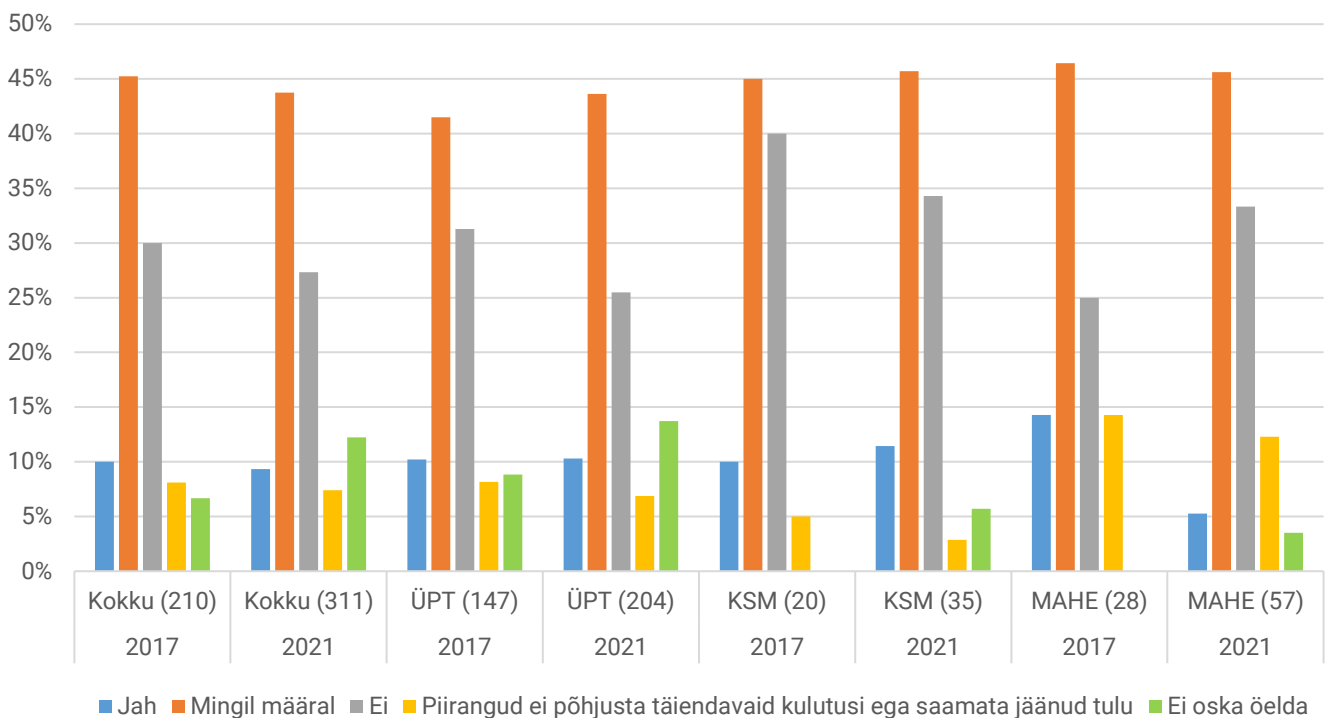
Joonis 83. NAT toetuse taotlejate hinnang oma rahulolule seoses põllumajandusmaa Natura 2000 võrgustiku osaks olemisega

Järgnevalt paluti NAT toetuse taotlejatel hinnata, kas NAT toetus toetas nende tegevuse jätkamist praeguses asukohas. Võrreldes 2017. aasta ning 2021. aasta vastuseid selgus, et tootjate osakaal, kelle hinnangul NAT toetus toetas või toetas mingil määral nende tegevuse jätkamist praeguses asukohas, suurenes (Joonis 84). Tootjate osakaal, kelle hinnangul NAT toetus ei toetanud piisavalt nende tegevuse jätkamist praeguses asukohas vähenes 33%-lt 9%-ni.



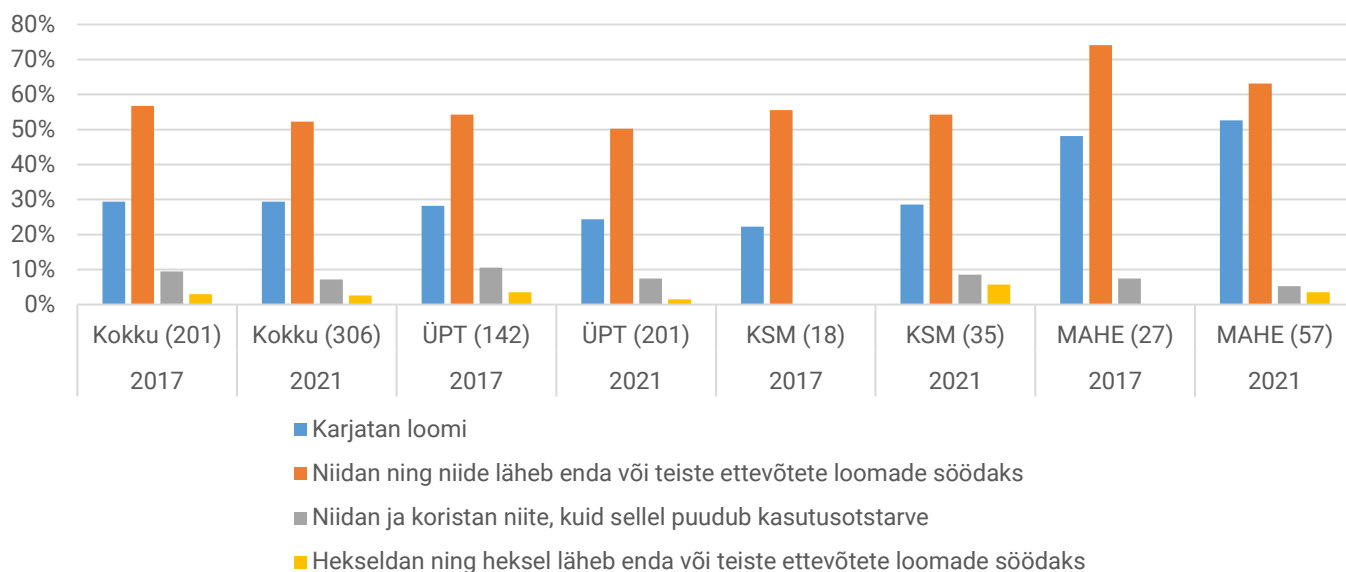
Joonis 84. NAT toetuse taotlejate hinnang, kas NAT toetus toetas tegevuse jätkamist praeguses asukohas

Natura 2000 toetus põllumaale kompenseeris või mingil määral kompenseeris enamiku tootjate hinnangul vastavale alale kehtestatud looduskaitsepiiranguid (Joonis 85). 2017. aasta ja 2021. aasta vastuseid võrreldes selgus, et MAHE toetuse taotlejate seas langes tootjate osakaal, kelle hinnangul kompenseeris NAT toetus alale kehtestatud looduskaitsepiiranguid, 14%-lt 5%-ni. KSM toetuse taotlejate seas langes tootjate osakaal 40%-lt 34%-ni, kelle hinnangul ei kompenseerinud NAT toetus alale kehtestatud piiranguid.

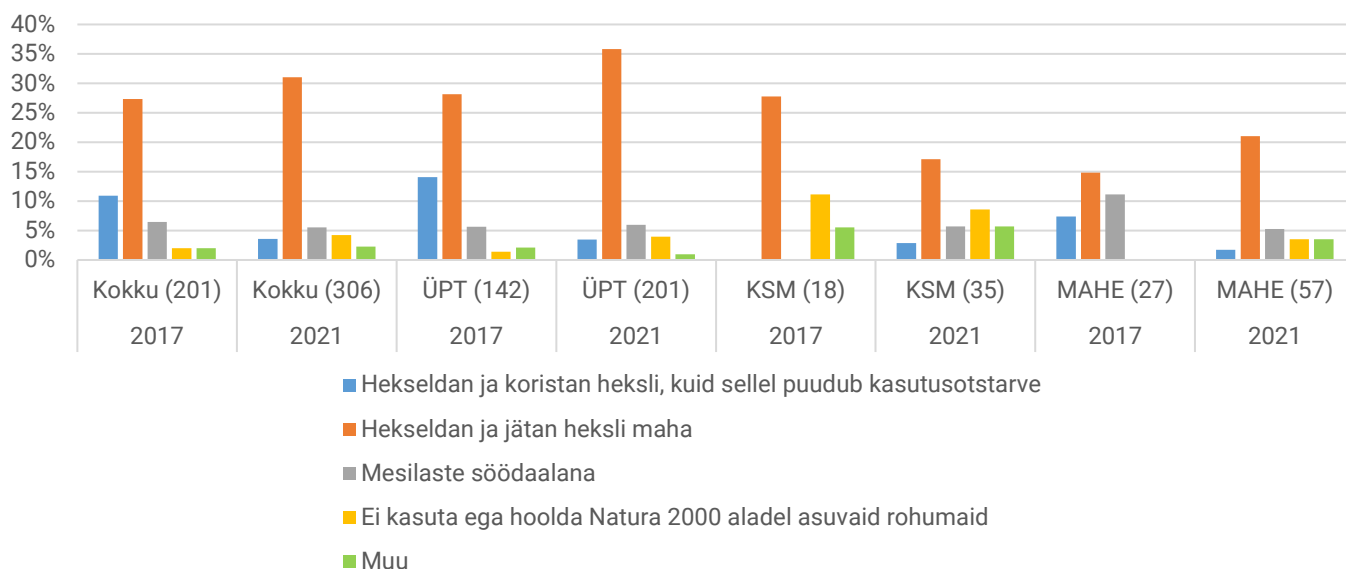


Joonis 85. NAT toetuse taotlejate hinnang, kas toetus kompenseeris alale kehtestatud looduskaitsepiiranguid

NAT taotlejatel, kelle ettevõttes oli lühiajalisi ja/või püsirohumaid, sealhulgas poollooduslikke kooslusi, küsiti, kuidas nad kasutavad või hooldavad oma Natura 2000 aladel asuvaid rohumaid. Enamik (2017. aastal 57% ning 2021. aastal 52%) vastanutest niitis Natura 2000 aladel asuvaid rohumaid ning nende kasutati enda või teiste ettevõtete loomade sööda (Joonis 86; Joonis 87). Nimetatud aladel karjatas loomi mõlemal küsitlusaastal 29% vastanutest. Natura 2000 aladel paiknevate rohumaade hekseldamine oli samuti populaarne ning enamik tootjatest jättis heksli maha. Märkatavalt vähenenes tootjate osakaal (2017. aastal 11% ning 2021. aastal 4% vastanutest), kes hekseldasid ning koristasid heksli, kuigi sellele puudus kasutusotstarve.

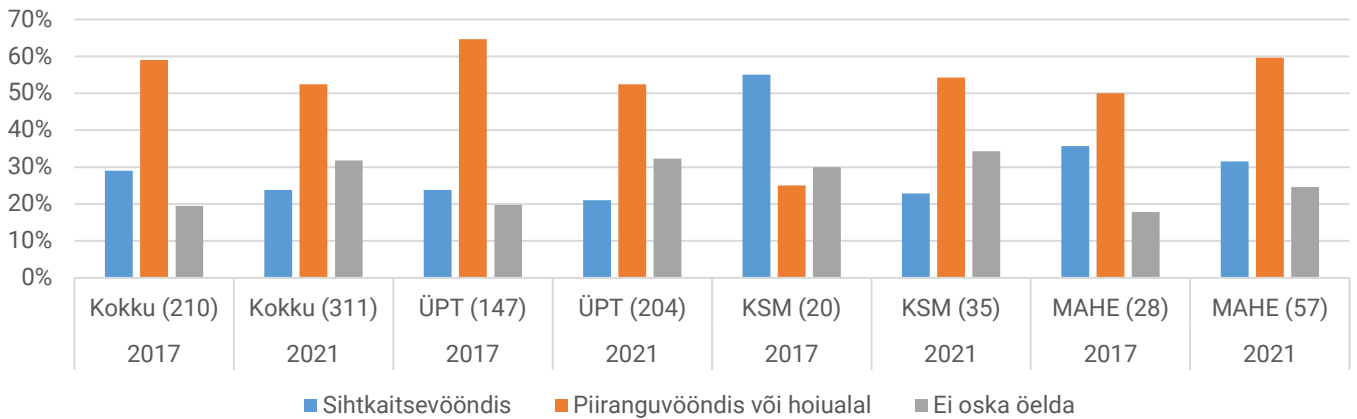


Joonis 86. NAT toetuse taotlejate, kellel on lühiajalisi ja/või püsirohumaid, sh poollooduslikke kooslusi, Natura 2000 aladel asuvate rohumaade kasutus- või hooldusviis (vastaja võis valida mitu vastusevarianti)



Joonis 87. NAT toetuse taotlejate, kellel on lühiajalisi ja/või püsirohumaid, sh poollooduslikke kooslusi, Natura 2000 aladel asuvate rohumaade kasutus- või hooldusviis (vastaja võis valida mitu vastusevarianti)

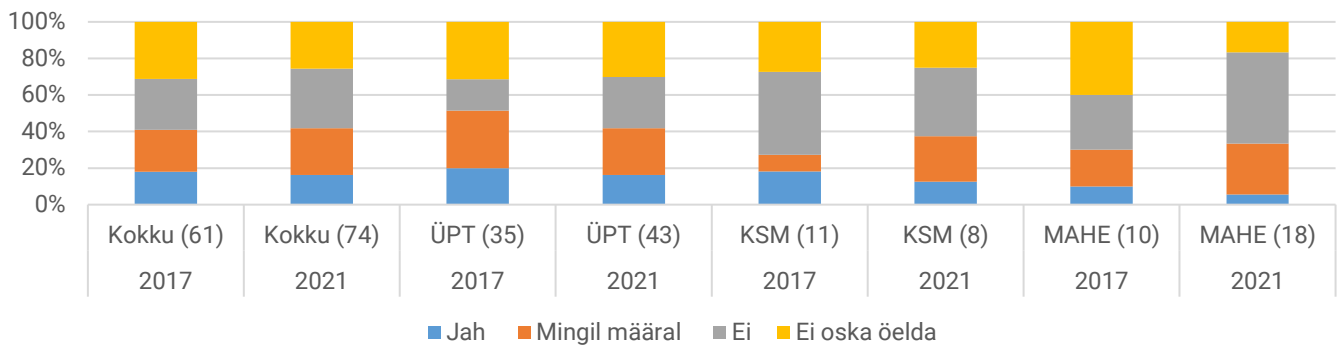
NAT toetuse taotlejatest rohkem kui poolte (2017. aastal 59% ja 2021. aastal 52% vastajatest) maa paiknes piiranguvööndis või hoiualal (Joonis 88). Sihtkaitsevööndis asus 2017. aastal 29% ning 2021. aastal 24% vastajate Natura 2000 põllumajandusmaa.



Joonis 88. NAT toetuse taotlejate põllumajandusmaa paiknemine erineva rangusastmega kaitsevööndites (vastaja võis valida mitu vastusevarianti)

Sihtkaitsevöönd on kaitseala maa- või veeala seal väljakujunenud või kujundatavate looduslike ja poollooduslike koosluste säilitamiseks. Vastavalt looduskaitseadusele on kaitseala sihtkaitsevööndis majandustegevus üldiselt keelatud. Küll aga võib kaitse-eeskirjaga lubada muuhulgas olemasolevate maaparandussüsteemide hoiutoid ja veerežiimi taastamist, samuti poollooduslike koosluste ilme ja liigikoosseisu tagamiseks ning kaitsealuste liikide elutingimuste säilitamiseks vajalikku tegevust.

NAT toetust taotlenud tootjatelt, kelle põllumajandusmaa paikneb sihtkaitsevööndis, küsiti, kas nende arvates on sihtkaitsevööndi piirangud põllumajandusmaal liiga ranged. Tootjate osakaal, kes pidasid sihtkaitsevööndi piiranguid põllumajandusmaal liiga rangeks, oli 2017. aastal 18% ning 2021. aastal 16% ning mingil määral liiga rangeks pidas piiranguid vastavalt 23% ja 26% vastajatest (Joonis 89). Tootjate osakaal, kes piiranguid liiga rangeks ei pidanud, oli 2017. aastal 28% ning 2021. aastal 32%. KSM toetuse taotlejate seas langes vastajate osakaal, kes piiranguid liiga rangeks ei pidanud, d 45%-lt 38%-ni. Samas, MAHE toetuse taotlejate seas oli muutus vastupidine. 2017. aastal hindas 30% MAHE toetuse taotlejatest, et piirangud ei ole liiga ranged ning 2021. aastal valis sama vastusevariandi 50% MAHE toetuse taotlejatest.

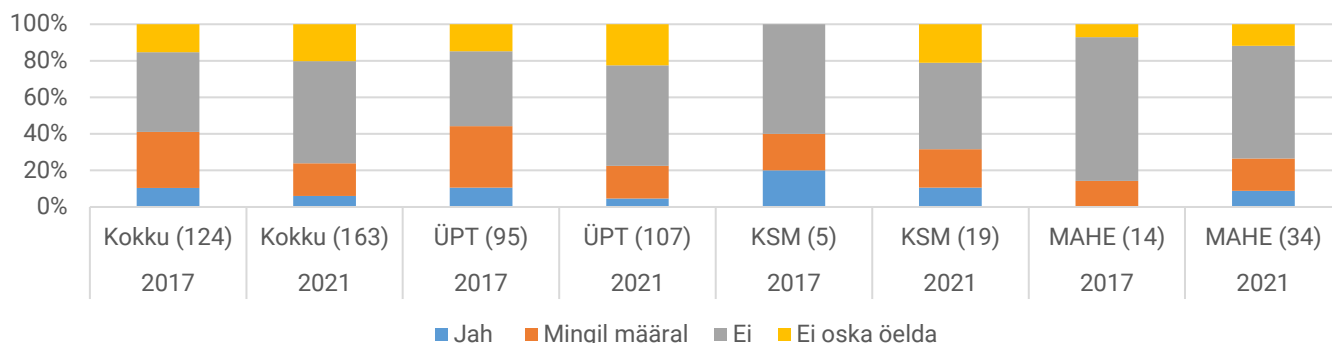


Joonis 89. NAT toetuse taotlejate hinnang, kas sihtkaitsevööndi piirangud põllumajandusmaal on liiga ranged

Piiranguvööndis on majandustegevus lubatud, arvestades looduskaitseaduses paika pandud kitsendusi. Näiteks on piiranguvööndis keelatud uue maaparandussüsteemi rajamine ning biotsiidi, taimekaitsevahendi ja väetise kasutamine (kui kaitse-eeskirjaga teisiti ei sätestata). Erinevalt sihtkaitsevööndist on piiranguvööndis lubatud (maastiku)sõidukiga sõitmine põllumajandustööde tegemisel. Kaitse-eeskirjaga võib piiranguvööndis seada tingimusi maastikuilme ning koosluse loodusliku tasakaalu, liikide ja vanuse mitmekesisuse säilitamiseks. Hoiuala moodustatakse loodusliku loomastiku, taimestiku ja seenestiku soodsa seisundi tagamiseks, kui see ei ole tagatud muul looduskaitseadusega sätestatud viisil. Hoiuala puhul peab kinnisasja valdaja vähemalt kuu aega enne tööde alustamist esitama hoiuala valitsejale biotsiidi ja taimekaitsevahendi kasutamise, loodusliku ja poolloodusliku rohumaa ning poldri kultiveerimise ja väetamise korral teatise. Hoiuala valitseja hindab kavandatud tegevusi ning tegutseb järgnevalt: kinnitab selle, kui kavandatud tööd on lubatud; teatab teatise esitajale tingimused, mida järgides võib kavandatud töid teha; keelab tööd,

mis ohustavad hoiuala kaitstavate liikide või elupaikade soodsa seisundi säilimist, mille tagamiseks hoiuala on moodustatud.

NAT toetuse taotlejatel, kelle põllumajandusmaa paikneb piiranguvööndis või hoiualal, uuriti, kas neil jääb kehtestatud piirangute tõttu seelsel põllumajandusmaal midagi tegemata. Võrreldes 2017. ja 2021. aasta vastuseid selgus, et tootjate osakaal, kellel ei jäänud piirangute tõttu põllumajandusmaal midagi tegemata, tõusis 44%-lt 56%-ni (Joonis 90). Mõlemal küsitlusaastal olid KSM toetuse taotlejad need, kellel jääb piiranguvööndis või hoiuala kehtestatud piirangute tõttu midagi tegemata, vastavalt 20% ja 11% vastanutest.



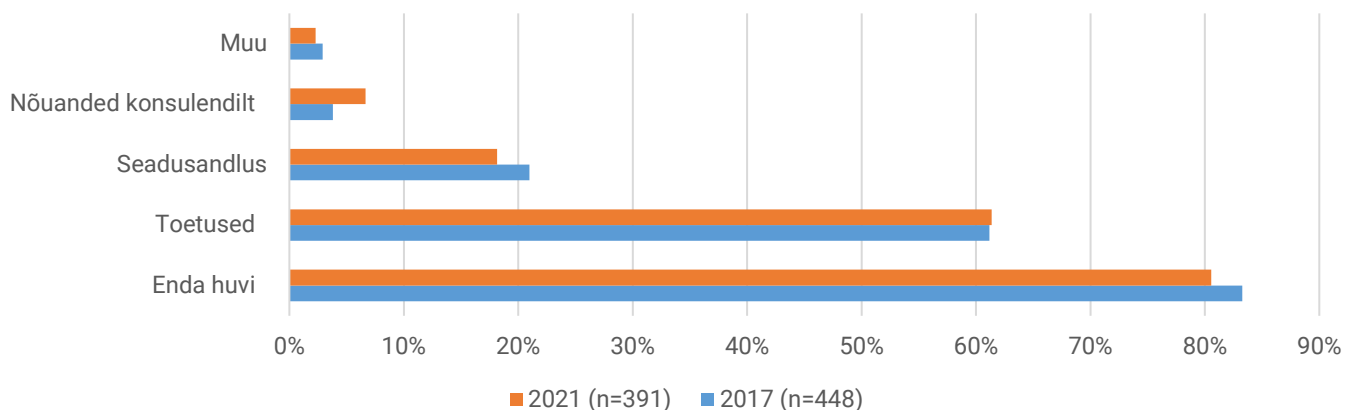
Joonis 90. NAT toetuse taotlejate hinnang, kas neil jääb piiranguvööndis või hoiualal paikneval põllumajandusmaal kehtestatud piirangute tõttu midagi tegemata

Loomade heaolu

Loomade heaolu toetuse (LHT) eesmärgiks on tõsta loomakasvatajate teadlikkust loomade heaolust ja toetada põllumajandustootjaid, kes täidavad loomade heaolu kõrgemaid nõudeid, parandades sellega loomade heaolu ja tervist ning tagades neile loomuosasemad pidamistingimused.

Loomade heaolu toetuse taotlejaid oli küsitlusele vastajate seas 2017. aastal 18% (n=448) ning 2021. aastal 14% (n=391).

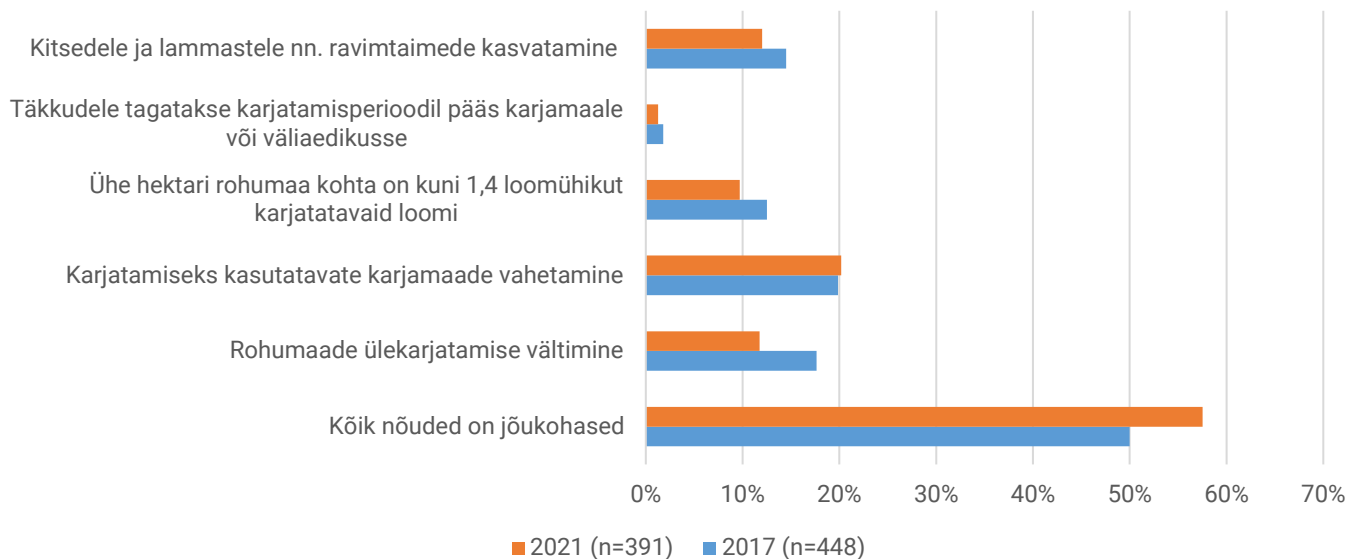
LHT toetuse taotlejatel küsiti, mis motiveerib neid täitma loomade heaolu kõrgemaid nõudeid (vastaja võis valida mitu vastusevarianti). Enamik vastajatest (2017. aastal 83% ja 2021. aastal 81%) tõi välja, et peamiseks motivaatoriks on enda huvi (Joonis 91). Mõlemal aastal vastas 61%, et neid motiveerivad loomade heaolu kõrgemaid nõudeid täitma toetused.



Joonis 91. LHT toetuse taotlejate (2017 n=448, 2021 n=391) motivaatorid loomade heaolu kõrgemate nõuete täitmiseks (vastaja võis valida mitu vastusevarianti)

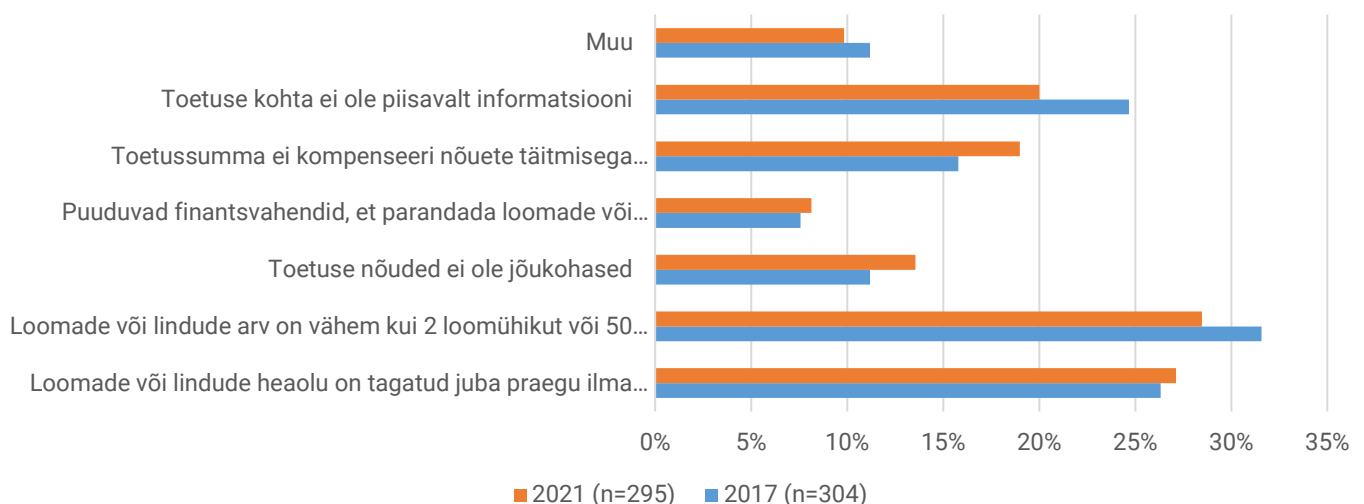
Võrreldes 2017. ja 2021. aasta küsitluste vastuseid selgus, et suurenes nende LHT taotlejate osakaal, kellele olid kõik LHT nõuded ja tegevused jõukohased, (Joonis 92). 2017. aastal olid kõik LHT nõuded jõukohased 50% ning 2021. aastal

58% vastanutest. Raskemini täidetavateks nõueteks ja tegevusteks olid: karjatamiseks kasutatavate karjamaade vahetamise nõue (mõlemal aastal 20% vastanutest), rohumaade ülekarjatamise vältimine (2017. aastal 18% ning 2021. aastal 12% vastanutest) ning kitsedele ja lammastele ravimtaimede kasvatamine (2017. aastal 15% ja 2021. aastal 12% vastajatest).



Joonis 92. LHT toetuse taotlejate (2017 n=448, 2021 n=391) hinnang, millised LHT nõuded või tegevused on kõige raskemini täidetavad (vastaja võis valida mitu vastusevarianti)

Tootjalt, kes kasvasid loomi ja/või linde ning ei taotlenud MAHE ega LHT toetust (2017. aastal n=304, 2021. aastal n=295), uuriti põhjuseid, miks nad ei taotlenud loomade heaolu toetust. Tootjate osakaal, kelle hinnangul ei olnud LHT toetuse kohta piisavalt informatsiooni, langes aastaks 2021 (20% vastajatest) võrreldes 2017. aastaga (25% vastajatest) (Joonis 93). Tootjaid, kelle loomade või lindude arv oli väiksem toetuse minimaalsest nõuetekohasest arvust, oli 2017. aastal 32% ning 2021. aastal 28% vastanutest. Võrreldes 2017. ja 2021. aasta tulemusi tõusismõnevõrra tootjate osakaal, kellele ei olnud toetuse nõuded jõukohased ja kelle hinnangul ei kompenseeri toetussumma nõuete täitmisega kaasnevaid kulusi.

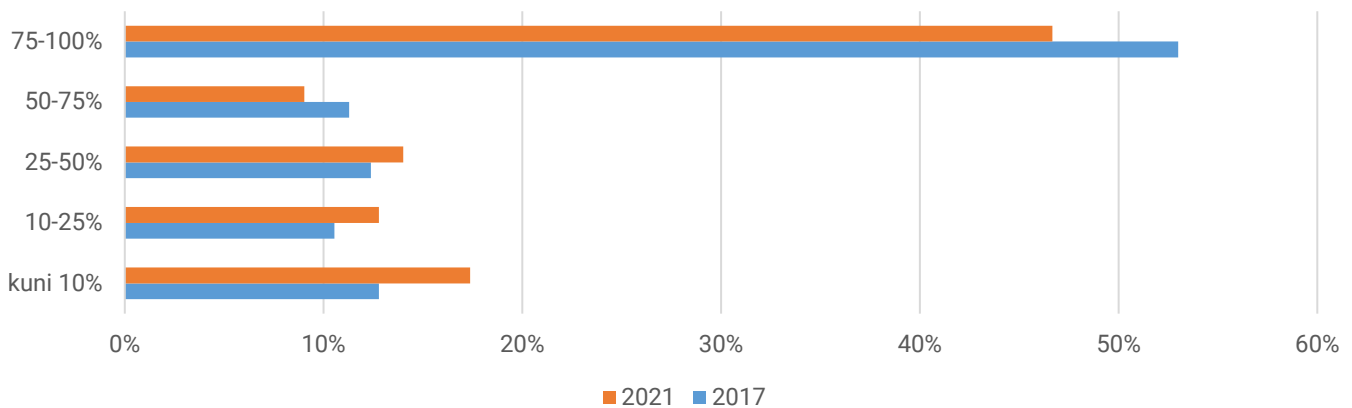


Joonis 93. Tootjate, kes kasvasid loomi ja/või linde ning ei taotlenud MAHE ega LHT toetust (2017 n=304, 2021 n=295), hinnang, miks nad ei taotle LHT toetust (vastaja võis valida mitu vastusevarianti)

Natura 2000 erametsamaa toetus

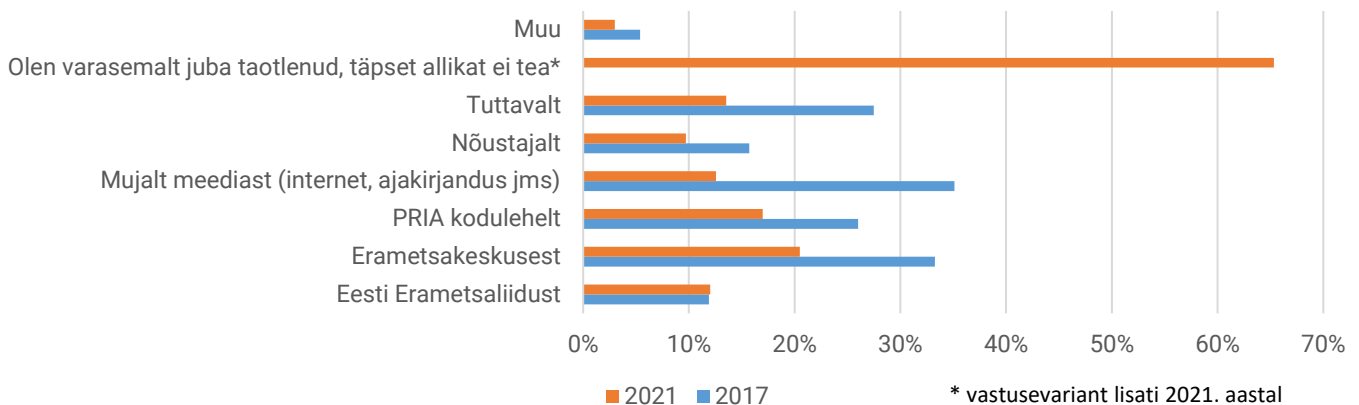
Natura 2000 erametsamaa toetuse (NAM) eesmärk on kompenseerida erametsaomanikule looduskaitsete piirangute tõttu saamata jäävat tulu Natura 2000 võrgustiku alal piiranguvööndis, sihtkaitsevööndis ja projekteeritava alal ning sihtkaitsevööndis väljaspool Natura 2000 ala.

Küsitlusele vastanud NAM toetuse taotlejatel (2017 n= 1470, 2021 n=1061) küsiti, kui suur osa nende erametsamaast asub Natura 2000 alal. Vähenenud oli tootjate osakaal, kelle erametsamaast üle 50% asus Natura 2000 alal (Joonis 94). Enim suurenes (13%-lt 17%-ni) tootjate osakaal, kelle erametsamaast asus Natura 2000 alal kuni 10%.



Joonis 94. Kui suur osa NAM toetuse taotlejate (2017 n= 1470, 2021 n=1061) erametsamaast asub Natura 2000 alal

Nii 2017. kui ka 2021. aastal uuriti NAM toetuse taotlejatel, millisest allikast said nad teada võimalusest Natura 2000 erametsamaa eest toetust taotleda (vastaja võis valida mitu vastusevarianti). Aastal 2021 lisati küsimusele uus vastusevariant: „Olen varasemalt juba taotlenud, täpset allikat ei tea“, mida valis 65% vastajatest (Joonis 95). 2021. aastal olid populaarsed vastusevariandid ka „Erametsakeskusest“ (21% vastajatest) ja „PRIA kodulehelt“ (17% vastajatest). Nimetatud allikatest sai 2017. aastal infot vastavalt 33% ja 26% vastajatest.



* vastusevariant lisati 2021. aastal

Joonis 95. Millisest allikast said NAM toetuse taotlejad (2017 n= 1470, 2021 n=1061) teada võimalusest Natura 2000 erametsamaa toetust taotleda (vastaja võis valida mitu vastusevarianti)

Küsitlusele vastanud NAM tootjatel uuriti, kas ja millise allika kaudu on nad teadlikud oma metsamaal paiknevatest Natura 2000 loodusväärtustest (vastaja võis valida mitu vastusevarianti). Küsitlusele vastanute hulgas oli tootjaid, kes ei olnud teadlikud oma metsamaal paiknevatest Natura 2000 loodusväärtustest, alla veerandi (2017. aastal 21% ning 2021. 24% vastanud NAM taotlejatest) (Joonis 96). Tootjatest enamik, kes olid teadlikud enda metsamaal paiknevatest Natura 2000 loodusväärtustest, oli infot saanud kaitsekoostuse teatisest (2017. aastal 40% ning 2021. 41% küsimustikule vastanud NAM toetuse taotlejatest). Maa-ameti kaardirakendusest sai infot 21% 2017. aastal ning 17% 2021. aastal küsimusele vastanutest. Keskkonnaameti märkis infoallikana 2017. aastal 10% ning 2021. aastal 8% küsimusele vastanutest.

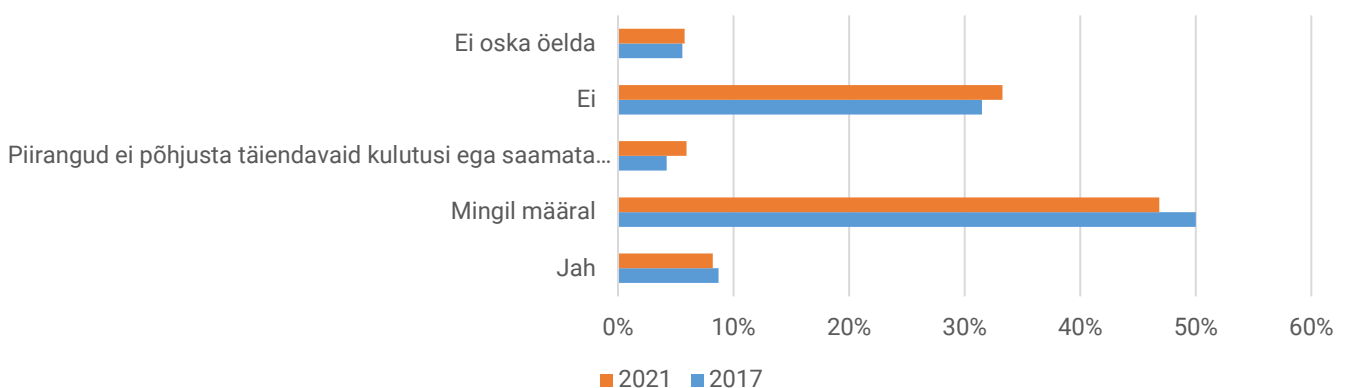


Joonis 96. Kas ja millise allika kaudu on NAM tootjad (2017 n= 1470, 2021 n=1061) teadlikud oma metsamaal paiknevatest Natura 2000 loodusväärtustest (liik/elupaik) (üks vastaja võis valida mitu vastusevarianti)

Küsitlusele vastanud NAM toetuse taotlejatest enamik oli rahul või mingil määral rahul, et nende metsamaa on Natura 2000 võrgustiku osa. 2017. aastal oli 32% vastajatest rahul ning 36% mingil määral rahul, et metsamaa on Natura 2000 võrgustiku osa. 2021. aastal oli 38% vastajatest rahul ning 32% mingil määral rahul, et nende metsamaa on Natura 2000 võrgustiku osa. NAM toetuse taotlejate osakaal, kes ei olnud rahul metsamaa asumisega Natura 2000 võrgustiku alal, oli 2017. ja 2021. aastal ligikaudu võrdne (vastavalt 19% ja 18%). Nii 2017. kui ka 2021. aastal ei osanud 13% vastajatest öelda, kas nad on rahul, et nende metsamaa on Natura 2000 võrgustiku osa.

Järgmiseks küsiti NAM toetuse taotlejalt, kas Natura 2000 toetus erametsamaale toetab nende tegevuse jätkamist praeguses asukohas. Mõlemal aastal vastas jaatavalt 30% vastanutest ning vastusevariandi „Mingil määral“ valis 2017. aastal 35% ning 2021. aastal 37% vastajatest. Tootjate osakaal, kelle hinnangul ei toeta Natura 2000 toetus erametsamaale nende tegevuse jätkamist praeguses asukohas, vähenes 5% võrra (2017. aastal 24% ning 2021. aastal 19% vastanutest). Tootjate osakaal, kes ei osanud öelda, kas NAM toetus soosib nende tegevuse jätkamist praeguses asukohas, oli 2017. aastal 12% ning 2021. aastal 14%.

Natura 2000 toetus erametsamaale kompenseeris alale kehtestatud looduskaitselisi piiranguid ligikaudu 10% vastajate hinnangul (2017. aastal 9% ja 2021. aastal 8% vastajatest) (Joonis 97). Ligikaudu pooled vastajatest (2017. aastal 50% ja 2021. aastal 47% vastajatest) hindasid, et toetus kompenseeris kehtestatud piiranguid mingil määral. Toetus ei kompenseerinud kaasnevaid piiranguid ligikaudu kolmandiku vastajate hinnangul (2017. aastal 31% ja 2021. aastal 33% vastajatest).



Joonis 97. NAM tootjate (2017 n=1470, 2021 n=1061) hinnang, kas Natura 2000 toetus erametsamaale kompenseeris sellele alale kehtestatud looduskaitselisi piiranguid

Küsitluses osalenutest 43% asus Natura 2000 erametsamaa 2017. aastal sihtkaitsevööndis ning 40% piiranguvööndis, hoiualal või projekteeritaval alal. 2021. aastal asus 40% küsitluses osalenutest Natura 2000 erametsamaa sihtkaitsevööndis ning 41% piiranguvööndis, hoiualal või projekteeritaval alal. Vastajate osakaal, kes ei osanud öelda, millises vööndis nende Natura 2000 erametsamaa asub oli 2017. aastal 14% ning 2021. aastal 20%.

Ettepanekud ja kommentaarid maaelu arengukava toetuste kohta

Mõlema küsitluse lõpus said vastajad esitada maaelu arengukava toetuste kohta vabas vormis ettepanekuid ja kommentaare. Seda võimalust kasutas 2017. aastal 725 tootjat (28% küsitlusele vastanud tootjatest) ning 2021. aastal 476 tootjat (13% küsitlusele vastanud tootjatest). Laekunud ettepanekutest ja kommentaaridest antakse ülevaade teemade kaupa.

Väikeettevõtete ja noorte põllumajandustootjate toetamine

Mõlemal küsitlusaastal tegid tootjad ettepaneku, et väiketootjaid ning alles alustavaid ettevõtjaid tuleks rohkem toetada. 2017. aasta küsitlusele vastanud mainisid korduvalt, et praegune toetuste süsteem soosib pigem suurtootjaid. Soovitati külades ringi käia, vestelda väiketalunikega ning kuulata nende ettepanekuid. Leiti, et piirata tuleks suurfarmide toetamist ning pigem soodustada tootmise hajutamist ning suurtootjatele määratud nõuded peaksid olema rangemad, väiketootjatele tuleks teha järeleandmisi. Tootjad tundsid, et tuleks lihtsustada väiketootjate võimalust oma tooteid müüa ning leevendada nõudeid väiketootjatele, kes toodavad peamiselt endale ja väikesele ringkonnale. Selgus, et väiketootjad sooviksid ka abi projektide kirjutamisel (nt tasuta nõustamine projekti koostamisel). 2021. aasta küsitlusele vastanud tegid samuti ettepaneku, et väikeettevõtteid tuleks rohkem toetada ning lisati ka mitmeid näiteid, milliste meetmetega neid toetada võiks. Välja toodi suuremad toetused, leebemad nõuded, eelised riigimaade ostmisel või rendil ning põllumaade ostu toetamine.

Eraldi toodi mõlemal aastal välja ka vajadus toetada noorpõllumehi. 2017. aastal rõhutati, et noori on põllumajandustootjate seas vähe. 2021. aastal leiti, et noorte puhul tuleks lisaks põllumajandusega alustamisele soosida ka põllumajandusmaa soetamist. Pakuti ka, et noortaluniku toetust võiksid saada kõik, kes varasemalt ei ole põllumajandusega tegelenud (olenemata vanusest).

Mahetootjate toetamine

Tootjate hinnangul võiks mahetootjatele suunatud toetused olla senisest suuremad. 2017. aastal toodi välja, et mahetoetuste suurendamine aitaks vähendada sünteetiliste taimekaitsevahendite ja väetiste kasutamist. 2021. aastal märkisid tootjad, et praegused toetusmäärad ei kata mahepõllumajandusega kaasnevaid kulusi. Kommentaaridest tõusid esile ka näited, kus mahetootja plaanib või on juba üle läinud tavatootmisele, kuna toetus ei kompenseeri kulusi.

Toetuste suurendamine

Toetuste suurendamise vajalikkust mainisid tootjad mõlemal küsitlusaastal ning leiti, et toetuste tase kõigis EL liikmesriikides tuleks ühtlustada. Põllumajandustoetuste suurendamise vajadust põhjendasid 2021. aastal küsitlusele vastanud tootjad elukalliduse tõusu ning nõuetega, mistõttu ei kata tulud enam kulusi. Eraldi toodi 2021. aastal välja ka lisategevuste toetused, mis ei motiveeri tootjaid lisategevustega jätkama. Mainiti ka, et erinevate lisategevuste toetamist võiks rohkem olla. Kommentaarides kordus mõte, et toetusi peaks maksma ainult realselt põllumajanduse ja loomakasvatusega tegelevatele tootjatele. 2017. aastal ootasid tootjad ka kriisilukordade puhul rohkem riigipoolset toetust.

Toetused tehnika soetamiseks

Toetusi puudutavates kommentaarides toodi esile ka vajadus toetada tehnika soetamist. Mitmed tootjad rõhutasid 2017. aasta küsitluses, et nad on andnud osa maadest rendile, kuna puudus võimalus maa hooldamiseks tarvilikku tehnikat muretseda ning soovitasid suurendada toetusi säästliku põlluharimistehnika ostuks. 2021. aastal pakkusid tootjad välja, et tehnika ostu toetust võiks saada ka teenuse pakkujaid, kes saaksid hooajal põllumajandustootjatele vajalikke töid teostada.

Hekseldamine

Hekseldamise teemal laekunud kommentaaridest selgus, et tootjad ei olnud antud teemal sugugi ühel meelel. Hekseldamise keelamist pooldavad tootjad tõid peamiselt välja, et hekseldamine kahjustab elurikkust. 2021. aastal oli hekseldamise keelamist pooldavaid kommentaare rohkem kui 2017. aastal ning lisati ka soovitusi, et hekseldamine võiks olla lubatud näiteks iga 3-4 aasta järel ning hekseldama peaks hiljem (alates 15. augustist, hilissügisel). 2017. aasta küsitluses leiti, et püsirohumaadelt tuleb heksel igal juhul koristada, kuna maha jäädes takistab tekkinud kiht uute taimede kasvu. Arvati, et neil, kel loomi pole, võiks lubada püsirohumaad edasi hekseldada, vastasel juhul hakkavad need maad peagi võsastuma. 2021. aasta küsitluse vastustest selgus, et hekseldamist pooldavad tootjad pooldasid ka heksli jätmist põllule.

Paindlikumad ja hõlpsamini mõistetavad toetusmeetmed, liigne bürokraatia

Tootjad tõid mõlemal küsitlusaastal välja, et toetuste süsteem ja tingimused on ebavajalikult keerulised. 2017. aastal toodi välja ka, et toetuste taotlemise juhised peaksid olema lihtsamini arusaadavad ning kontrollilt oodatakse mõistmist, et tekiks tunne, et tööd tehakse ühise eesmärgi nimel. Leiti, et kontroll võiks ka põllumajandustootjaid nõustada – kui midagi on valesti, võiks koos tootjaga sobiva lahenduse leida. 2021. aasta küsitluses lisati ettepanek, et võiks olla lubatud väheses ulatuses nõudeid rikkuda, sest alati ei ole võimalik kõike ette näha ja planeeritud ellu viia. Mõlemal aastal kerkis vastustest esile, et tootjaid häirib nõuete muutumine perioodi jooksul (niitmine või hekseldamine, heksli koristamine või mitte koristamine). 2017. aastal tundsid tootjad ka, et rohkem võiks olla piirkondlike infopäevi, mis soodustaksid koostööd PRIA ja põllumajandustootjate vahel. 2021. aasta küsitlusse lisati mitu kommentaari, mis leidsid, et eakamad tootjad ei julge 5-aastast kohustust võtta ning seetõttu loobuvad toetustest.

Kohalike eripäradega arvestamine nõuete välja töötamisel

Kommentaarikest tuli mõlemal aastal välja, et tootjate hinnangul tuleks meetmete välja töötamisel arvestada kohalike eripäradega, et vältida liiga rangeid või meie tingimustes ebakohaseid nõudeid. Tootjate hinnangul tuleks kindlasti arvestada Eesti kliimatingimustega (vegetatsiooniperioodi pikkus, sademete hulk vms) ja maade boniteediga. 2017. aasta küsitlusest selgus, et tootjate hinnangul on maaelu arengukava idee väga hea, ent konkreetsed meetmed ja nende rakendamine jäätavad soovida.

Põllumeeste jt maapiirkondade elanike tunnustamine/väärtustamine ühiskonnas

Mitmete tootjate hinnangul ei ole Eestis põllumajandustootjaks olemine piisavalt väärtustatud ning soovitakse saada ülejäänud ühiskonnalt suuremat toetust ning lugupidamist. Mitmetest 2017. aasta küsitluses lisatud kommentaaridest jäi kõlama, et põllumehed tundsid, et neid ei ole riigile vaja ning oodati riigilt/ametnikelt suuremat toetust Eesti põllumajanduse konkurentsivõime tõstmisel. 2017. aastal lisati ka, et nõuete väljatöötamisel ja otsuste tegemisel võiks rohkem läbi rääkida tegevpõllumeestega.

2021. aasta vastustest selgus, et tootjad soovivad, et Eesti põllumajandust vedavad organisatsioonid ja asutused tutvustaksid linlastele senisest rohkem, millega põllumehed, metsamehed jt maainimesed tegelevad. Tootjad tundsid,

et paljud, nt loomade-lindude heaoluga seonduvad kohustused on pandud ainult maa- ja metsaomanikele, põllumeestele, kaluritele, metsameestele, maainimestele ning leiti, et Eesti ühiskond peaks olema valmis neid kohustusi ühiskonnana laiemalt võtma.

Mesindus

2017. aastal lisati mitmeid kommentaare mesinduse teemal. Mesinikud soovisid rohkem märkamist ja nendega arvestamist. Laekus soovitusi vabastada mesinikud niitmise nõudest, et säilitada mesilastele korjealad ka suve teisel poolel. Mesinikud soovisid, et naabruses tegutsevad ettevõtjad arvestaksid mesilastega, kasutaksid taimekaitsevahendeid nõuete kohaselt ning teavitaksid mesinikke õigeaegselt.

Ka 2021. aastal lisati mõned kommentaarid mesinduse teemal. Välja toodi, et mahemesindust soodustav toetus on liiga väike ning mahemett on keeruline müüa õiglase hinnaga, kuna mahemee väärtus on tarbijale teadmata ning turul on palju tavatootjaid.

Rohumaad

Rohumaadega seotud kommentaaridest selgus, et 2017. aastal ei olnud mitmed tootjad rahul püsirohumaad tagasirajamise kohustusega.

2021. aastal lisatud kommentaaridest selgus, et tootjad pidasid rohumaid ja nende säilitamist oluliseks. Leiti, et püsirohumaade toetus peaks olema suurem, eraldi toodi välja, et toetama peaks ka püsirohumaade uuendamist ning rohumaade uuendamisel tuleks lubada seal aeg-ajalt kasvatada näiteks vahekultuure. Püsirohumaade ülesharimise osas olid tootjad 2021. aasta küsitluses välja toonud vastandlikke mõtteid. Oli neid, kes leidsid, et püsirohumaad ei tohiks üles harida, kui ka neid, kes ülesharimist pooldasid. Ülesharimise keelamist pooldavad kommentaarid tõid põhjenduseks elurikkuse hävinemise ning ülesharimise pooldajad soovisid võimalust kasutada maad põllukultuuride kasvatamiseks. Pakuti ka, et püsirohumaad, mis on kunagi olnud põllumaad, võiks lubada üles harida ja endised püsirohumaad, mis on üles haritud, tuleks tagasi rajada püsirohumaaks.

Ettepanekud uute meetmete väljatöötamiseks

2017. aasta küsitluses tegid tootjad viis ettepanekut uute meetmete väljatöötamiseks. Soovitati luua mesindust toetav meede ning vähikasvatust/vesiviljeluse kohalike liikide (jõevähk) kasvatust toetav meede. Leiti, et võiks rohkem ergutada tegevusi loomadega, nt toetada ratsutamisteraapia jaoks teraapiahobuse ostu. Märgiti, et vajalik on eraldi meede, mis võimaldaks toetada kohalikke kogukondlikke MTÜ-sid ja väikeettevõtjaid, kes tahavad ja suudavad spetsialiseeruda oma piirkonnas looduse elurikkust lisavate poollooduslike koosluste, talumetsade ja maastikulementide edasisele sihipärasele kujundamisele ja hooldusele. Sooviti ka eraldi toetusmeedet veelindude (pardid, haned) kasvatamiseks.

2021. aasta küsitluses tehti kolm ettepanekut uute meetmete väljatöötamiseks. Leiti, et toetada võiks põldude lupjamist. Toodi välja, et hanede põhjustatud kahju eest võiks põllumajandustootjal olla võimalus hüvitist saada ning sooviti täppisviljeluse toetamist.

Keskkonnateadlikkuse e-küsitlus põllumajandustootjatele 2017. ja 2021. aastal metoodika

Analüüsis kasutati 2017. aasta alguses ning 2021. aasta lõpus läbiviidud põllumajandustootjate e-küsitluste vastuseid. Küsitluse sihtgrupiks valiti 2017. aastal isikud ja ettevõtted, kes olid 2015. ja/või 2016. aastal taotlenud PRIA pindala- ja/või loomatoetusi ning 2021. aastal isikud ja ettevõtted, kes olid 2020. aastal taotlenud pindala- ja/või loomatoetusi. Isikutele ja ettevõtetele, kes põllumajandusmaad deklareerinud ei olnud, kuid kel oli metsamaad ning olid taotlenud Natura 2000 toetust erametsamaale (edaspidi NAM toetus), saadeti lühike ankeet ainult selle toetuse teemaliste küsimustega.

PRIA andmetel oli 2015. ja/või 2016. aastal (seisuga 09.09.2017) pindala- ja loomatoetuste taotlejaid kokku 18 484. Teavituskiri koos palvega täita küsimustik saadeti välja tootjatele, kes olid 2015. ja/või 2016. aastal taotlenud pindala- ja/või loomatoetusi ning kellel oli PRIA kliendiregistris e-maili aadress. Topelt e-maili aadressid eemaldati, st kui üks ja sama aadress oli kontaktiks mitmel toetuse taotlejal, siis jäi e-kirja saajal endal otsustada, missugusest ettevõttest lähtudes ta küsitlusele vastab. Ühe kontaktisikuga võivad seotud olla nii suuruse, tegevusvaldkonna, taotletud toetuste kui muude tunnuste poolest vägagi erinevad ettevõtted. Kutset ei saadetud eesti.ee lõpuga domeenidele, kuna varasem kogemus näitas, et need e-kirjad ei jõua sageli aadressaadini. Küsimustik saadeti kokku 10 545 e-mailile (57% taotlejate koguarvust). Küsitlus saadeti välja 09.12.2016, kuid tehnilise rikke tõttu see kõigini ei jõudnud. 15.02.2017 saadeti küsimustik uuesti, jättes välja 285 tootjat, kes olid küsitlusele juba vastanud. 17.03.2017 saadeti tootjatele meeldetuletus, küsimustikule sai vastata kuni 23.03.2017. NAM taotlejate küsitlusankeet saadeti välja 09.02.2017 ning vastata sai kuni 28.02.2017. NAM 2016. a taotlejad ja nende kontaktid saadi SA EMK-st (SA EMK, 16.10.2016 andmetel). Kokku oli saadud tabelis 4654 NAM taotlejat, kellest kontaktisiku e-mail oli olemas 3740 taotlejal. Järgnevalt kustutati taotlejad, kelle e-mail oli ebakorrekne või kontaktiks oli eesti.ee e-mail, kuna oli teada, et sellele aadressile ei lähe sageli küsitluse e-kirjad kohale. Juhul kui üks e-mail oli esitatud rohkem kui ühe taotleja kontaktiks, saadeti e-küsitlus ikkagi välja vaid ühe korra ning kontaktisik võis ise otsustada, millise esindatava ettevõtte kohta vastab. Kutse osaleda NAM taotlejate küsitluses saadeti välja 3544-le kontaktisikule.

2020. aastal oli PRIA andmetel (seisuga 18.11.2021) pindala- ja/või loomatoetuste taotlejaid kokku 17 512, sh 3869 isikut või ettevõtet, kes põllumajandusmaad deklareerinud ei olnud, kuid kel oli metsamaad ning oli taotlenud Natura 2000 toetust erametsamaale (edaspidi NAM toetus). Teavituskiri koos palvega täita küsimustik saadeti välja nendele 12 530 põllumajandustootjale (92% üldkogumist), kellel oli PRIA kliendiregistris e-maili aadress. Lisaks saadeti 3211 NAM toetuse taotlejale (83% üldkogumist) lühike ankeet ainult selle toetuse teemaliste küsimustega. NAM taotlejad, kelle kasutuses oli põllumajandusmaad ja kes olid taotlenud ka teisi pindala- ja/või loomatoetusi, said vastamiseks pika põhiankeedi.

2021. aastal erinevalt 2017. aastast topelt e-maili aadresse ei eemaldatud; teisisõnu, kui üks ja sama aadress oli kontaktiks mitmel toetuse taotlejal, siis oli e-kirja saajal võimalus vastata eraldi iga ettevõtte eest, mille kontaktisikuks ta oli. Küsimustik saadeti kokku 15 741 e-mailile (90% taotlejate koguarvust), sh 8200 eraisikule ja 7541 äriühingule.

Nii põhiankeet kui NAM taotlejate küsitlusankeet saadeti välja 18.11.2021, vastamise tähtajaks määrati esialgu 6.12.2021. 7.12.2021 saadeti tootjatele meeldetuletus, uue vastamise tähtajaga 13.12.2021. Tulenevalt senisest tagasisidest selgitati meeldetuletuskirjas ühtlasi, et küsitlusele vastamiseks ei pea tingimata olema (suur) aktiivne põllumajandustootja ega tegelema oma põllu- või aiasaaduste müügiga, vaid olulised on kõigi 2020. aastal PRIA pindala- ja/või loomatoetust taotlenute vastused. Põhiankeeti hoiti aktiivsena kuni 20.12.2021 ning NAM toetust hõlmavat ankeeti kuni 30.12.2021.

2017. aastal vastas põhiankeedile 3328 tootjat (vastamisaktiivsus 32%), lõpuni vastatud ankeete oli 2560 ja osaliselt täidetud ankeete 768. NAM küsitluse vastas lõpuni 1469 ehk kutse saajatest 41% ja kõigist 2016. a NAM taotlejatest 32%. Küsitluse täitmise jättis pooleli 234 NAM taotlejat.

2021. aastal laekus põhiküsimustikule 3474 vastust (vastamisaktiivsus 28%) ning NAM küsimustikule 1233 vastust (vastamisaktiivsus 38%), lõpuni vastatud ankeete oli vastavalt 2712 ja 1061 ning osaliselt vastatud ankeete 762 ja 172. Analüüsi kaasati mõlemal aastal ainult lõpuni vastatud ankeedid.

Põhiküsimustikus oli 2017. aastal 101 küsimust, lisaks 10 küsimust NAM taotlejatele. 2021. aastal vaadati küsimused üle ning ajakohastati, valdavalt jäi küsimustik samaks, kuid lisati mõned uued küsimused ning lisati või jäeti ära osad vastusevariandid. 2021. aastal ei kaasatud küsimustikku OTL toetust puudutavaid küsimusi, kuna 2020. aasta lõpus ning 2021. aasta alguses viidi PMK poolt läbi [veebiküsitlus ohustatud tõugu põllumajandusloomade kasvatajate ja seotud institutsioonide seas](#). Kokku oli 2021. aasta põhiankeedis 128 küsimust. NAM küsimustik hõlmas vaid NAM toetusega seonduvaid küsimusi (9 küsimust) ja lisainfot vastaja kohta.

Vastajad jagati suurusgruppidesse 2017. aastal nende endi vastuste alusel ning 2021. aastal PMK maamajanduse analüüsi osakonnas vastaja (isiku/ettevõtte) 2020. aastal PRIA-s deklareeritud põllumajandusmaa alusel. Muu info, sh taotletud toetuste kohta valisid vastajad ise ankeeti täites sobivad vastusevariandid. Pistelise kontrolli käigus selgus mõlemal küsitluskorral, et oli juhtumeid, kus oli märgitud toetusi, mida konkreetne taotleja tegelikult vastaval aastal taotlenud ei olnud. 2017. aastal kontrolliti üle, kas märgitud toetusi ka tegelikkuses taotletud oli ning valesti märgitud toetuste kohta antud vastused märgiti vastamata vastusteks. 2021. aastal tehti parandusi vaid sel määral, et oleks võimalik vastajad jagada põhigruppidesse (ühtse pindalatoetuse (ÜPT), keskkonnasõbraliku majandamise toetuse (KSM) ja mahepõllumajandusliku tootmise toetuse (MAHE) taotlejad). ÜPT gruppi kuulusid tootjad, kes taotlesid ÜPT toetust ning ei taotlenud KSM ega MAHE toetust (ent võisid taotleda muid toetusi). KSM gruppi kuulusid kõik antud toetust taotlenud vastajad. MAHE grupi moodustasid tootjad, kes taotlesid kas mahepõllumajandusele ülemineku toetust või mahepõllumajandusega jätkamise toetust. Vastajad, kes enda väitel olid taotlenud nii KSM kui MAHE toetust (neid mõlemat samale taotlejale ei määrata), kontrolliti üle ning jäeti märgituks vaid toetus, mida tegelikult ka taotleti. Valesti märgitud toetuse kohta käivad vastused märgiti vastamata vastusteks. Seega tasub uuringu tulemustega tutvudes meeles pidada, et tegu on küsitlusega ning tulemused sõltuvad põllumajandustootjate antud vastustest. Tulemuste tõlgendamisel on püütud seda asjaolu silmas pidada.